

ОСОБЛИВОСТІ РЕЛІГІЙНОГО І ЦЕРКОВНО-РЕЛІГІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДЯН: ТЕНДЕНЦІЇ 2010-2018рр. (інформаційні матеріали)

Релігія і Церква в українському суспільстві:
соціологічне дослідження-2018:

- *рівень і характер релігійності українського суспільства*
- *релігія, Церква і суспільство*
- *Церква і держава*
- *Церква, суспільство і влада*

Державні документи, заяви і звернення
Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій,
а також окремих Церков України
з приводу актуальних подій і проблем
у державно-конфесійних
і міжконфесійних відносинах

Інформаційні матеріали підготовлені до чергового засідання постійно діючого Круглого столу
“Релігія і влада в Україні: проблеми взаємовідносин” 26 квітня 2018р.
за сприяння Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні.

З М І С Т

РЕЛІГІЯ І ЦЕРКВА В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ: СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ-2018	3
1. Рівень і характер релігійності українського суспільства.....	4
2. Релігія, Церква і суспільство.....	7
3. Церква і держава	9
4. Церква, суспільство і влада.....	11
Дані соціологічних досліджень, узагальнені в таблицях і діаграмах.....	12
 ДЕРЖАВНІ ДОКУМЕНТИ, ЗАЯВИ І ЗВЕРНЕННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ РАДИ ЦЕРКОВ І РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, А ТАКОЖ ОКРЕМИХ ЦЕРКОВ УКРАЇНИ З ПРИВОДУ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ І ПОДІЙ У ДЕРЖАВНО-КОНФЕСІЙНИХ І МІЖКОНФЕСІЙНИХ ВІДНОСИНАХ	36

Довідково: Круглий стіл “Релігія і влада в Україні: проблеми взаємовідносин”, організований Центром Разумкова спільно з Представництвом Фонду Конрада Аденауера в Україні, діє з 1996р.; його постійними членами є керівники і представники найчисельніших християнських церков і релігійних організацій України. На засідання запрошуються представники органів державної влади, громадськості, засобів масової інформації, експертного співтовариства. Головними проблемами, що обговорюються на засіданнях Круглого столу, є проблеми вдосконалення державно-конфесійних відносин та запровадження моделі партнерських взаємин між державою і Церквою в Україні. Зокрема, учасниками Круглого столу був опрацьований і у 2004р. представлений державі і громадськості проект *Концепції державно-конфесійних відносин в Україні*, який дістав підтримку Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій України.

РЕЛІГІЯ І ЦЕРКВА В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ: СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Соціологічна служба Центру Разумкова здійснює моніторинг стану та тенденцій релігійності українського суспільства з 2000р. Останнє за часом загальнонаціональне дослідження проведене з 23 по 28 березня 2018 року за підтримки Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні. Дослідження здійснювалося в усіх регіонах України, за винятком АР Крим та тимчасово окупованих районів Донецької і Луганської областей. Опитано 2016 респондентів віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3%.

Нижче наводиться стислий опис результатів дослідження, які порівнюються з результатами аналогічних досліджень 2000р., 2010р. та 2013-2017рр.¹ Результати дослідження узагальнені в таблицях і діаграмах.

Порівняльний аналіз результатів досліджень дозволяє зробити наступні констатації, спостереження і припущення.

Рівень маніфестованої релігійності в Україні впродовж 2010-2018рр. залишається досить високим і наразі становить 72% опитаних. Традиційно рівень релігійності є вищим у старших вікових групах, порівняно з молодшими, та серед жінок, порівняно з чоловіками.

Усі аспекти релігійного і церковно-конфесійного самовизначення українських громадян мають виразний регіональний характер. Західний регіон традиційно характеризується найвищим рівнем релігійності, Південний і Східний – найнижчим. До того ж, у Південному і Східному регіонах самовизначення громадян у релігійній сфері останнім часом відзначається нестійкістю, що, ймовірно, відбиває загальну суперечливість змін у масовій свідомості цих регіонів, яка спостерігається після 2014р. Для жителів Східного регіону характерним є низький рівень довіри до ієрархів усіх найбільших церков України (в т.ч. й тих, які найбільш представлені в цьому регіоні).

Розподіл конфесійних прихильностей від початку моніторингу не зазнав особливих змін. Як і раніше, більшість (67%) громадян відносять себе до православ'я. На Заході країни 40% жителів визнали себе греко-католиками. На Півдні і Сході привертають увагу значні групи громадян, які не відносять себе до жодного з віросповідань.

Водночас, упродовж 2010-2018рр. відбулися значимі зміни в конфесійного-церковному самовизначенні громадян, які відносять себе до православ'я: число вірних Української Православної Церкви зменшилося майже вдвічі (з 24% до 13%), натомість так само майже вдвічі зросло число вірних Української Православної Церкви – Київський патріархат (з 15% у 2010р. до 29% у 2018р.). Зростає останніми роками також число прихильників незалежної Української

православної церкви і зменшується число тих, хто виступає за те, щоб православна церква в Україні була частиною Руської православної церкви (наразі останню позицію підтримують лише 9% усіх опитаних, однак на Сході країни її поділяють 18% респондентів).

Кількарічні військові дії на території країни практично не позначилися на суспільній довірі до Церкви, відвідуванні громадянами релігійних служб, зібрань, служінь, а також на рівні матеріальної підтримки Церкви з їх боку. Водночас, рівень довіри до Церкви як інституту є нижчим від рівня релігійності (наразі він становить 60%); ще нижчим є рівень довіри до окремих Церков. Рівень довіри до ієрархів (як і рівень обізнаності з їх іменами) виразно корелює як з географічною поширеністю релігійних громад (парафій) відповідних Церков, так і з церковно-конфесійним самовизначенням респондентів.

Упродовж останніх років знижується також рівень визнання Церкви моральним авторитетом (особливо це стосується Сходу). У суспільстві переважає думка, що церкви в Україні – радше на боці сильних і багатих, ніж бідних і знедолених. Спостерігається запит на активнішу соціальну позицію Церкви.

Релігійна толерантність залишається досить високою, хоча наявними є і відносно високі частки тих, хто негативно ставиться до деяких релігій і релігійних течій (зокрема, харизматичних і євангелічних церков, іудаїзму, ісламу). Ідея запровадження державної Церкви в Україні не користується підтримкою переважної більшості громадян (рівень підтримки такої ідеї знизився з 20% у 2000р. до 10% у 2010р. і від того часу не перевищував 13% респондентів).

Упродовж 2010-2018рр. практично не змінилася частка прихильників національної орієнтованості

¹ Порівнюючи результати останнього за часом опитування з результатами попередніх досліджень, слід враховувати, що опитування у 2000 і 2010рр. здійснювалися на всій території України, опитування 2014р. – в усіх регіонах України, за винятком АР Крим, у 2016, 2017, 2018рр. – у всіх регіонах України за винятком АР Крим і тимчасово окупованих районів Донецької і Луганської областей.

церкви та релігії; наразі вона становить близько третини опитаних, проте порівняно з 2014р. стало менше противників такої точки зору. Істотно відрізняються позиції з цього питання вірних різних церков: якщо серед вірних УГКЦ прихильники національної орієнтованості церкви та релігії становлять більшість (57%), серед вірних УПЦ-КП – відносно більшість (47%), то серед вірних УПЦ відносно більшість (49%) становлять противники такої точки зору.

Попри те, що переважна більшість опитаних вважають, що в Україні існує повна свобода совісті і рівність віросповідань перед законом, оцінка громадянами політики держави у сфері дотримання принципу рівності церков і релігійних організацій погіршується. Виразно погіршується також ставлення громадян до публічної демонстрації державними діячами релігійної поведінки (впродовж 2010-2018рр. число тих, хто позитивно ставиться до такої демонстрації, зменшилося майже вдвічі – з 21% до 11%).

1. РІВЕНЬ І ХАРАКТЕР РЕЛІГІЙНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Рівень і характер релігійності². Число тих, хто вважає себе віруючим, у 2010-х роках було більшим (коливалось у діапазоні від 67% до 76%), ніж у 2000р. (коли воно становило 58%). Дослідження 2014р. зафіксувало зростання, порівняно з “довоєнним” 2013р., числа тих, хто вважає себе віруючим, з 67% до 76% – цей показник досі залишається найвищим за всі роки спостережень.

Після цього спостерігалось його зниження (до 67%, тобто до рівня 2013р.), але у 2018р. зафіксований дещо вищий рівень – 72% (тобто близький до рівня 2016р., коли він становив 70%).

Число тих, хто вагається між вірою і невір'ям, упродовж 2000-2010рр. знизилась майже вдвічі – з 23% до 12% – і після 2010р. коливалось в діапазоні 8-15%.

Знизилась також число невіруючих – з 12% у 2000р. до 5% у 2018р. Частки “переконаних атеїстів” і байдужих до питань віри залишалися незначними: число перших коливалось навколо 3%, других – у діапазоні 3-8%. Так само незначним було й число тих, хто в питаннях віри не визначився (2-6%). Рівень релігійності постійно є вищим у старших вікових групах, порівняно з молодшими, та серед жінок, порівняно з чоловіками: у 2018р. – від 65% молодих людей 18-24 років до 77% у групі осіб від 60 років і старших; 79% серед жінок і 63% – серед чоловіків, вищим серед жінок, ніж серед чоловіків.

Рівень релігійності, як і раніше, має виразний регіональний характер: віруючими вважають себе від 91% жителів Заходу до 59% жителів Півдня. Якщо в Західному регіоні останніми роками спостерігаються найбільш стабільні показники рівня релігійності, то найбільш нестійкими ці показники є у Східному та особливо в Південному регіонах. Так, на Півдні у 2017р., порівняно з 2016р., частка тих, хто

вважав себе віруючим, знизилась з 66% до 43%, але у 2018р. – зросла до 59%. Такі коливання відбуваються за рахунок осіб, які вагаються між вірою і невір'ям, і відбивають, імовірно, загальну суперечливість змін у масовій свідомості цих регіонів, що спостерігається після 2014р. Невіруючих або атеїстів найменше на Заході (2%), найбільше – на Півдні (13%) і Сході (12%) (діаграми “Незалежно від того, відвідуєте Ви церкву чи ні, ким Ви себе вважаєте?”).

Конфесійне самовизначення. Розподіл конфесійних прихильностей від початку моніторингу не зазнав особливих змін. Як і раніше, **більшість (67%) громадян відносять себе до православ'я:** від 79% жителів Центру до 46% – Заходу. На Заході 40% жителів визнали себе греко-католиками. На Півдні і Сході привертають увагу значні групи громадян, які не відносять себе до жодного з віросповідань (20% і 16%, відповідно) – при цьому, чисельність названих груп є приблизно однаковою упродовж періоду моніторингу; лише в Центрі група зменшилася майже вдвічі – з 18% у 2000р. до 10% у 2018р. (таблиці “До якої релігії Ви себе відносите?”).

Слід зауважити, що більшість (59%) опитаних вважають, що “людина може бути просто віруючою і не сповідувати якусь конкретну релігію”³. Ця точка зору виразно переважає в усіх регіонах, за винятком Заходу, де 49% опитаних переконані, що “віруюча людина повинна обов'язково сповідувати ту чи іншу релігію”; тих, хто підтримує можливість “просто вірити” тут дещо менше – 43% (діаграми “З яким із наведених тверджень стосовно віруючої людини Ви згодні більшою мірою?”).

Релігія як життєва цінність. Оцінка важливості релігії в житті респондентів зросла з 2000р. до 2010р. – 63% і 72% респондентів, відповідно, в ці роки назвали релігію дуже або скоріше важливою. Однак, після 2010р. позначився тренд на зниження важливості релігії (до 57% у 2016р. і 58% у 2018р.). Як і рівень релігійності, визнання важливості релігії в житті залежить від регіону: так, на Заході її вважають важливою 89% опитаних, а на Сході – лише 40% (таблиця і діаграма “Наскільки важливо для Вас...?”).

Показовими є також дані стосовно виховання релігійності дітей у сім'ї. Виховання цієї якості вважають найбільш важливим лише 16% опитаних: від 38% жителів Заходу до 6% – Сходу. Загальне число тих, хто вважає виховання релігійності дітей важливим, зросло у період між 2000 і 2010рр. (з 11% до 17%), і від того часу практично не змінилося (таблиця і діаграма “Перед Вами список якостей, які можна виховати в сім'ї у дітей...?”).

Разом з тим, число тих, хто виховувався вдома в релігійному дусі, зросло з 31% у 2000р. до 40% у 2018р. Наразі найбільшою мірою релігійне виховання в родині поширене в Західному регіоні, де таке виховання вдома отримали 79% опитаних; найменшою – на

² Тут і далі терміни “віруючі”, “невіруючі”, “православні”, “вірні УПЦ (УПЦ-КП, УГКЦ)” та ін. означають групи опитаних, які віднесли себе до відповідних категорій. Чисельність представників інших конфесій є недостатньою для їх статистичного аналізу як окремих груп.

Тут і далі застосовується наступний розподіл областей за регіонами: **Захід:** Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька області; **Центр:** Київ, Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська області; **Південь:** Миколаївська, Одеська, Херсонська області; **Схід:** Донецька, Дніпропетровська, Запорізька, Луганська, Харківська області.

³ Цю тезу підтримували більшість (від 56% до 64%) респондентів впродовж всього періоду, коли Центром Разумкова проводилися опитування з цієї тематики (2000-2018рр.).

Сході країни (21%). Найчастіше виховувались у релігійному дусі вірні УГКЦ (93%), серед вірних УПЦ і УПЦ-КП такі становлять значно меншу частку (49%), ще менше таких серед “просто християн” (25%) і “просто православних” (24%), а серед тих, хто не відносить себе до жодного віросповідання – лише 3% (діаграми “*Чи виховувалися Ви вдома в релігійному дусі?*”).

Конфесійно-церковне самовизначення. З 2000р., коли Центр Разумкова вперше провів опитування з релігійної тематики, відзначається стала тенденція поступового зростання частки вірних УПЦ-КП серед громадян України – якщо у 2000р. вони становили 12%, то у 2018р. – 29% усіх опитаних. Частка вірних УПЦ помітно зросла між 2000-м і 2010рр. (з 9 до 24%), проте надалі спостерігалось її зниження (до 12% у 2017р.). У 2018р. цей показник не змінився на статистично значимому рівні (13%) порівняно з 2017р.

Перспективи православ'я в Україні

17 квітня 2018р. Президент України П.Порошенко зробив публічну заяву про близьку перспективу отримання Україною автокефалії Православної церкви та намір звернутися з відповідним проханням до Вселенського патріарха Варфоломія. Як повідомлялося, наміри звернення підтримали єпископи УПЦ-КП та УАПЦ. 19 квітня свою підтримку висловила також Верховна Рада України, прийнявши Постанову “Про підтримку звернення Президента України до Вселенського патріарха Варфоломія про надання Томосу про автокефалію Православної Церкви в Україні”⁴. Дані соціологічних досліджень останніх років свідчать про те, що такий крок Президента і Парламенту може дістати підтримку відчутної частини українських громадян.

У 2016р. рівні частки опитаних (по 24%) заявили: що “православні України мають згуртуватися навколо УПЦ-КП” або що “православні Церкви України повинні об'єднатися в єдину Церкву, яка домагатиметься незалежності”, або що їм байдуже. Перша і друга точки зору мали практично однакове число прихильників у всіх регіонах, крім Заходу, де другу точку зору підтримали відносна більшість опитаних (38%).

У 2017р. і 2018рр. відносна більшість (29% і 27%, відповідно) підтримали ту думку, що “православні України мають згуртуватися навколо УПЦ-КП”; дещо менше (21% і 23%, відповідно) – що “православні Церкви України повинні об'єднатися в єдину Церкву, яка домагатиметься незалежності”.

Якщо у 2017р. в Західному регіоні приблизно однаковою (33% і 31%, відповідно) була підтримка цих двох точок зору, то за даними останнього за часом опитування, відносна більшість жителів цього регіону підтримують другу точку зору – “православні Церкви України повинні об'єднатися в єдину Церкву, яка домагатиметься незалежності” (36%), тоді як 29% вважають, що “православні України мають згуртуватися навколо УПЦ-КП”. Останню позицію поділяють відносна більшість респондентів у Центральному (36%) і Південному (31%) регіонах.

У Східному регіоні приблизно однакові частки опитаних дотримуються думки, що “Українська православна церква має залишатися невід'ємною частиною Руської православної церкви” (18%) і що “православні Церкви України повинні об'єднатися в єдину Церкву, яка домагатиметься незалежності” (17%)

⁴ Тексти виступу Президента в Парламенті України, відповідних документів і повідомлень наводяться в цьому виданні.

Якщо порівнювати з 2010р., то частка вірних УПЦ-КП зросла в усіх регіонах (найбільше – з 17% до 38% – у Центральному регіоні, найменше – з 13% до 18% – на Сході). Порівняно з 2017р., частка вірних УПЦ-КП статистично значимо зросла лише в Південному регіоні (з 14% до 22% опитаних), у цьому ж регіоні на статистично значимому рівні знизилася частка вірних УПЦ (з 15% до 9%). У Південному регіоні також спостерігається найбільше поміж усіх регіонів зниження числа прихильників УПЦ **порівняно з 2010р.** (тоді їх частка серед жителів цього регіону сягнула 43%).

Проте частка вірних УПЦ порівняно з 2017р. зросла на Сході країни (з 12% до 18%), майже повернувшись до тих показників, які спостерігалися у цьому регіоні у 2016р. (20%) (діаграми “*До якої саме православної Церкви Ви себе відносите?*”).

Загалом по Україні з 2010р. істотно – з 22% до 9% – зменшилося число громадян, упевнених у тому, що “Українська православна церква має залишатися невід'ємною частиною Руської (Російської) православної церкви”. Така точка зору є найбільш поширеною на Сході (18%), найменш поширеною – на Заході країни (0,6%).

Водночас, 37% громадян або засвідчили байдужість до питання перспектив православ'я (23%), або не змогли визначитися стосовно нього (14%). Найменше байдужих або тих, хто не визначився, на Заході (30%) та в Центрі (32%), найбільше – на Сході країни (51%) (діаграми “*З яким із наведених тверджень стосовно перспектив православ'я...?*”).

За ознакою конфесійно-церковної належності розподіл позицій респондентів свідчить, що згуртування православних навколо УПЦ-КП найчастіше підтримують вірні цієї Церкви: більшість (55%) з-поміж них відзначили саме цю позицію.

Що стосується вірних УПЦ, то порівняно з 2017р. серед них зросла (з 30% до 42%) частка тих, хто підтримує Українську православну церкву як невід'ємну частину Руської православної церкви. Це відбулося насамперед за рахунок того, що серед вірних УПЦ істотно знизилася частка тих, хто або засвідчив байдужість, або не зміг відповісти на питання (з 37% до 17%). Також серед вірних УПЦ з 15% до 25% зросла частка тих, хто вважає, що “православні Церкви України повинні об'єднатися в єдину Церкву, яка домагатиметься незалежності”.

“Просто православні” найчастіше демонструють байдужість (31%), водночас чверть (25%) з-поміж них підтримують тезу про об'єднання православних церков у єдину Церкву, яка домагатиметься незалежності, а 13% – об'єднання православних докола УПЦ-КП.

Ставлення до майбутнього православ'я в Україні істотно залежить також від рівня довіри до різних Церков. Серед тих респондентів, які відповіли, що найбільше довіряють УПЦ-КП, 53% вважають, що “православні України мають згуртуватися навколо УПЦ-КП”. Ті, хто найбільше довіряють УПЦ, найчастіше (52%) відповідають, що “Українська православна церква має залишатися невід'ємною частиною Руської (Російської) православної церкви”. Ті, хто найбільше довіряють УГКЦ, найчастіше або поділяють думку, що “православні Церкви України повинні об'єднатися в єдину Церкву, яка домагатиметься незалежності” (36%), або вважають, що “православні України мають згуртуватися навколо УПЦ-КП” (26%).

Відвідування релігійних служб, зібрань. Число громадян, які відвідують релігійні служби, зібрання, служіння, становить 58% і є меншим, ніж число тих, хто визнав себе віруючим (72%). Збільшившись із 49% у 2000р. до 59% у 2010р., надалі це число практично не змінювалося, як і число тих, хто не відвідує релігійні служби (41-43%). Отже, частка практикуючих віруючих в українському суспільстві впродовж останніх років залишається незмінною.

Як і раніше, ця форма релігійної практики найбільшою мірою властива жителям Заходу (84%), найменшою – Півдня (42%) і Сходу (38%) (діаграми “*Чи відвідуєте Ви...?*”). Найчастіше відвідують релігійні служби вірні УГКЦ (94%), тоді як серед вірних УПЦ – 74%, УПЦ-КП – 73%, серед “просто православних” – 48%, “просто християн” – 27%, серед тих, хто не відносить себе до жодної конфесії – лише 6%.

Відповідаючи на питання, **чи відвідували вони богослужіння минулої неділі (суботи, п’ятниці)**, 23% опитаних дали позитивну відповідь, зокрема, в Західному регіоні – 48%, в інших регіонах – від 19% (у Центрі) до 9% (на Сході). Серед вірних УГКЦ позитивну відповідь на це питання дали 57%, серед вірних УПЦ та УПЦ-КП – 27% (діаграми “*Чи відвідували Ви богослужіння минулої неділі...?*”)⁵.

Практично не змінився й показник частоти відвідувань релігійних служб. Так, частіше, ніж раз на тиждень, їх відвідували, за даними опитувань 2010-2018рр., 4-5% тих громадян, які взагалі відвідували релігійні служби, раз на тиждень – 15-19%. Дещо зросло, порівняно з 2000р., лише число тих, хто відвідує служби чи зібрання раз на місяць – з 13% у 2000р. до 17-21% у 2010-2018рр. Близько половини (48-53%) опитаних відвідують служби лише на релігійні свята.

Найактивнішими тут є жителі Заходу: 41% тих, хто взагалі в цьому регіоні відвідує релігійні служби, відвідують їх не рідше одного разу на тиждень (в інших регіонах – лише 11-15%). Серед представників різних конфесій найчастіше відвідують церкву вірні УГКЦ (46% не рідше, ніж раз на тиждень, тоді як наприклад, серед вірних УПЦ-КП і УПЦ – по 19% (діаграми “*Як часто Ви відвідуєте релігійні служби, зібрання, служіння?*”).

Матеріальна підтримка Церкви, як і раніше, надається громадянами переважно час від часу. “Регулярно” її надають лише 11% опитаних, ще 31% – надають її “зрідка”. Натомість збільшилося число тих, хто робить пожертви у дні великих свят та оплачує треби – з 16% у 2000р. до 29% у 2018р. Водночас, упродовж періоду моніторингу зменшилося число тих, хто не надавав матеріальної підтримки Церкві ніколи, – з 36% у 2000р. до 28% на цей час.

Матеріальна підтримка Церкви виразно залежить від регіону. Так, “регулярно” підтримують Церкву 28% жителів Заходу, в решті регіонів – 5-7%. “Ніколи” не підтримують Церкву матеріально лише 9%

опитаних на Заході, в Центрі – 27%, на Півдні – 29%, а на Сході – 47%. Серед вірних УГКЦ регулярно надають матеріальну підтримку Церкві 37% (ніколи не підтримують – лише 3%), серед вірних УПЦ – 14% проти 12%, відповідно; УПЦ-КП – 11% і 13%, відповідно (діаграми “*Чи підтримуєте Ви Церкву матеріально?*”).

Релігійна толерантність. Українське суспільство залишається загалом толерантним до сповідання різних релігій. Так, переважна більшість (75%) громадян вважають, що “*будь-яка релігія, яка проголошує ідеали добра, любові, милосердя і не загрожує існуванню іншої людини, має право на існування*” (44%) або “*всі релігії мають право на існування як різні шляхи до Бога*” (31%). Порівняно з 2017р. загальна сума тих, хто обирає ці два варіанти відповіді, практично не змінилися.

Лише 9% опитаних підтримали твердження “*істинною є лише та релігія, яку я сповідаю*”, ще 14% впевнені в тому, що “*право на існування мають лише традиційні для нашої країни релігії*”.

Привертає увагу **певна залежність позицій опитаних від їх церковно-конфесійного самовизначення.** Так, прихильники УПЦ та УГКЦ є дещо менш толерантними до віросповідної свободи, ніж прихильники УПЦ-КП, “просто православні”, “просто християни” і громадяни України в цілому. Понад третина прихильників УПЦ та УГКЦ (38% і 35%, відповідно) вважають, що право на існування має або релігія, яку вони сповідають, або традиційні для країни (діаграма “*Яке з наведених тверджень стосовно релігії...?*”).

Національна орієнтація релігії, Церкви. Лише третина (34%) всіх опитаних переконані в тому, що Церква, релігія мають бути національно орієнтованими. Таку точку зору поділяють відносна більшість (48%) жителів Заходу країни. В Центральному регіоні частки її прихильників і противників статистично значимо не відрізняються (37% і 35%, відповідно), на Півдні і Сході – відносна більшість (42% і 48%, відповідно) цю точку зору не підтримують.

Загалом серед усіх опитаних заперечують доцільність національної орієнтованості Церкви, релігії – 37%; не визначилися в цьому питанні – 29%.

Упродовж 2010-2018рр. частка прихильників національної орієнтованості церкви та релігії практично не змінилася, проте порівняно з 2014р. стало менше її противників (тоді їх число становило 43%) (діаграми “*Чи повинна церква, релігія бути національно орієнтованою?*”).

Істотно відрізняються позиції з цього питання вірних різних Церков: якщо серед вірних УГКЦ прихильники національної орієнтованості церкви та релігії становлять більшість (57%), серед вірних УПЦ-КП – відносно більшість (47%), то серед вірних УПЦ відносно більшість (49%) становлять противники такої точки зору.

⁵ Наведені дані є показовими, зокрема для православних і греко-католиків, оскільки йдеться про відвідування служб під час підготовки до Великодніх свят (Великого посту); опитування, як зазначалося, здійснювалося з 23 по 28 березня; Великдень за православним календарем припадав на 8 квітня.

Ставлення громадян до різних релігій і релігійних течій є переважно або позитивним, або байдужим. Найчастіше висловлювалося позитивне ставлення до православ'я – 78% (від 82% у Центральному регіоні до 74% – на Сході). Позитивне ставлення до греко-католицизму висловили 42% респондентів, байдуже – 39%, негативне – лише 4%. Стосовно всіх інших релігій і релігійних течій загалом по країні переважає байдуже ставлення, однак, привертають увагу й досить значні частки опитаних, які засвідчили негативне ставлення, зокрема до ісламу (19%), євангелічних і харизматичних церков (16%), іудаїзму (14%), протестантизму (13%).

У питанні ставлення до деяких релігій і релігійних течій **дуже виразними є регіональні відмінності**. Так, на Заході переважна більшість (74%) опитаних засвідчили позитивне ставлення до греко-католицизму – тоді як у решті регіонів відносна більшість опитаних є до нього байдужими (від 46% у Центрі до 38% на Півдні); подібним є розподіл позицій стосовно римо-католицизму: на Заході позитивне ставлення до нього виявили більшість (61%) опитаних, у решті регіонів відносна більшість засвідчили байдуже ставлення (від 49% у Центрі до 39% на Півдні, таблиці “*Як Ви ставитеся до наведених релігій і релігійних течій?*”).

Спостерігаються певні відмінності у ставленні до окремих конфесій також і від церковно-конфесійної належності респондентів. Так, якщо відносна більшість (48%) вірних УПЦ-КП висловлюють позитивне ставлення до греко-католицизму, то відносна більшість (45%) вірних УПЦ ставляться до нього байдуже. Така ж тенденція виявляється і у ставленні до римо-католицизму – відносна більшість (43%) вірних УПЦ-КП позитивно ставляться до нього, тоді відносна більшість (46%) вірних УПЦ – байдуже.

2. РЕЛІГІЯ, ЦЕРКВА І СУСПІЛЬСТВО

Довіра до Церкви. За показником довіри Церква продовжує утримувати одну з перших позицій серед суспільних і політичних інститутів (поряд з волонтерськими організаціями і Збройними Силами). Разом з тим, порівняно з 2010р., коли рівень суспільної довіри до Церкви досяг максимуму (73%), наразі цей показник є нижчим – 60%. У регіональному розрізі рівень довіри корелює із загальним рівнем релігійності – якщо у Західному регіоні довіряють Церкві 83% респондентів (рівень релігійності – 91%), то у Східному – лише 48% (рівень релігійності – 63%). В усіх регіонах число тих, хто довіряє Церкві, перевищує число тих, хто їй не довіряє (однак, на Сході не довіряють Церкві 39%). Водночас, привертає увагу досить відчутне (23%) число тих, хто не зміг визначитися в цьому питанні, на Півдні країни (діаграми “*Чи довіряєте Ви Церкві?*”).

Довіра до окремих церков. Респондентів також запитували, якій Церкві вони довіряють найбільшою мірою. З'ясувалося, що найбільшу довіру серед громадян України має УПЦ-КП – їй довіряють 38% респондентів. УПЦ користується довірою 12%, УГКЦ – 9% усіх опитаних. Кожен п'ятий респондент заявив, що не довіряє жодній Церкві, а 17% – у цьому питанні не визначилися. Як можна бачити з наведених даних, рівень довіри до окремих церков є

відчутно нижчим від вказаного вище рівня довіри до Церкви як інституту (60%).

Довіра до церков має регіональні особливості. Так, у Західному регіоні найбільше довіряють УПЦ-КП та УГКЦ (по 37%), у Центральному та Південному регіонах – УПЦ-КП (48% і 43%, відповідно), а на Сході – УПЦ-КП (22%) та УПЦ (20%). Найбільше тих, хто не довіряє жодній церкві, у Східному регіоні (37%), найменше – в Західному (4%).

Привертає увагу також та обставина, що число тих, хто найбільше довіряє УПЦ-КП, помітно перевищує число її вірних (38% і 29%, відповідно), тоді як частки тих, хто довіряє УПЦ і УГКЦ, мало відрізняються від часток вірних цих церков. Якщо УПЦ-КП і УГКЦ найбільше довіряють по 90% їх вірян, то УПЦ довіряють менше її вірних (70%), а 15% з-поміж них найбільше довіряють УПЦ-КП (тоді як найбільшу довіру до УПЦ висловили лише 1% вірних УПЦ-КП, а серед вірних УГКЦ – жоден респондент). До того ж, УПЦ-КП найбільше довіряють 34% тих, хто вважає себе “просто християнином”, а також 24% тих православних, які не відносять себе до жодної з православних Церков.

Довіра до глав найчисельніших церков. Рівень довіри до ієрархів (як і рівень обізнаності з їх іменами) виразно корелює як з географічною поширеністю релігійних громад (парафій) відповідних Церков, так і з церковно-конфесійним самовизначенням респондентів.

Патріарху Київському і всієї Руси-України Філарету тією чи іншою мірою довіряють 43% – проти 20% тих, хто йому не довіряє (у 2017р. показники становили 36% і 16%, відповідно); баланс довіри/недовіри становить +23% (у 2017р. +20%). Позитивний баланс довіри до Патріарха спостерігається в Західному, Центральному та Південному регіонах (+53%, +31% і +22%, відповідно), а негативний – у Східному (–15%).

За церковно-конфесійною належністю, Предстоятелю УПЦ-КП найчастіше довіряють прихильники УПЦ-КП та УГКЦ (66%). Серед прихильників УПЦ довіряють Патріарху 37% (рівно стільки ж не довіряють), серед “просто православних” – 29% проти 22%, відповідно, серед “просто християн” – 36% проти 22%, відповідно.

Митрополиту Київському і всієї України Онуфрію довіряють 32% опитаних, не довіряють – 26% (баланс довіри/недовіри: +6% проти +13% у 2017р.). Позитивний баланс довіри до нього відзначається в Центрі (+16%) і на Півдні (+25%), на Заході – частка тих, хто довіряє, практично дорівнює частці тих, хто не довіряє (баланс довіри/недовіри становить +3%), а на Сході цей баланс є негативним (–14%).

Предстоятелю УПЦ однаково часто висловлюють довіру як прихильники самої УПЦ, так і УПЦ-КП (47% і 48%, відповідно), але вірні УПЦ-КП рідше висловлюють йому недовіру, ніж вірні УПЦ (19% і 26%, відповідно). 28% прихильників УПЦ заявили, що не знають її Предстоятеля або не визначилися у своєму ставленні до нього в параметрах довіри/недовіри. Порівняно з 2017р., виразно змінилося ставлення до Митрополита вірних УГКЦ: якщо в минулому році

баланс довіри/недовіри до нього з їх боку становив +7%, то наразі він склав (-27%).

Верховному Архієпископу Києво-Галицькому Святославу довіряють 30% опитаних, не довіряють – 17% (баланс: + 13% проти +12% у 2017р.). До віряють Архієпископу насамперед жителі Заходу – 65% (баланс довіри/недовіри становить тут +60%). Позитивний баланс довіри/недовіри спостерігається також у Центральному регіоні (+11%), на Півдні він дорівнює 0%, а на Сході є негативним (-19%). Привертає увагу недостатня обізнаність жителів усіх регіонів країни, крім Західного, з Главою УГКЦ: у цих регіонах більшість опитаних або заявили, що не знають Архієпископа або не можуть визначитися із своїм ставленням до нього.

За церковно-конфесійною належністю, Главі УГКЦ найчастіше довіряють вірні цієї Церкви – 87% (не довіряють – лише 0,5%). Серед послідовників УПЦ-КП баланс довіри/недовіри становить +31%, тоді як серед вірних УПЦ – (-3%), серед “просто православних” – (-2%), серед “просто християн” – (-1%).

Митрополиту Київському і всієї України Макарію довіряють 23% опитаних, не довіряють 15% (баланс довіри/ недовіри: + 7% проти +8% у 2017р.). Довіру висловлюють частіше на Заході (40%) і в Центрі країни (21%) – в цих регіонах баланс довіри/ недовіри є позитивним (+33% і +7%, відповідно); на Півдні рівні довіри і недовіри є практично однаковими (баланс довіри/недовіри становить (-3%)), а на Сході цей баланс є негативним (-9%). Водночас, у всіх регіонах більшість опитаних або заявили, що не знають Предстоятеля УАПЦ, або не визначились у питанні довіри чи недовіри до нього.

Серед греко-католиків баланс довіри/недовіри до Митрополита Макарія становить +44%, серед вірних УПЦ-КП – +24%, а от серед прихильників УПЦ частка тих, хто йому довіряє, статистично значимо не відрізняється від частки тих, хто не довіряє (баланс довіри/недовіри дорівнює 0%), те ж саме стосується “просто православних (баланс довіри/недовіри дорівнює (-1%)). Серед “просто християн” цей баланс є негативним (-8%).

Моральний авторитет Церкви. Загалом високий рівень довіри до Церкви дисонує з рівнем її визнання як морального авторитету. На цей час моральним авторитетом визнали Церкву 45% опитаних, тоді як у 2010р. – 56%. Не вважають її моральним авторитетом – 35% (проти 27% у 2010р.).

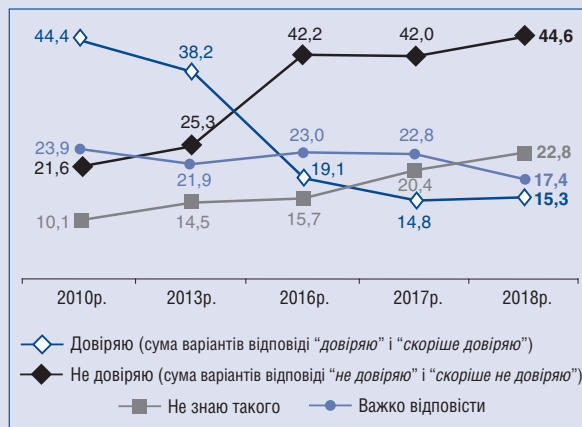
Позиції громадян з цього питання мають виразний регіональний характер: Церква є моральним авторитетом для 74% жителів Заходу, значно нижчими є показники в Центрі і на Півдні (41% і 39%, відповідно), і лише 28% – на Сході (діаграми “Чи є для Вас сьогодні Церква моральним авторитетом?”). У Західному регіоні частка тих, хто визнає Церкву моральним авторитетом, істотно переважає частку тих, хто так не вважає (11%), у Східному, навпаки, більшість опитаних (52%) не вважають Церкву моральним авторитетом, а в Центрі та на Півдні частки тих, хто підтримує кожну з цих позицій, приблизно рівні.

Лише 19% респондентів упевнені в тому, що “більшість священнослужителів – глибоко моральні й

СТАВЛЕННЯ ДО ПАТРІАРХА МОСКОВСЬКОГО І ВСІЄЇ РУСІ КИРИЛА

Рівень недовіри до Предстоятеля РПЦ, Патріарха Московського і всієї Русі Кирила істотно перевищує рівень довіри до нього. Патріарху довіряють лише 15% опитаних проти 45% тих, хто йому не довіряє: баланс довіри/недовіри становить (-29%) проти (-27%) у 2017р. Тим часом, у 2010р. баланс довіри був позитивним і становив + 23%; а у 2013р., до початку військових дій на території України, +13%.

Показники довіри громадян України до Предстоятеля РПЦ Патріарха Кирила
% опитаних

Найбільший негативний баланс довіри/недовіри до Патріарха спостерігається на Заході (- 54%) і в Центрі країни (- 29%). Але й на Півдні і Сході ставлення до нього є не набагато кращим. Так, на Півдні баланс довіри/ недовіри дорівнює (-16%), на Сході – (-14%). До того ж, у Південному регіоні 56% опитаних заявили, що або “не знають такого”, або не змогли визначитися в питанні довіри, а в Східному регіоні такі ж заяви зробили 46% опитаних.

З точки зору церковно-конфесійної належності, довіра до Предстоятеля РПЦ переважає лише серед прихильників УПЦ: йому довіряють 48%, не довіряють – 24%; водночас, 29% вірних УПЦ або заявили, що не знають Патріарха Кирила, або не визначилися із ставленням до нього.

Серед вірних УПЦ-КП та УГКЦ виразно переважає недовіра: негативний баланс становить (-40%) і (-81%), відповідно. Серед “просто православних” баланс довіри/ недовіри становить (-17%), серед “просто християн” – (-42%), серед тих, що не відносять себе до жодного з віросповідань – (-36%) (таблиця “Чи довіряєте Ви названим нижче ієрархам церков?”).

Наведені дані підтверджують зроблений раніше висновок про те, що з огляду на часові межі, на які припадає різка зміна ставлення українських громадян до Предстоятеля РПЦ, можна стверджувати: головним чинником падіння довіри до нього є відкрита підтримка Московським патріархатом та особисто Патріархом агресивних дій РФ стосовно України.

духовні особи”, причому частка тих, хто так вважає, знизилася – у 2010р. вона становила 26%. Натомість зросла (із 17% до 26%) частка тих, хто вважає, що “більшість священнослужителів думають насамперед про гроші, а не про духовне”.

Загалом, найчастіше громадяни вважають, що *“священнослужителі – такі ж як і більшість із нас, – з усіма достоїнствами і гріхами”*. Наразі таку думку поділяють 44% опитаних (діаграми *“З яким твердженням стосовно священнослужителів Ви згодні більшою мірою?”*).

Роль Церкви. Після початку військових дій на території України, з 2014 по 2017рр. зменшувалося число громадян, упевнених, що в сучасному українському суспільстві Церква відіграє позитивну роль: у 2017р. так вважали 43% опитаних, тоді як у 2016р. – 46%, у 2014р. – 53%. Однак, останнє за часом опитування зафіксувало деяке зростання, порівняно із 2017р., числа тих, хто вважає, що роль Церкви в суспільному житті є позитивною: наразі таку думку висловили 49% опитаних.

Найбільшою мірою зростання оцінки позитивної ролі Церкви помітне на Півдні (зараз так оцінюють її роль 43% жителів цього регіону, тоді як у 2017р. – 29%) і Сході (33% і 26%, відповідно). Позитивна оцінка ролі Церкви на Півдні стала близькою до такої оцінки в Центральному регіоні (45%), але, як і раніше, найчастіше позитивну роль Церкви відзначають жителі Заходу країни (74%).

Слід акцентувати увагу на тому, що **не йдеться про негативну роль Церкви**. Так наразі її оцінили лише 5% опитаних (від 2% на Заході до 8% на Сході). Водночас, значна група (32%) опитаних поділяють ту думку, що *“Церква не відіграє помітної ролі”* – тут оцінка жителів Центрального, Південного і Східного регіонів (таку оцінку поділяють відповідно 35%, 37%, 39% їх жителів) істотно відрізняється від точки зору жителів Заходу (так лише 15% серед них так вважають) (діаграми *“Яку роль відіграє Церква...?”*).

Найчастіше позитивну роль Церкви констатують вірні УГКЦ (84%), меншою мірою – вірні УПЦ-КП (63%) і УПЦ (54%), ще рідше її відзначають *“просто християни”* (40%) і *“просто православні”* (35%), і зовсім рідко – ті, хто не відносить себе до жодного з релігійних віросповідань (5%). Останні частіше за інших вважають, що Церква відіграє негативну роль (21%).

Водночас, слід відзначити, що останніми роками українське суспільство визначилось у питанні про доцільність інституту **військового капеланства у Збройних Силах**. На загальнонаціональному рівні його запровадження підтримують переважна більшість (68%) громадян, тоді як у 2013р. – 52%. Разом із тим, привертає увагу позиція жителів Сходу країни, де цей інститут підтримали лише відносна більшість опитаних – 40%, тоді як 33% його не підтримують (діаграми *“Чи потрібні українським Збройним Силам...?”*).

Конфлікти між вірними різних Церков. У громадській думці чинники міжконфесійних конфліктів набувають дедалі більш політичного характеру, особливо виразно це видно з порівняння показників 2018 і 2000 років. Так, у 2000р. відносна більшість (39%) опитаних вважали, що причина – в тому, що

“церковні ієрархи жадають влади”. Наступні позиції посіли майнові питання (*“майно та будівлі”* – 23%) і чинники *“суто політичні”* (20%).

Наразі першу позицію посіла теза *“конфлікти між Церквами є суто політичними”* – її підтримують 31% (хоча цей показник і помітно менший, ніж у 2017р., коли так вважали 37% опитаних); такі чинники, як майно та амбіції ієрархів, посіли другу і третю позиції (28% і 25%, відповідно).

Рівень підтримки тези про амбіції ієрархів, порівняно з 2000р., значно знизився (з 39% у 2000р. до 25% у 2018р.), натомість підтримка тези про майно є дещо вищою, ніж це було у 2000р. – 28% проти 23%, відповідно, але нижчим від зафіксованого у 2010р. (35%).

Слід зазначити, що жителі Західного регіону як причину конфліктів найчастіше називають майнові чинники, в Південному і Східному регіонах частіше називають політичні чинники, а в Центрі політичні, майнові чинники і *“владні амбіції”* ієрархів називають приблизно однаково часто.

Привертає увагу також число тих, хто вбачає причину конфліктів *“у національному питанні”*: впродовж часу моніторингу воно не становило менше 10%, а у 2010р. досягло 18%. У 2018р. цей показник склав 16%: від 12% у Центрі до 20% – на Півдні країни.

Кожен сьомий респондент (14%) вбачає причину конфліктів у тому, що релігійну нетерпимість і власне конфлікти *“роздмухують ЗМІ”*⁶ (діаграми *“Чому в Україні відбуваються конфлікти...?”*).

3. ЦЕРКВА І ДЕРЖАВА

Оцінки забезпечення свободи совісті. Більшість громадян упевнені, що в Україні забезпечена свобода совісті. Якщо у 2017р. спостерігалось істотне зменшення числа тих, хто вважає, що *“в Україні існує повна свобода совісті і рівність віросповідань перед законом”* (так вважали 58%, тоді як у 2014р. – 73%, у 2016р. – 69%), то у 2018р. частка таких повернулася до рівня 2016р. (69%). Зростання частки тих, хто поділяє цю точку зору, порівняно з 2017р., відбулось у всіх без винятку регіонах України. Частка тих, хто вважає, що *“свобода совісті і рівність віросповідань в Україні декларується, але не здійснюється”* (34%), практично не змінилася порівняно з 2017р., коли вона становила 33% (у 2014р. – 21%, у 2016р. – 34%).

Разом з тим, за час військових дій на території України відчутно зросло число тих, хто вважає, що *“релігійні організації і церкви занадто зловживають наданими їм правами і свободами”*: наразі (як і у 2016-2017рр.) цю тезу підтримали 41% опитаних, тоді як у 2013р. – 32%, у 2014р. – 34%. При цьому, можна помітити, що зростання відбулося за рахунок жителів Центру (з 34% у 2013р. до 50% у 2018р.), Півдня (з 29% до 44%) і Сходу (з 31% до 37%, відповідно) (діаграми *“З яким із наведених тверджень Ви згодні більшою мірою?”*).

Оцінки ставлення державної влади до Церков в Україні. Попри те, що, як зазначалося вище, 69% опитаних вважають, що в Україні існує повна свобода совісті і рівність віросповідань перед законом, лише 17% обрали варіант відповіді *“влада ставиться*

⁶ Цей варіант відповіді у моніторингу Центру Разумкова у 2018р. з'явився вперше.

однаково до всіх релігійних організацій в Україні”. Натомість половина опитаних – 50% – упевнені або в тому, що “є церкви, до яких влада ставиться краще, ніж до інших” (32%), або в тому, що “влада вивичує одну Церкву на противагу іншим” (18%).

Хоча теза про те, що влада ставиться однаково до всіх релігійних організацій в Україні, ніколи не поділялася навіть відносною більшістю респондентів (принаймні, за той час, коли дослідниками Центру Разумкова ставилося питання про це), але все ж у 2010р. її відзначили 29% опитаних, тоді як у 2013р. – вже 23%, у 2016 – 20%, у 2017 – 15%, у 2018р. – 17%. Водночас з 36% у 2010р. до 50% у 2018р., зросло число тих, хто відзначає або “вивищення” однієї з церков або краще ставлення влади до окремих церков. Найчастіше два останні варіанти відповіді обирають жителі Східного регіону (62%), в Центрі – 50%, на Заході та Півдні – 41% і 42%, відповідно (діаграми “З якою оцінкою ставлення державної влади до Церков в Україні Ви згодні більшою мірою?”).

Найчастіше вважають, що влада або вивичує одну з церков або краще ставиться до окремих церков, вірні УПЦ (64%). Такої точки зору дотримують також більшість “просто православних” (59%) і “просто християн” (57%). Рідше її поділяють вірні УПЦ-КП (40%) та УГКЦ (39%), а також ті, хто не відносить себе до жодного з релігійних віросповідань (44%). Проте, навіть у цих групах лише 24%, 19%, і 12%, відповідно, вважають, що “влада ставиться однаково до всіх релігійних організацій в Україні”.

Ставлення громадян до ідеї запровадження інституту державної церкви. Така ідея, як свідчать результати соціологічних досліджень, не знаходить підтримки у громадян України: наразі її підтримали лише 12% опитаних (у 2000р. – 20%): від 20% жителів Заходу до 9% жителів Сходу. Не підтримали зазначену ідею 56% опитаних (проти 52% у 2000р.) – від 65% на Сході до 51% у Центрі (діаграма “У деяких країнах світу...?”).

Головна причина, з якої громадяни не згодні із запровадженням інституту державної церкви, полягає в тому, що “це суперечить праву на свободу совісті і призведе до дискримінації віруючих інших церков”, – цю позицію відзначили 43% тих, хто не згоден із запровадженням інституту державної церкви. Також 38% представників цієї групи респондентів обґрунтовують свою позицію тим, що “Україна історично є багатоконфесійною країною і надання пріоритету будь-якій церкві викличе лише додаткове напруження в міжцерковних та церковно-державних відносинах”. До того ж, частка тих, хто висуває цей аргумент, зросла (у 2000р. вона становила 30%).

Аргументація противників інституту державної церкви має регіональні особливості: так, якщо в Центральному, Південному та Східному регіонах частіше незгоду з ідеєю державної церкви респонденти обґрунтовують тим, що “це суперечить праву на свободу совісті і призведе до дискримінації віруючих інших церков”, то в Західному регіоні значно переважає мотивація, пов’язана з тим, що Україна історично є багатоконфесійною країною (діаграми “Якщо Ви не згодні із запровадженням інституту державної церкви в Україні, то чому?”).

З-поміж прихильників запровадження інституту державної церкви відносна більшість (38%) наділили б таким статусом УПЦ-КП. У 2014р. за такий статус цієї Церкви віддали голоси 24% прихильників ідеї державної церкви, а відносна більшість (42%) – у 2014р. наділили б таким статусом Українську православну церкву без уточнення, яку саме з українських православних Церков вони мають на увазі. За даними опитування 2018р., ті, хто вважає, що державний статус повинна мати “Об’єднана Українська православна церква, Українська помісна церква”, становлять лише 23% прихильників ідеї державної церкви. УПЦ в юрисдикції Московського патріархату бачать державною церквою 9% прихильників цього інституту, 8% – статус державної віддали б УГКЦ (діаграма “Якщо Ви згодні з доцільністю...?”).

Ставлення до реституції церковного майна. Висловлюючись з питання реституції церковного майна, яке до радянської влади належало Церквам, респонденти найчастіше підтримують думку, що Церквам слід повернути лише ті споруди, де відбуваються богослужіння (32%), ще 26% вважають, що необхідно повернути “все майно, яке колись відібрали у Церков”. Лише 14% упевнені в тому, що повертати Церквам майно, яке зараз належить державі, не слід. Останню точку зору найчастіше поділяють жителі Східного регіону (25%), тоді як серед жителів інших регіонів таку думку висловили від 7% до 13% опитаних. Істотно також відрізняється число прихильників ідеї повного повернення майна Церквам – найчастіше так вважають жителі Західного регіону (40%), найрідше – жителі Сходу країни (12%) (діаграма “З якою думкою стосовно майна...?”).

Ставлення до надання Церквам і релігійним організаціям податкових та інших пільг. Лише 19% опитаних вважають, що доходи Церков і релігійних організацій не повинні оподатковуватися, ще 15% дотримуються думки, що держава має надавати Церквам і релігійним організаціям пільги на комунальні послуги, але відносна більшість (42%) – вважають, що “держава має ставитися до релігійних організацій так само, як і до інших громадських організацій”, тобто не надавати їм жодних пільг.

Водночас, тут спостерігаються істотні регіональні відмінності: в Західному регіоні лише 26% вважають, що держава має ставитися до релігійних організацій так само, як і до інших громадських організацій, у Центрі та на Півдні таких таку думку поділяють істотно більше опитаних (42% і 47%, відповідно), а найбільше – на Сході країни (54%).

Держава, школа, релігія. Зростає число тих, хто підтримує принцип відокремлення церкви від держави і школи від церкви. У 2002р. лише 29% опитаних були згодні з тим, що відокремлення церкви від держави і школи від церкви є необхідною передумовою демократичності держави і забезпечення права особи на свободу совісті (не згодні – 38%). У 2007р. тезу про необхідність відокремлення церкви від держави і школи від церкви підтримували вже відносна більшість (47%) опитаних – і від того часу ситуація принципово не змінилася. Наразі згоду з цією тезою висловили 43% проти 29% тих, хто з нею не згоден (не визначилися в цьому питанні – 28%). Згодні з цією тезою переважають у всіх регіонах, крім Західного, де частки згодних і незгодних статистично значимо

не відрізняються: 35% і 38%, відповідно (діаграми “Чи згодні Ви з тим, що відокремлення Церкви від держави...?”).

Зростає також число не згодних з викладанням релігії в загальноосвітніх школах: у 2010р. таку позицію відстоювали 31% опитаних, у 2013р. – 37%, у 2016р. – 40%, у 2018р. – 43%. Водночас, зменшується число тих, хто підтримує таке викладання на факультативних чи обов’язкових засадах. Так, у 2010р. їх число складало 59% (38% – за факультативне викладання, 21% – за обов’язкове); у 2016р. – 49% (34% і 15%, відповідно), у 2018р. – 47% (32% і 15%, відповідно).

Найменше противників вивчення релігії у школі – в Західному регіоні (20%), найбільше – на Сході (66%). Проте навіть у Західному регіоні лише 30% опитаних підтримують обов’язкове вивчення релігії у школах (41% – факультативне). До того ж, число прихильників обов’язкового викладання релігії в школі у цьому регіоні зменшується (у 2016р. воно становило 37%) (таблиці “З яким із наведених тверджень стосовно вивчення релігії...?”).

Ставлення до публічної демонстрації релігійності державними діячами України. Суспільні оцінки зазначеної демонстрації стають дедалі більш негативними: якщо у 2010р. позитивне ставлення до такої демонстрації засвідчили 21% опитаних, у 2016р. – 16%, у 2017р. – 13%, то у 2018р. – 11%. Натомість рівень негативного ставлення відчутно зріс: у 2010р. його висловили 40%, у 2018р. – 52% опитаних.

Негативне ставлення значно переважає у Західному, Центральному і Східному регіонах, де його відзначили більшість (від 52% до 58%) опитаних. На Півдні респонденти найчастіше відповідають, що ставляться до цього байдуже (39%) або негативно (35%), позитивне ставлення засвідчили лише 17% (діаграми “Деякі державні діячі України публічно...?”).

4. ЦЕРКВА, СУСПІЛЬСТВО І ВЛАДА

Вплив релігії на суспільне життя. Більшість громадян визнають вплив релігії на певні аспекти суспільного життя. Так, 71% громадян бачають роль релігії в тому, що вона “підвищує моральність і духовність людей” (найчастіше в Західному регіоні (90%), найрідше – на Сході (58%)); 64% вважають її “одним із важливих засобів відродження національної самосвідомості і культури” (найчастіше на Заході країни (82%), найрідше – на Сході (48%)), 52% (проти 46% у 2000р.) – “одним із чинників демократичного суспільства” (найчастіше на Заході (70%), найрідше – на Сході (40%)). Число згодних із судженням “релігія є елементом політичного життя” досягало максимуму у 2000 (48%) і 2016 (50%) роках. Порівняно з 2016р., опитування 2018р. зафіксувало зниження числа згодних із цим твердженням до 44% (таблиця “Оцінюючи роль релігії в житті суспільства...?”). З останнім судженням частіше згодні жителі Південного (56%) і Західного (49%) регіонів.

Переважає більшість (74%) респондентів, вважають, що “релігійні діячі повинні ставати на захист найбільш вразливих прошарків громадян у разі прийняття владою рішень, які знижують життєвий рівень населення”, хоча частка таких і зменшалася порівняно 2000р., коли вона становила 87%. Частіше з цим

згодні жителі Західного і Центрального регіонів (82% і 77%, відповідно), порівняно з жителями Півдня і Сходу (69% і 65%, відповідно).

Разом з тим, відносна більшість опитаних погоджується з тим, що релігійні організації беруть слабку участь у соціальній роботі: допомога нужденним, інвалідам, хворим, літнім тощо (з цим згодні 42% опитаних проти 34% незгодних, з цим погоджується відносна більшість жителів усіх регіонів, крім Західного, де відносна більшість (47%) з цим незгодна. Слід також зазначити, що частка згодних із цим судженням зменшилася порівняно з 2000р., коли вона становила 52%.

Більшість або відносна більшість респондентів не погоджуються з судженнями: “релігійні діячі стоять осторонь таких соціальних проблем сучасності, як запобігання вагітності, аборт, СНІД, сексуальне виховання тощо”, “релігія є мало пристосованою до потреб сучасної людини”, “релігія не впливає на життя суспільства”, “релігія робить людей неактивними, байдужими до того, що відбувається у суспільстві”, “релігія шкідлива, оскільки роз’єднує людей на різні конфесії”, “релігія відмирає і в майбутньому зникне зовсім”.

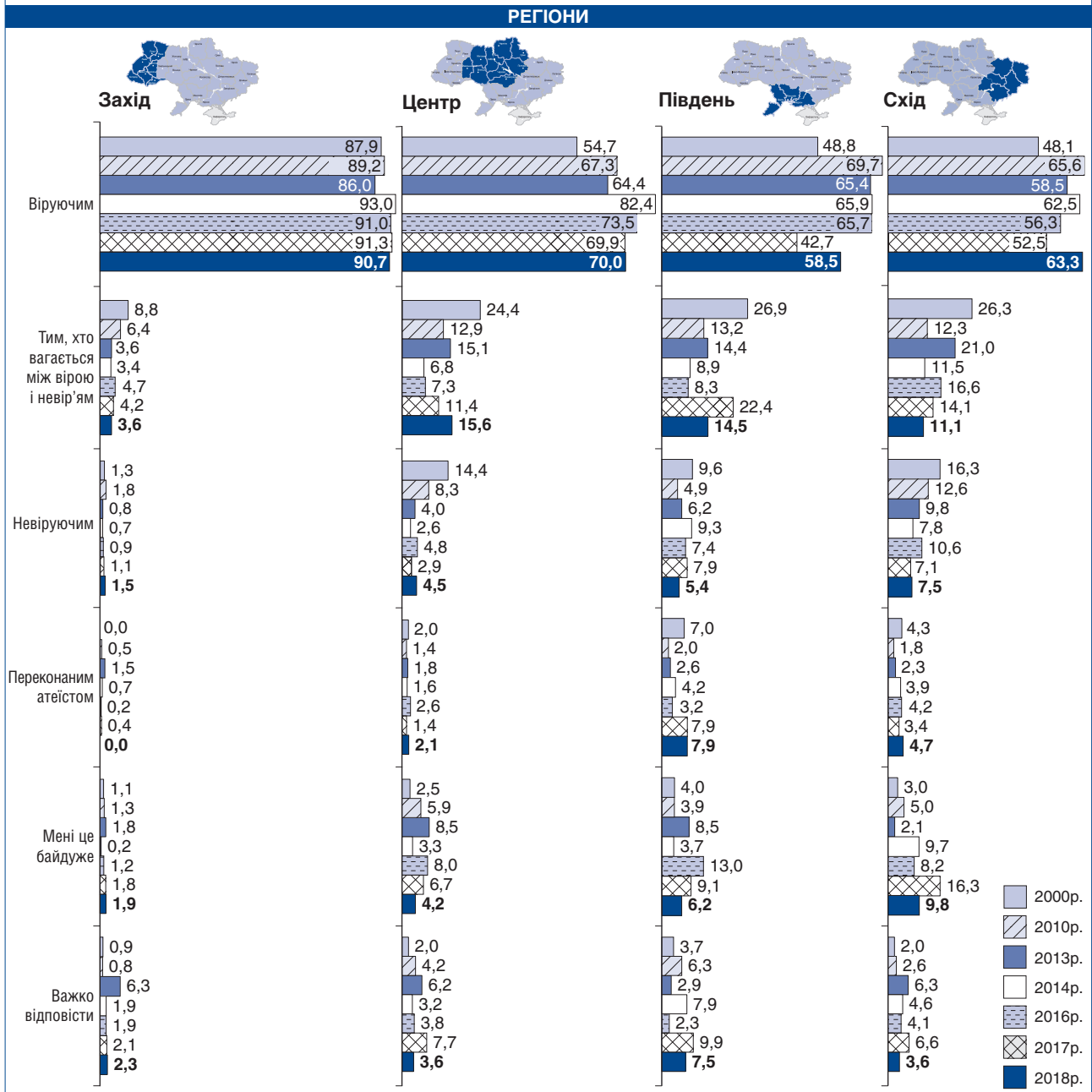
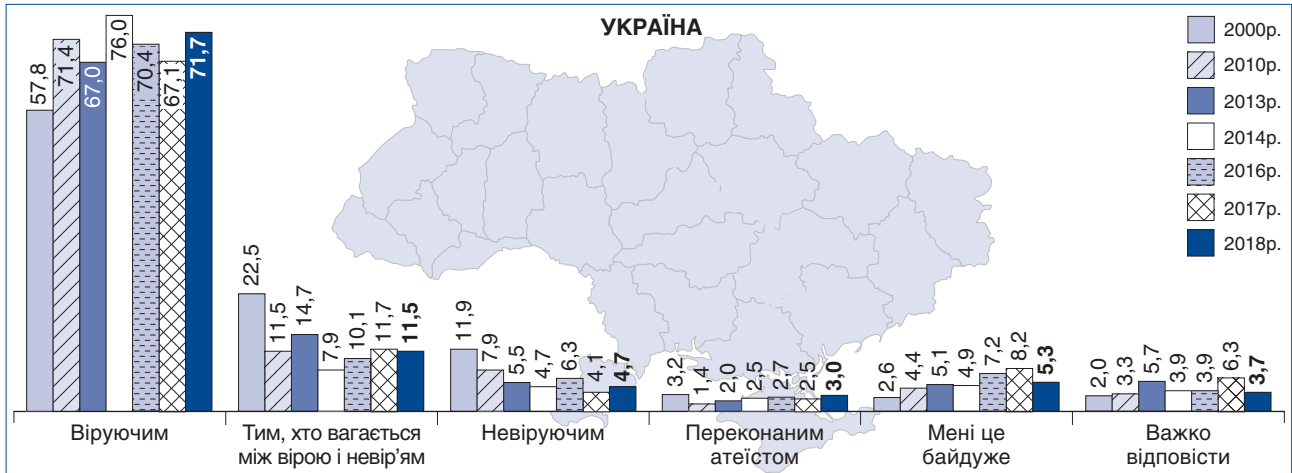
Церква і влада. Більшість громадян, як і раніше, переконані в тому, що “Церква не повинна втручатися у відносини між людиною і владою”. Однак, число тих, хто так думає, зменшилося з 63% у 2010р. до 54% у 2018р. Натомість дещо збільшилося число тих, хто вважає, що “залежно від ситуації Церква повинна або підтримувати, або критикувати владу”, – з 10% до 17%. Ще 11% опитаних упевнені, що “Церква зобов’язана критикувати владу, оскільки її місія – викривати неправду і зловживання”. Отже, понад чверть (28%) громадян демонструють запит на критичну позицію Церкви стосовно влади. Лише 6% поділяють ту точку зору, що “Церква зобов’язана підтримувати державну владу, бо немає влади, щоб не була від Бога” (діаграми “З яким твердженням Ви згодні більшою мірою?”).

Оцінюючи, на чиєму боці є Церква в параметрах “бідні і знедолені – сильні і багаті”, громадяни дедалі більше схиляються до того, що **Церква дещо більшою мірою є на стороні “сильних і багатих”**: якщо у 2010р. за десятибальною шкалою (де “1” – це “обстоювання прав бідних і знедолених”, а “10” – “сильних і багатих”), позиція Церкви була оцінена у 5,2 бала, то у 2018р. – у 5,9 бала. Єдиний регіон, де оцінка склала менше 5 балів, – Захід (4,9 бала); в решті регіонів – від 5,4 на Півдні до 6,6 бала на Сході країни (діаграми “Церкви в Україні обстоюють права бідних і знедолених, чи...?”).

Церква і політичні переконання вірних. Результати моніторингу свідчать, що вплив релігійних організацій на формування політичних поглядів і позицій їх членів є невеликим. Наявність тієї чи іншої міри такого впливу постійно засвідчують лише близько 7% опитаних. А саме: “я прислухаюся до тих політичних думок та ідей, що пропонуються в моїй релігійній організації”, – 4% або “на мій політичний вибір частково впливає позиція моєї релігійної організації” – 3% (ці показники практично не змінювалися з 2000р. (таблиця “Чи впливає на Ваші політичні переконання...?”).

РІВЕНЬ І ХАРАКТЕР РЕЛІГІЙНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Незалежно від того, відвідуєте Ви церкву чи ні, ким Ви себе вважаєте?
% опитаних

Незалежно від того, відвідуєте Ви церкву чи ні, ким Ви себе вважаєте?
% опитаних

(продовження)

	Вік (років)																		Стать					
	18-24			25-29			30-39			40-49			50-59			60 і старші			Чоловіки			Жінки		
	2010	2017	2018	2010	2017	2018	2010	2017	2018	2010	2017	2018	2010	2017	2018	2010	2017	2018	2010	2017	2018	2010	2017	2018
Віруючим	66,1	59,6	65,4	65,7	61,6	66,2	67,7	62,5	73,0	68,2	70,0	68,5	76,0	71,7	72,9	77,8	70,8	77,0	62,4	59,8	62,9	78,7	73,1	78,9
Тим, хто вагається між вірою і невір'ям	10,2	12,9	11,5	11,1	12,6	15,0	16,2	12,6	11,1	15,0	10,8	14,9	8,3	11,9	10,3	8,8	10,9	9,0	13,8	13,4	14,1	9,6	10,4	9,3
Невіруючим	11,8	4,9	8,3	10,1	4,5	5,3	6,1	4,0	4,0	9,1	3,0	4,2	8,0	4,0	5,4	5,8	4,5	3,4	10,6	5,6	6,8	5,8	2,9	3,0
Переконаним атеїстом	1,2	3,6	3,2	1,5	4,5	2,9	1,4	2,7	3,2	1,5	0,9	2,7	1,2	1,7	2,9	1,6	2,8	3,0	1,9	3,4	4,7	1,0	1,7	1,6
Мені це байдуже	7,1	12,0	6,9	5,6	10,1	7,2	5,3	8,6	4,9	3,5	11,7	6,3	2,4	5,4	4,6	4,1	5,2	4,1	6,2	11,1	7,6	2,9	5,9	3,4
Важко відповісти	3,5	7,1	4,6	6,1	6,6	3,4	3,4	9,6	3,8	2,6	3,6	3,6	4,2	5,4	4,0	2,0	5,8	3,6	5,0	6,8	3,9	1,9	6,0	3,8

До якої релігії Ви себе відносите?
% опитаних

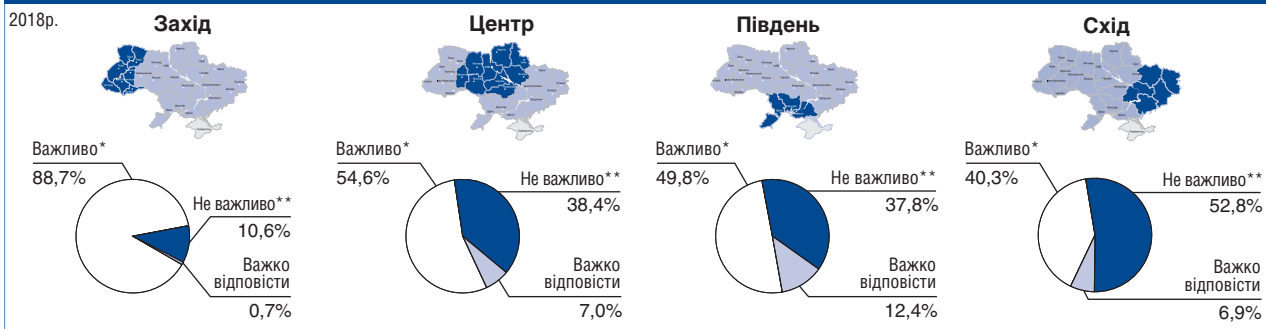
	УКРАЇНА						
	2000р.	2010р.	2013р.	2014р.	2016р.	2017р.	2018р.
Православ'я	66,0	68,1	70,6	70,2	65,4	68,2	67,3
Римо-католицизм	0,5	0,4	1,3	1,0	1,0	1,0	0,8
Греко-католицизм	7,6	7,6	5,7	7,8	6,5	7,8	9,4
Протестантизм	2,0	1,9	0,8	1,0	1,9	0,8	2,2
Іудаїзм	0,3	0,1	0,3	0,1	0,2	1,3	0,4
Іслам	0,7	0,9	0,7	0,2	1,1	0,2	0,0
Буддизм	0,1	0,1	0,0	0,2	0,0	0,1	0,1
Індуїзм	0,0	0,0	0,1	0,0	0,2	0,1	0,1
Язичництво	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1
Просто християнин	6,9	7,2	8,6	6,3	7,1	7,0	7,7
Інше	0,5	0,2	0,0	0,0	0,2	0,4	0,1
Не відношу себе до жодного з релігійних віросповідань	15,3	13,2	11,3	12,5	16,3	12,6	11,0
Не відповіли	-	0,3	0,5	0,7	0,0	0,6	0,9

	РЕГІОНИ																											
	Захід							Центр							Південь							Схід						
	2000р.	2010р.	2013р.	2014р.	2016р.	2017р.	2018р.	2000р.	2010р.	2013р.	2014р.	2016р.	2017р.	2018р.	2000р.	2010р.	2013р.	2014р.	2016р.	2017р.	2018р.	2000р.	2010р.	2013р.	2014р.	2016р.	2017р.	2018р.
Православ'я	52,3	45,9	60,2	54,0	57,0	58,4	45,6	69,0	73,8	79,4	79,5	76,7	79,4	78,7	68,8	76,4	73,2	67,4	71,0	63,2	61,6	69,7	71,8	66,7	71,6	57,4	62,8	72,6
Римо-католицизм	1,3	1,0	3,8	1,0	1,4	1,5	1,3	0,8	0,5	0,9	1,5	1,9	1,3	1,2	0,0	0,3	0,3	0,9	0,5	0,8	0,0	0,0	0,2	0,8	0,6	0,1	0,4	0,4
Греко-католицизм	38,4	37,2	26,8	36,2	29,9	32,3	39,7	0,6	0,3	1,2	0,7	0,4	0,4	0,1	0,0	0,0	0,3	0,5	0,5	0,0	0,0	0,4	0,8	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2
Протестантизм	0,8	3,8	0,5	1,4	3,6	1,9	5,3	2,9	0,5	0,6	0,3	1,0	0,1	0,5	1,7	0,0	0,3	2,3	0,5	0,0	2,9	1,9	3,2	1,2	0,9	2,2	1,1	1,7
Іудаїзм	0,5	0,0	0,5	0,0	0,2	0,4	0,0	0,2	0,2	0,5	0,1	0,3	2,2	0,3	0,0	0,3	0,7	0,0	0,5	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	0,1	0,1	1,3	0,9
Іслам	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,1	0,3	0,0	3,0	4,9	4,2	0,5	0,0	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,4	3,0	0,0	0,0
Буддизм	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,2	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,2	0,2
Індуїзм	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0
Язичництво	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,1	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,2	0,0
Просто християнин	2,7	6,9	4,3	4,1	4,8	2,3	4,9	7,8	7,7	5,5	10,3	6,5	8,4	9,2	4,0	7,2	6,5	6,5	5,1	7,9	14,5	9,9	7,0	15,2	3,8	9,9	8,6	4,9
Інше	0,0	0,8	0,0	0,2	0,0	0,4	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,1	0,4	0,1	0,7	0,0	0,0	0,0	0,5	0,4	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0	0,4	0,6	0,2
Не відношу себе до жодного з релігійних віросповідань	4,0	4,1	3,6	3,1	3,1	2,3	3,2	18,2	17,0	10,8	7,1	12,7	7,4	9,7	20,9	10,2	14,1	18,1	21,7	24,0	20,2	16,6	16,3	15,0	21,7	26,4	24,1	15,8
Не відповіли	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,9	0,3	0,1	0,1	0,0	0,0	0,7	0,0	3,7	0,0	3,3	0,4	0,0	0,5	0,6	0,6	0,0	0,6	3,2

Наскільки важливо для Вас... ?
% опитаних

	Важливо*					Не важливо**					Важко відповісти				
	2000р.	2010р.	2013р.	2016р.	2018р.	2000р.	2010р.	2013р.	2016р.	2018р.	2000р.	2010р.	2013р.	2016р.	2018р.
Сім'я	97,8	97,4	98,9	98,3	98,6	1,2	1,9	0,3	0,6	1,0	1,0	0,6	0,8	1,0	0,4
Матеріальна забезпеченість	97,7	96,5	96,5	96,1	95,4	1,6	2,5	2,1	2,9	3,8	0,7	1,1	1,3	1,1	0,8
Чесність, порядність	97,7	97,5	96,8	95,3	94,0	1,1	1,6	1,8	3,1	4,0	1,2	1,0	1,4	1,5	2,0
Взаєморозуміння з іншими людьми	97,6	96,8	95,5	96,0	92,8	1,4	2,5	3,4	2,9	5,9	1,0	0,8	1,2	1,3	1,3
Друзі, знайомі	93,4	95,5	92,2	91,8	92,6	5,8	3,7	6,4	6,8	6,4	0,8	0,8	1,5	1,3	1,0
Робота	87,7	88,2	87,1	88,6	88,3	10,2	10,6	10,9	9,4	10,2	2,1	1,2	1,9	1,9	1,5
Щире кохання	87,5	88,1	88,4	87,2	87,2	9,4	9,0	8,5	8,2	8,8	3,1	2,9	3,2	4,8	4,0
Вільний час	87,1	26,4	31,6	77,9	79,5	5,7	53,0	47,4	17,7	17,6	7,2	20,6	21,0	4,4	2,9
Хобі (захоплення)	69,3	71,0	74,5	77,6	79,2	27,9	26,0	21,9	18,3	17,9	2,8	2,8	3,6	4,2	2,9
Культурний відпочинок	78,6	84,3	79,7	76,9	78,3	19,0	13,8	18,3	18,9	18,9	2,4	1,9	2,1	4,3	2,8
Успіх у суспільстві	67,5	68,8	72,8	69,4	70,6	28,8	27,9	23,7	26,6	25,0	3,7	3,3	3,5	4,0	4,5
Релігія	63,0	72,4	63,4	57,3	58,2	34,1	24,5	31,0	36,7	35,6	2,9	3,2	5,6	6,0	6,2
Лідерство, авторитет	53,3	58,6	59,9	52,6	56,3	44,6	39,3	37,7	43,3	39,3	2,1	2,2	2,4	4,1	4,4
Власна справа (бізнес)	48,6	51,4	44,9	43,5	48,8	46,0	41,1	45,5	48,8	44,3	5,4	7,5	9,6	7,7	6,9
Громадська активність	-	55,1	48,2	51,0	46,4	-	40,2	44,4	42,5	46,6	-	4,7	7,4	6,5	7,0
Віра в надприродну, вищу силу	48,1	52,5	37,8	28,7	36,1	45,3	37,5	49,9	59,2	51,0	6,6	9,9	12,4	12,1	12,9
Політика	37,7	35,4	29,1	27,3	26,0	60,2	61,2	67,1	68,9	69,9	2,1	3,5	3,9	3,8	4,1

РЕЛІГІЯ, % опитаних

* Сума варіантів відповіді "дуже важливо" і "скоріше важливо".

** Сума варіантів відповіді "зовсім не важливо" і "скоріше не важливо".

Перед Вами список якостей, які можна виховати в сім'ї у дітей. Які з них, якщо такі є, найбільш важливі?*
% опитаних

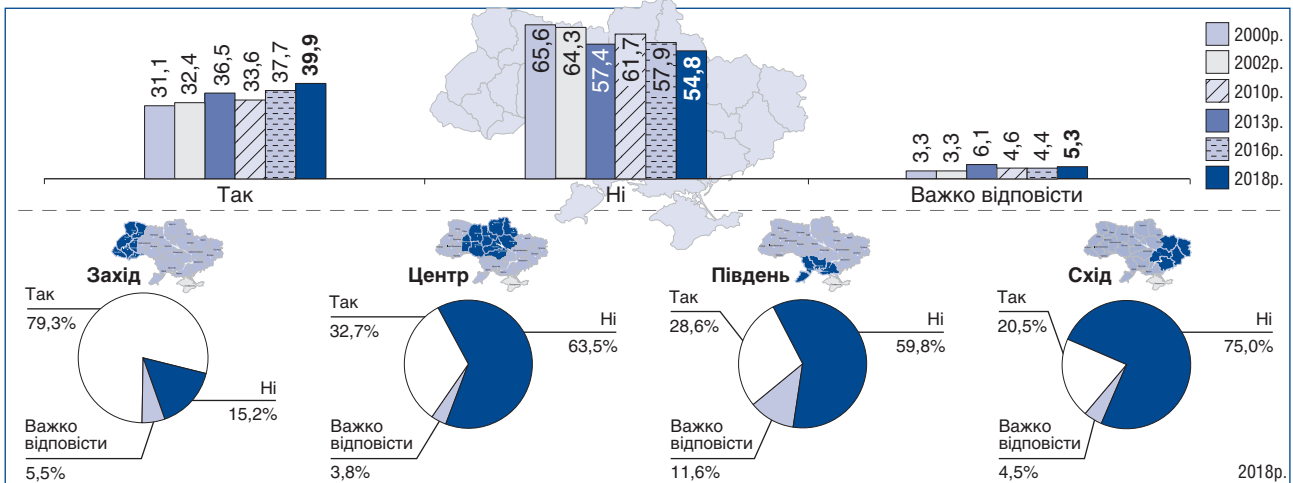
УКРАЇНА	2000р.	2005р.	2010р.	2013р.	2016р.	2018р.
Працелюбність	85,6	78,3	74,8	78,1	76,0	72,7
Терпимість і повага до інших людей	58,6	55,5	57,3	59,4	57,2	61,3
Почуття відповідальності	70,2	62,1	58,6	67,7	68,6	59,7
Бережливість (обачне ставлення до грошей і речей)	51,0	38,2	42,2	43,8	45,0	50,1
Рішучість, наполегливість	38,2	44,3	45,1	42,5	45,2	49,3
Вміння тримати себе в товаристві	47,4	43,6	42,1	41,9	40,9	44,1
Незалежність	35,1	33,6	32,6	37,7	42,5	41,3
Вміння ділитися	20,9	17,4	16,0	16,4	18,2	17,6
Слухняність	27,6	26,9	20,5	17,2	16,9	17,1
Релігійність	10,8	16,6	16,8	16,5	18,0	15,5
Уява	9,5	7,3	7,7	7,0	9,9	12,3
Важко відповісти	1,4	0,9	1,8	0,8	1,4	1,1

РЕГІОНИ (2018р.), % опитаних

	Захід	Центр	Південь	Схід
Релігійність	38,3	7,4	17,0	6,2

* Респондентам пропонувалося відзначити не більше п'яти прийнятних варіантів відповіді.

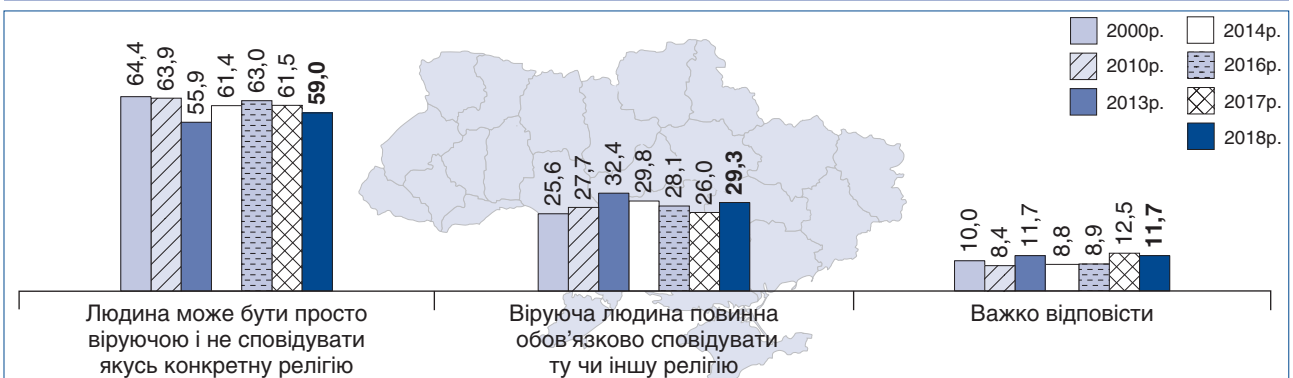
Чи виховувалися Ви вдома в релігійному дусі?
% опитаних

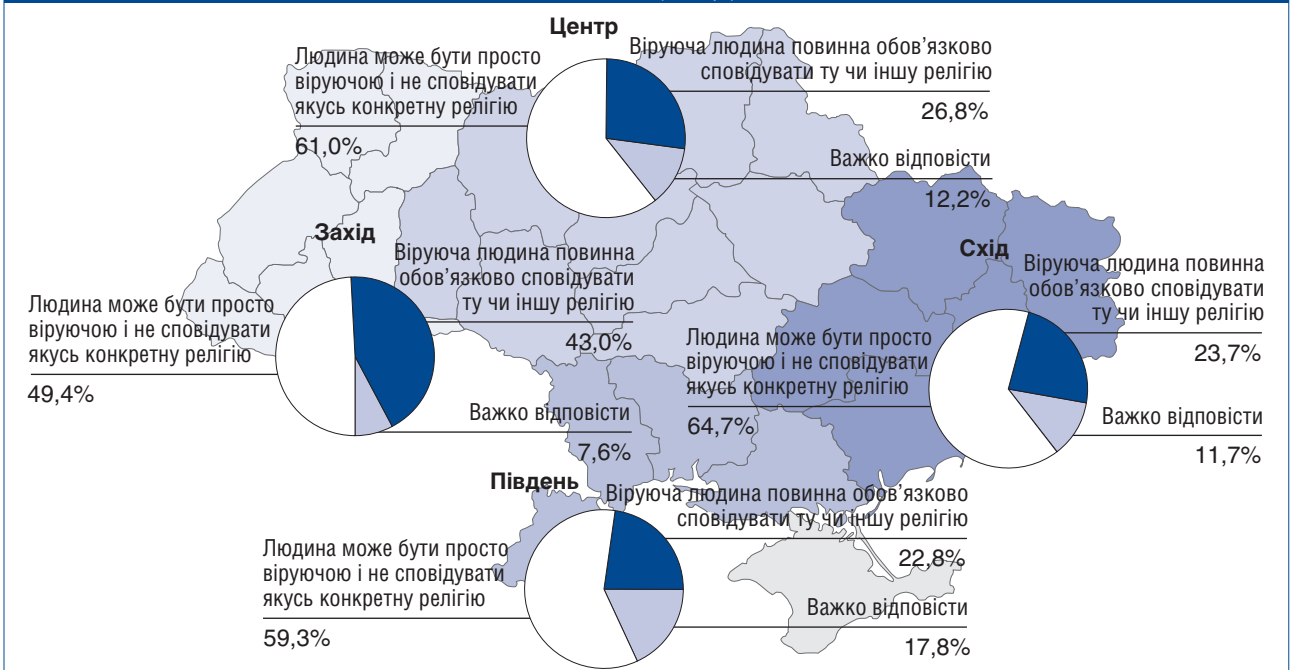
КОНФЕСІЙНО-ЦЕРКОВНА НАЛЕЖНІСТЬ (2018р.)

	УПЦ (МП)	УПЦ-КП	Просто православний	УГКЦ	Просто християнин	Не відношу себе до жодного з релігійних віросповідань
Так	49,0	48,9	23,9	93,2	25,2	3,2
Ні	48,3	47,3	67,6	2,6	68,4	91,0
Важко відповісти	2,7	3,8	8,5	4,2	6,5	5,9

З яким із наведених тверджень стосовно віруючої людини Ви згодні більшою мірою?
% опитаних

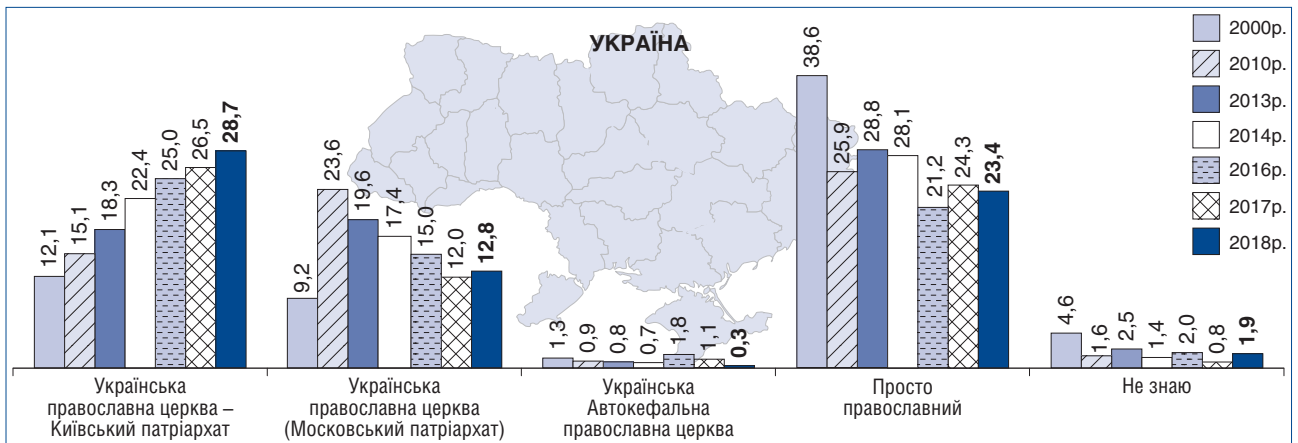

РЕГІОНИ (2018р.)

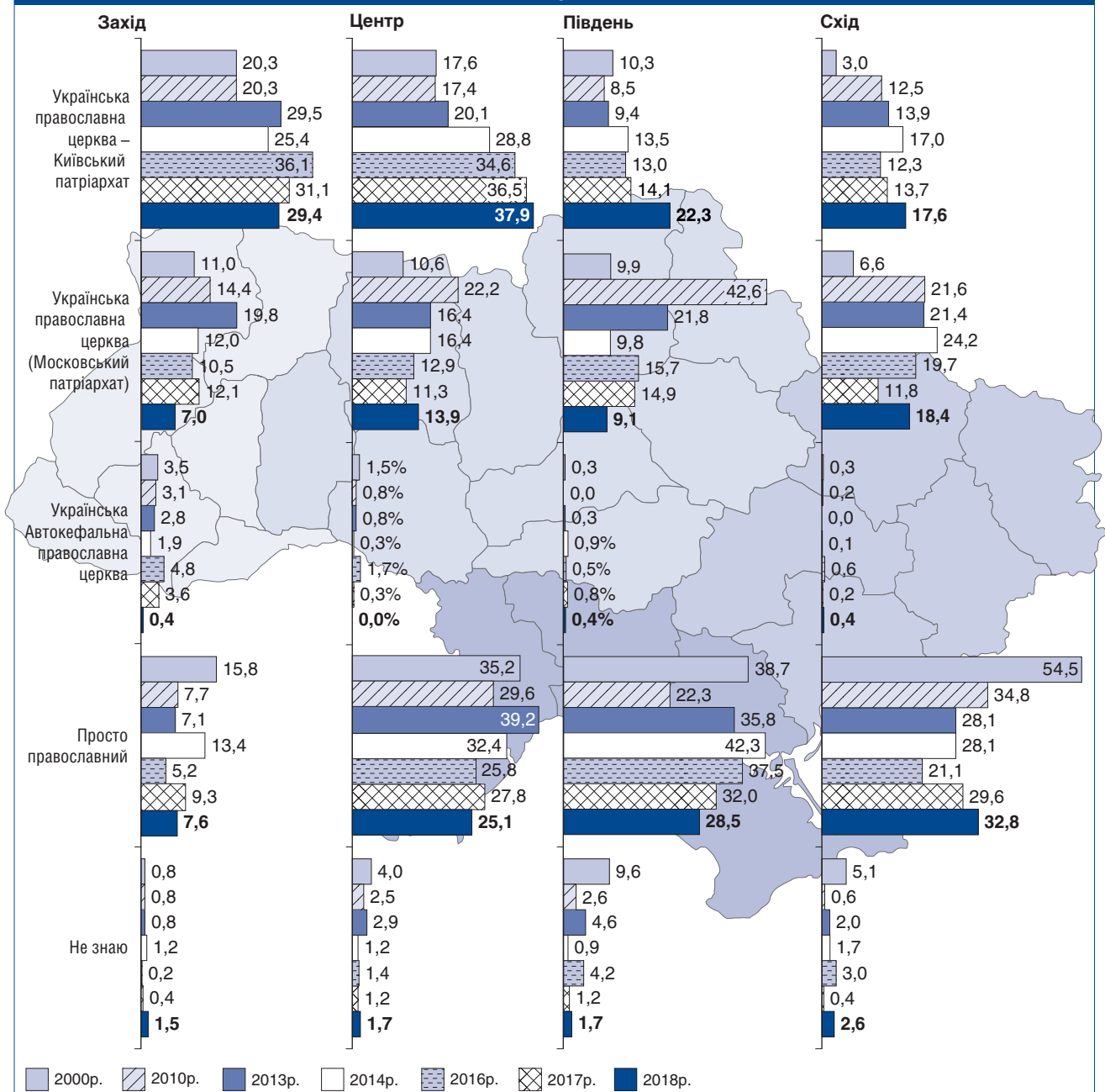

До якої саме православної Церкви Ви себе відносите?*

% опитаних

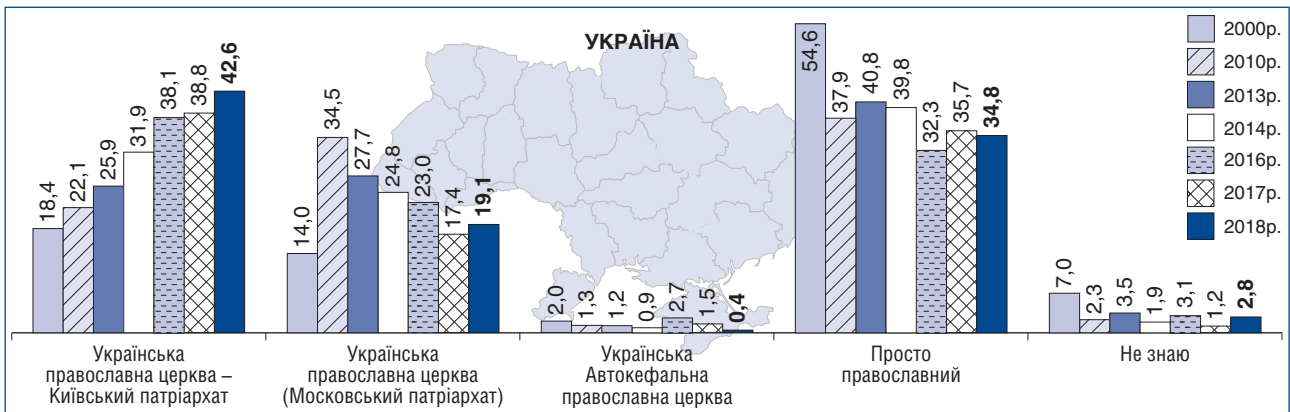
РЕГІОНИ

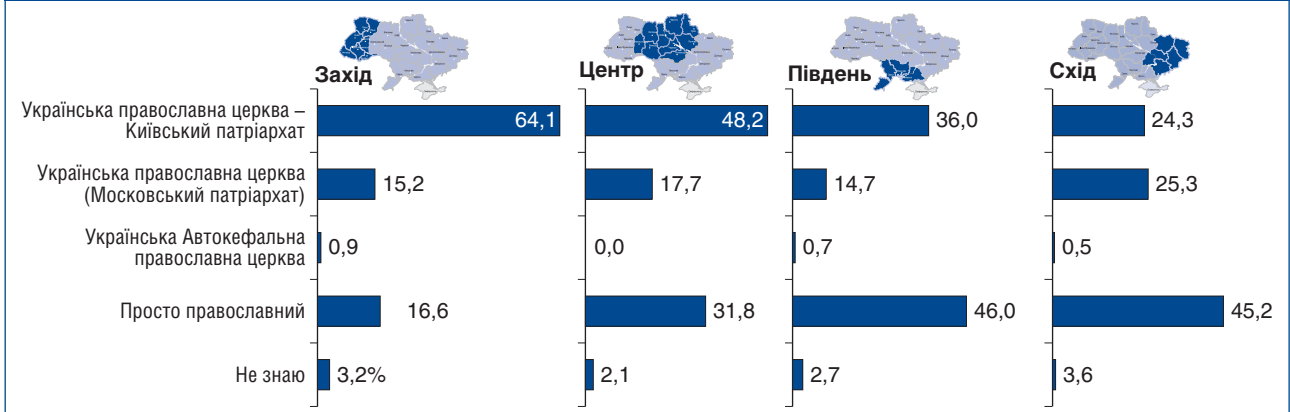
* На діаграмі не наведено відсоток тих, хто відносить себе до Руської (Російської) православної церкви, та тих, хто не відносить себе до православних.

До якої саме православної Церкви Ви себе відносите?*
% тих, хто вважає себе православним

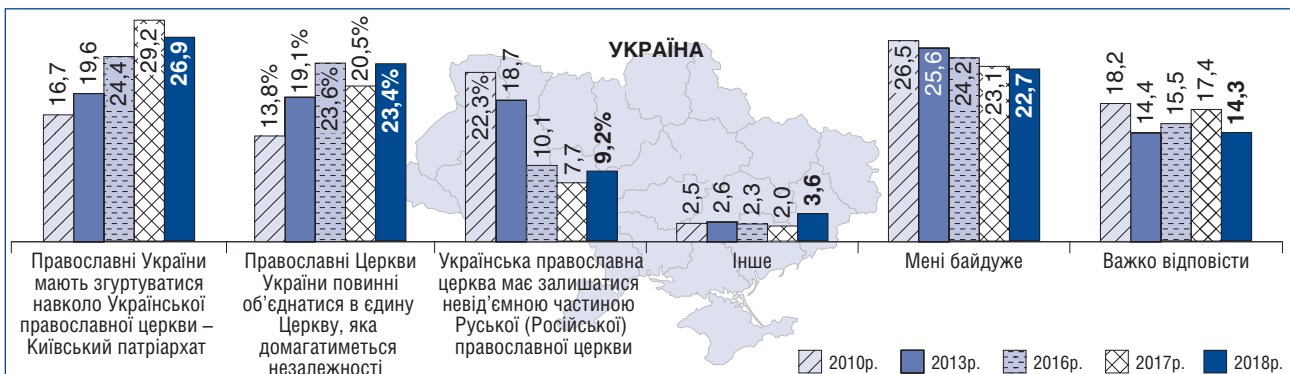

РЕГІОНИ (2018р.)

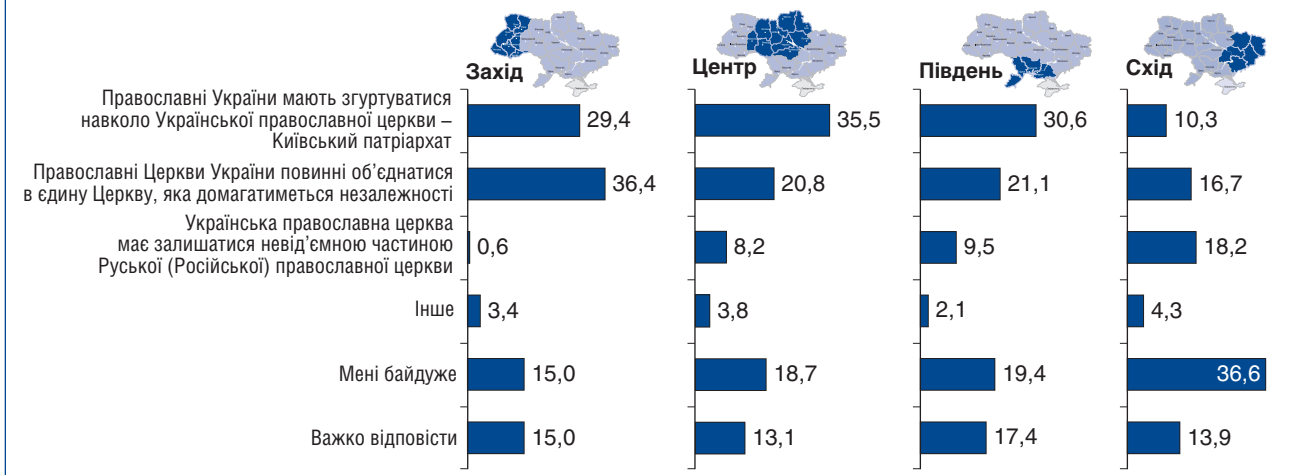

* На діаграмі не наведено відсоток тих, хто відносить себе до Руської (Російської) православної церкви, та тих, хто не відповів.

З яким із наведених суджень стосовно перспектив православ'я в Україні Ви згодні більшою мірою?
% опитаних

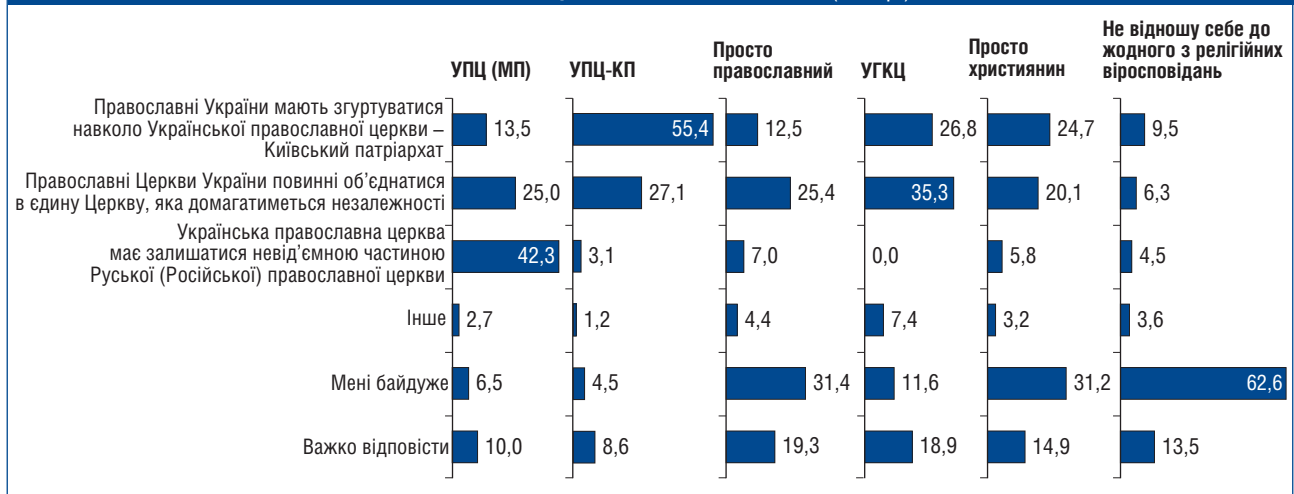

РЕГІОНИ (2018р.)

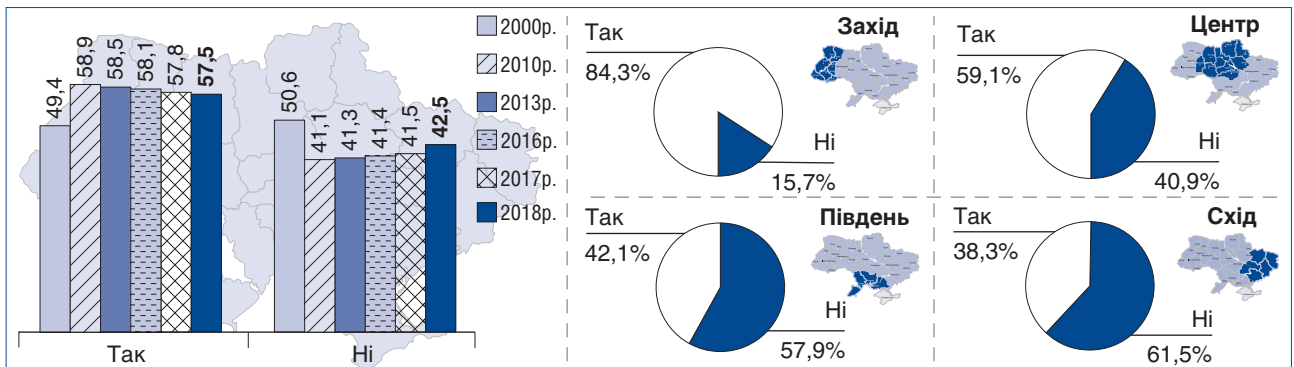

З яким із наведених суджень стосовно перспектив православ'я в Україні Ви згодні більшою мірою?
% опитаних (продовження)

КОНФЕСІЙНО-ЦЕРКОВНА НАЛЕЖНІСТЬ (2018р.)

Чи відвідуєте Ви релігійні служби, зібрання, служіння?*
% опитаних

КОНФЕСІЙНО-ЦЕРКОВНА НАЛЕЖНІСТЬ (2018р.)

	УПЦ (МП)	УПЦ-КП	Просто православний	УГКЦ	Просто християнин	Не відношу себе до жодного з релігійних віросповідань
Так	73,7	73,1	48,1	94,2	27,1	6,3
Ні	26,3	26,9	51,9	5,8	72,9	93,2

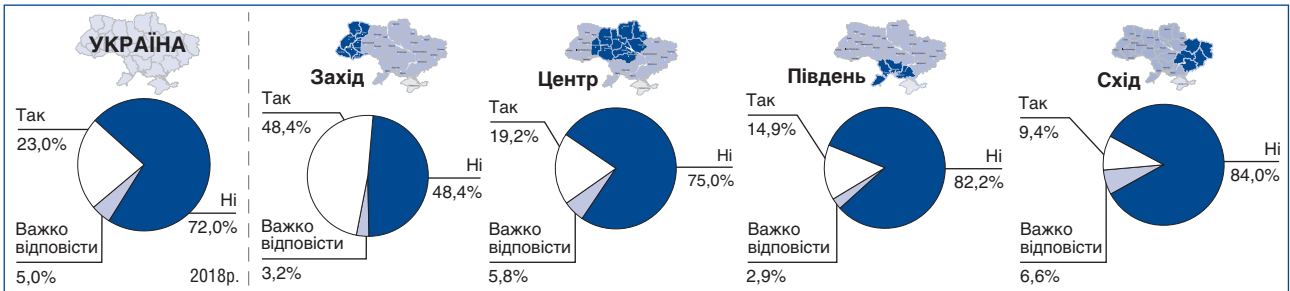
* На діаграмі варіант відповіді "не відповіли" не наведений через незначне число респондентів, які обрали цей варіант.

Як часто Ви відвідуєте релігійні служби, зібрання, служіння?
% тих, хто відвідує релігійні служби, зібрання, служіння

	УКРАЇНА						РЕГІОНИ (2018р.)				КОНФЕСІЙНО-ЦЕРКОВНА НАЛЕЖНІСТЬ* (2018р.)			
	2000р.	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	2018р.	Захід	Центр	Південь	Схід	УПЦ (МП)	УПЦ-КП	Просто православний	УГКЦ
Частіше, ніж раз на тиждень	4,4	3,5	3,7	4,2	4,0	3,7	6,5	2,0	3,0	2,5	4,7	0,5	0,9	4,5
Раз на тиждень	15,9	15,7	14,9	17,7	17,7	19,2	34,2	13,0	7,9	9,8	14,1	18,4	7,1	41,3
Раз на місяць	13,1	20,8	18,5	17,0	16,6	19,3	26,9	16,0	14,9	14,2	23,0	20,1	11,1	29,6
На релігійні свята	52,0	50,4	53,0	51,7	49,8	47,8	27,1	57,1	66,3	57,8	49,7	53,4	65,9	21,2
Раз на рік	8,1	5,4	6,3	6,4	6,6	5,9	2,3	9,5	5,9	5,4	4,2	6,1	8,4	1,1
Рідше, ніж раз на рік	3,0	2,2	1,7	1,9	3,0	2,3	0,8	2,0	1,0	6,9	2,6	0,7	6,2	0,0
Ніколи, майже ніколи	0,3	0,9	0,6	0,1	0,4	0,4	0,0	0,2	0,0	1,5	0,5	0,0	0,0	0,0
Інше	2,9	0,6	0,1	0,2	0,6	0,5	0,8	0,0	1,0	0,5	0,5	0,0	0,0	1,1
Важко відповісти	0,0	0,0	1,1	0,0	1,3	0,9	1,5	0,2	0,0	1,5	0,5	0,7	0,4	1,1

* Примітка: Число осіб, які не відносять себе до жодного релігійного віросповідання та просто християн становить менше 50 осіб, тому дані стосовно цих груп не наведені в таблиці.

Чи відвідували Ви богослужіння минулої неділі (суботи, п'ятниці)?
% опитаних

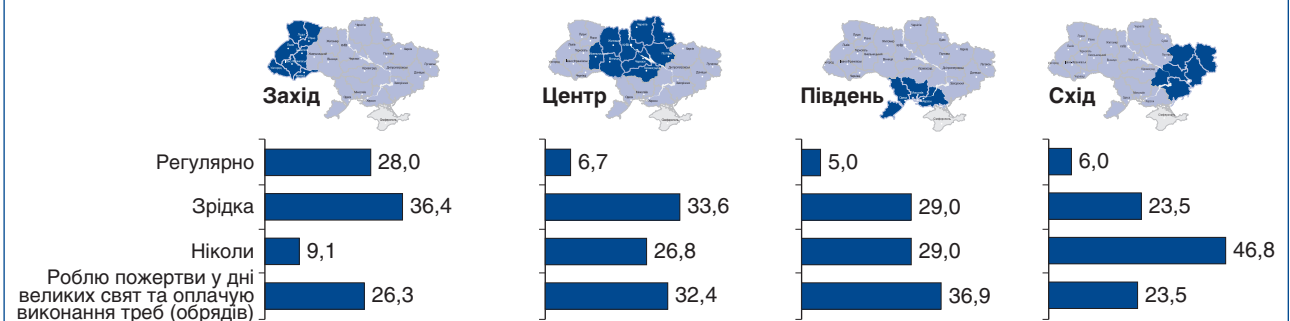
КОНФЕСІЙНО-ЦЕРКОВНА НАЛЕЖНІСТЬ

	УПЦ (МП)	УПЦ-КП	Просто православний	УГКЦ	Просто християнин	Не відношу себе до жодного з релігійних віросповідань
Так	27,3	27,0	10,6	57,4	6,5	1,4
Ні	66,5	67,5	82,8	40,0	91,6	93,2
Важко відповісти	6,2	5,5	6,6	2,6	1,9	5,4

Чи підтримуєте Ви Церкву матеріально?*
% опитаних

РЕГІОНИ (2018р.)

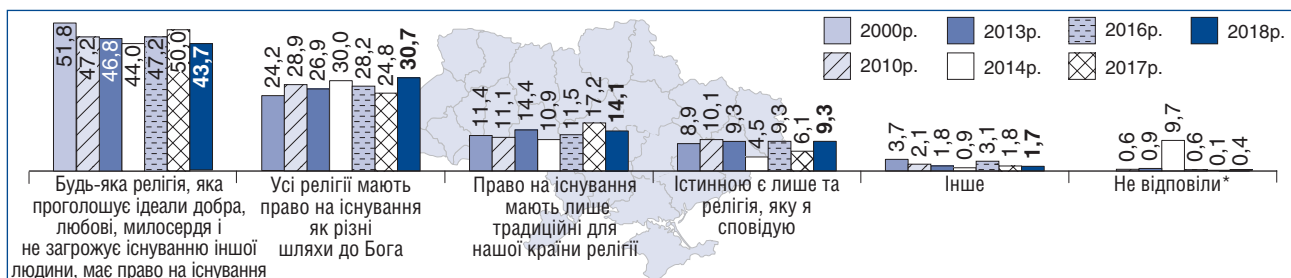

КОНФЕСІЙНО-ЦЕРКОВНА НАЛЕЖНІСТЬ (2018р.)

	УПЦ (МП)	УПЦ-КП	Просто православний	УГКЦ	Просто християнин	Не відношу себе до жодної релігії
Регулярно	13,6	10,5	3,2	36,8	4,5	0,5
Зрідка	39,5	40,9	30,7	34,7	20,0	4,1
Ніколи	12,4	13,4	31,8	2,6	40,0	86,9
Роблю пожертви у дні великих свят та оплачую виконання треб (обрядів)	34,5	35,2	33,7	25,3	34,8	8,6

* На діаграмі варіант відповіді "не відповіли" не наведений через незначне число респондентів, які обрали цей варіант.

Яке з наведених тверджень стосовно релігії відповідає Вашим переконанням більшою мірою?
% опитаних

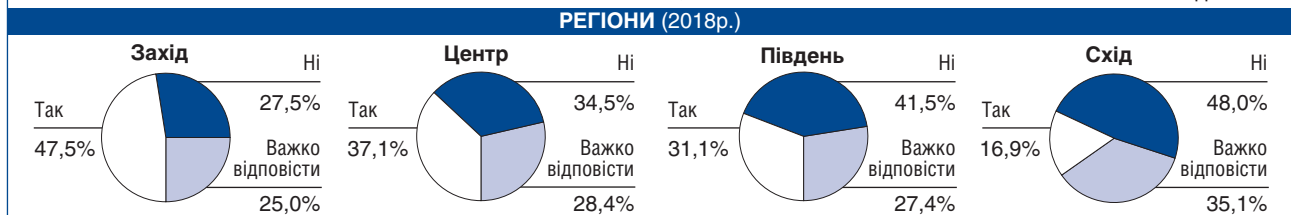
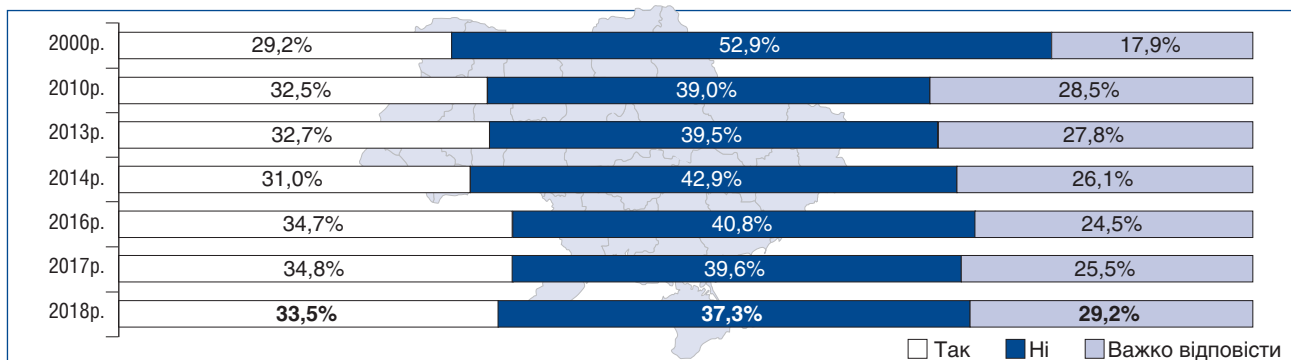

	РЕГІОНИ																											
	Захід				Центр				Південь				Схід															
	2000р.	2010р.	2013р.	2014р.	2000р.	2010р.	2013р.	2014р.	2000р.	2010р.	2013р.	2014р.	2000р.	2010р.	2013р.	2014р.												
Будь-яка релігія, яка проголошує ідеали добра, любові, милосердя і не загрожує існуванню іншої людини, має право на існування	42,0	38,7	43,8	35,7	49,6	44,9	42,5	50,0	53,0	40,1	46,1	47,8	47,1	43,0	53,7	57,7	58,4	41,6	50,9	44,2	41,6	62,1	39,5					
Усі релігії мають право на існування, як різні шляхи до Бога	29,2	36,2	24,9	36,5	26,1	26,5	27,9	25,6	24,7	36,0	27,3	27,5	27,1	31,9	26,1	24,3	18,3	21,5	25,9	27,4	23,7	19,3	31,1	23,0	31,4	31,0	18,8	34,8
Право на існування мають лише традиційні для нашої країни релігії	16,3	13,6	21,1	14,4	12,4	21,2	16,7	12,9	11,1	15,0	14,5	12,1	16,6	14,9	6,6	6,6	13,4	7,5	6,9	22,4	10,4	9,2	11,9	10,1	6,4	11,9	12,2	12,0
Істинною є лише та релігія, яку я сповідаю	10,4	9,5	8,4	5,5	9,3	6,8	11,0	7,7	6,9	7,6	4,7	10,0	7,1	9,1	5,2	9,8	9,5	2,8	6,5	7,1	6,6	10,7	13,5	11,5	4,2	9,7	3,6	9,6
Інше	2,1	1,7	1,3	0,7	2,4	0,6	1,9	3,8	3,7	1,2	0,4	2,5	1,6	1,0	8,4	1,0	2,6	1,9	1,9	0,4	1,2	2,4	1,3	2,3	1,2	4,8	2,8	2,8
Не відповіли	-	0,3	0,5	7,2	0,2	0,0	0,0	-	0,6	0,2	7,0	0,1	0,4	0,0	-	0,6	0,0	14,0	0,9	0,0	0,4	-	0,6	2,1	12,7	1,0	0,4	1,3

	КОНФЕСІЙНО-ЦЕРКОВНА НАЛЕЖНІСТЬ (2018р.)					
	упц (мп)	упц-кп	Просто православний	УГКЦ	Просто християнин	Не відношу себе до жодного з релігійних віросповідань
Будь-яка релігія, яка проголошує ідеали добра, любові, милосердя і не загрожує існуванню іншої людини, має право на існування	36,0	43,7	47,3	36,0	53,5	55,6
Усі релігії мають право на існування, як різні шляхи до Бога	25,6	31,8	38,4	28,0	25,2	20,6
Право на існування мають лише традиційні для нашої країни релігії	22,1	14,0	9,1	22,2	17,4	11,2
Істинною є лише та релігія, яку я сповідаю	16,3	10,5	4,0	13,2	1,9	2,7
Інше	0,0	0,0	0,2	0,5	1,9	9,9
Не відповіли	0,0	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0

* В анкеті 2000р. варіанту відповіді "не відповіли" не було.

Чи повинні Церква, релігія бути національно орієнтованими?
% опитаних

	КОНФЕСІЙНО-ЦЕРКОВНА НАЛЕЖНІСТЬ (2018р.)					
	упц (мп)	упц-кп	Просто православний	УГКЦ	Просто християнин	Не відношу себе до жодного з релігійних віросповідань
Так	29,7	46,8	20,1	57,4	38,3	16,2
Ні	49,4	31,1	44,9	14,2	36,4	42,3
Важко відповісти	20,8	22,1	35,0	28,4	25,3	41,4

Як Ви ставитеся до наведених релігій та релігійних течій?
% опитаних

ПРАВОСЛАВ'Я										
	УКРАЇНА						РЕГІОНИ (2018р.)			
	2000р.	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	2018р.	Захід	Центр	Південь	Схід
Позитивно	77,2	78,2	81,0	78,4	77,8	78,3	76,9	81,8	79,3	74,4
Байдуже	14,6	13,7	10,9	14,3	13,5	14,7	15,3	13,5	9,1	18,4
Негативно	1,5	1,3	0,7	1,3	1,3	1,1	1,5	0,3	1,7	1,7
Не задумувався над цим	6,0	6,3	7,2	5,6	6,9	5,7	6,1	4,4	9,1	5,5
Нічого не чув про таку релігію (течію)	0,7	0,2	0,0	0,1	0,3	0,1	0,0	0,0	0,8	0,0
Не відповіли	-	0,2	0,2	0,3	0,2	0,1	0,2	0,0	0,0	0,0
ГРЕКО-КАТОЛИЦИЗМ										
	УКРАЇНА						РЕГІОНИ (2018р.)			
	2000р.	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	2018р.	Захід	Центр	Південь	Схід
Позитивно	31,4	34,4	35,6	45,2	36,4	41,7	74,0	34,4	30,4	28,9
Байдуже	40,7	40,9	40,1	37,3	38,4	38,7	19,0	46,2	38,3	45,4
Негативно	6,0	3,6	2,5	2,4	4,1	3,6	1,7	3,2	3,3	6,0
Не задумувався над цим	17,2	19,3	20,3	14,1	19,4	15,4	5,3	16,1	26,7	18,4
Нічого не чув про таку релігію (течію)	4,7	1,7	1,5	0,8	1,5	0,5	0,0	0,1	0,4	1,3
Не відповіли	-	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0	0,8	0,0
РИМО-КАТОЛИЦИЗМ										
	УКРАЇНА						РЕГІОНИ (2018р.)			
	2000р.	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	2018р.	Захід	Центр	Південь	Схід
Позитивно	27,6	29,8	30,1	39,9	30,9	36,2	60,9	29,8	28,6	27,0
Байдуже	42,3	42,8	42,3	39,7	40,3	41,6	27,5	48,6	39,0	45,0
Негативно	6,5	4,2	2,5	3,3	5,0	4,0	1,7	3,4	3,7	7,3
Не задумувався над цим	18,4	20,7	22,3	15,7	21,6	17,0	9,3	17,3	27,4	18,6
Нічого не чув про таку релігію (течію)	5,2	2,4	2,6	1,2	2,0	1,0	0,6	0,9	0,8	2,1
Не відповіли	-	0,2	0,1	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0
ПРОТЕСТАНТИЗМ										
	УКРАЇНА						РЕГІОНИ (2018р.)			
	2000р.	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	2018р.	Захід	Центр	Південь	Схід
Позитивно	13,5	17,5	16,7	19,5	15,0	19,0	29,4	11,6	16,2	21,8
Байдуже	44,5	42,9	42,7	44,1	39,1	44,7	42,8	50,3	40,7	40,0
Негативно	14,3	12,0	11,9	12,5	16,0	12,7	12,5	13,0	8,7	14,5
Не задумувався над цим	19,6	22,1	24,4	20,3	25,2	20,8	13,3	22,1	29,9	21,4
Нічого не чув про таку релігію (течію)	8,1	5,6	4,1	3,2	4,3	2,6	1,7	3,0	4,1	2,3
Не відповіли	-	0,1	0,1	0,4	0,4	0,1	0,2	0,1	0,4	0,0

Як Ви ставитеся до наведених релігій та релігійних течій?
% опитаних

(продовження)

ІСЛАМ										
	УКРАЇНА						РЕГІОНИ (2018р.)			
	2000р.	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	2018р.	Захід	Центр	Південь	Схід
Позитивно	14,1	16,0	13,7	16,1	12,6	14,1	14,8	13,2	13,3	15,1
Байдуже	44,4	43,8	44,9	41,4	37,6	43,5	43,0	47,6	37,3	40,7
Негативно	13,7	14,2	15,6	19,9	20,1	18,6	25,0	13,9	15,4	21,3
Не задумувався над цим	21,8	23,7	23,9	20,5	26,6	22,3	15,9	23,6	31,1	22,2
Нічого не чув про таку релігію (течію)	6,0	2,1	1,6	1,9	2,9	1,4	1,1	1,7	2,5	0,8
Не відповіли	-	0,2	0,4	0,3	0,2	0,1	0,2	0,0	0,4	0,0
ІУДАЇЗМ										
	УКРАЇНА						РЕГІОНИ (2018р.)			
	2000р.	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	2018р.	Захід	Центр	Південь	Схід
Позитивно	12,0	14,2	12,5	14,8	12,5	13,0	14,2	10,8	12,9	15,2
Байдуже	44,9	46,4	46,0	45,9	38,8	45,1	48,2	47,3	40,4	41,5
Негативно	12,1	10,3	11,8	12,6	15,4	13,5	13,7	11,9	11,3	16,5
Не задумувався над цим	22,4	25,5	26,3	23,4	29,2	25,1	21,8	25,3	31,7	24,8
Нічого не чув про таку релігію (течію)	8,6	2,8	2,9	2,7	3,6	2,8	1,7	4,4	2,9	1,5
Не відповіли	-	0,8	0,5	0,6	0,5	0,4	0,4	0,3	0,8	0,4
СВАНГЕЛІЧНІ ТА ХАРИЗМАТИЧНІ ЦЕРКВИ*										
	УКРАЇНА						РЕГІОНИ (2018р.)			
	2000р.	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	2018р.	Захід	Центр	Південь	Схід
Позитивно	3,4	11,3	9,8	12,8	9,8	13,0	15,7	8,3	8,7	19,0
Байдуже	18,0	37,7	38,2	38,4	34,8	39,9	44,5	44,3	34,9	31,8
Негативно	9,0	17,2	19,2	20,5	19,6	16,2	16,5	16,0	17,8	15,4
Не задумувався над цим	8,8	23,9	23,6	21,2	26,9	23,6	19,1	22,7	29,0	26,6
Нічого не чув про таку релігію (течію)	60,8	9,8	9,0	6,7	8,7	7,2	4,2	8,6	8,7	7,0
Не відповіли	-	0,1	0,1	0,4	0,2	0,2	0,0	0,1	0,8	0,2
СХІДНІ РЕЛІГІЇ ТА ДУХОВНІ ПРАКТИКИ (БУДДИЗМ, ЙОГА ТА ІН.)										
	УКРАЇНА						РЕГІОНИ (2018р.)			
	2000р.	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	2018р.	Захід	Центр	Південь	Схід
Позитивно	-	15,1	13,9	17,5	14,4	16,2	12,9	13,4	12,4	24,7
Байдуже	-	42,7	47,0	43,6	36,9	41,5	44,2	45,7	34,9	36,2
Негативно	-	8,4	7,6	9,4	10,5	9,9	13,5	10,0	8,7	7,0
Не задумувався над цим	-	28,8	26,8	25,1	31,5	27,9	24,3	25,7	38,2	29,9
Нічого не чув про таку релігію (течію)	-	4,9	4,6	3,9	6,4	4,3	4,9	5,2	5,4	2,3
Не відповіли	-	0,1	0,2	0,5	0,3	0,2	0,2	0,1	0,4	0,0

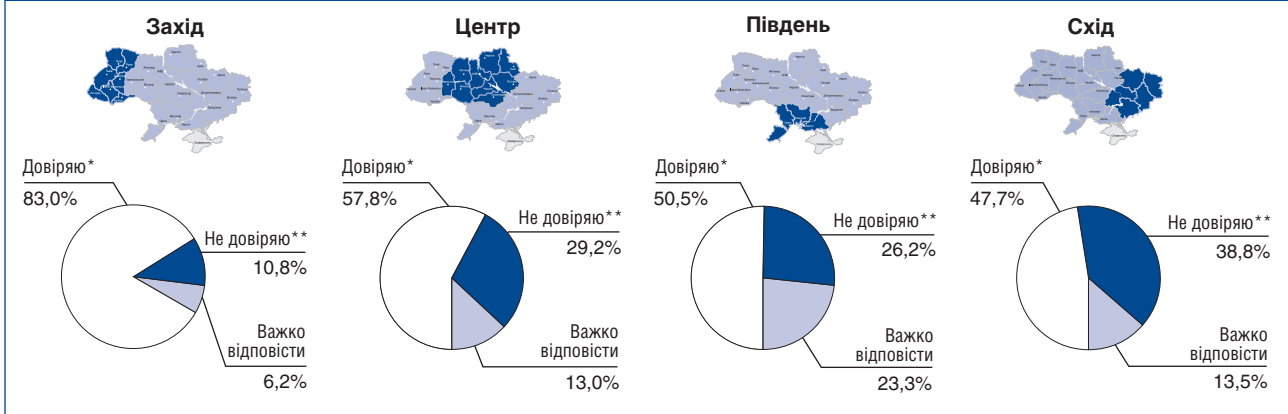
* У 2000р. питання ставилося лише про харизматичні церкви.

РЕЛІГІЯ, ЦЕРКВА І СУСПІЛЬСТВО

Чи довіряєте Ви Церкві?
% опитаних

РЕГІОНИ (2018р.)

* Сума варіантів відповіді "довіряю" і "скоріше довіряю".

** Сума варіантів відповіді "не довіряю" і "скоріше не довіряю".

Чи довіряєте Ви названим нижче ієрархам церков?
% опитаних

	Довіряю*					Не довіряю**					Не знаю такого					Важко відповісти				
	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	2018р.	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	2018р.	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	2018р.	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	2018р.
Патріарху Київському і всієї Руси-України Філарету	41,5	42,9	40,4	35,9	42,5	17,0	15,9	18,7	15,9	19,5	17,2	19,1	17,9	24,2	21,5	24,3	22,2	23,0	24,1	16,5
Митрополиту Київському і всієї України Онуфрію	-	-	31,7	30,9	31,6	-	-	20,0	17,9	25,7	-	-	25,0	28,0	25,2	-	-	23,4	23,3	17,5
Верховному Архієпископу Києво-Галицькому Святославу (Шевчуку)	-	28,1	28,6	23,8	30,2	-	13,1	13,9	12,2	17,1	-	37,1	35,3	40,3	36,7	-	21,6	22,1	23,7	16,0
Митрополиту Київському і всієї України Макарію	-	-	22,7	21,5	22,6	-	-	13,1	13,4	15,3	-	-	39,2	41,1	46,6	-	-	25,0	24,0	15,5
Патріарху Московському і всієї Русі Кирилу	44,4	38,2	19,1	14,8	15,3	21,6	25,3	42,2	42,0	44,6	10,1	14,5	15,7	20,4	22,8	23,9	21,9	23,0	22,8	17,4

* Сума варіантів відповіді "довіряю" і "скоріше довіряю".

** Сума варіантів відповіді "не довіряю" і "скоріше не довіряю".

Чи довіряєте Ви названим нижче ієрархам церков?*

% опитаних

(продовження)

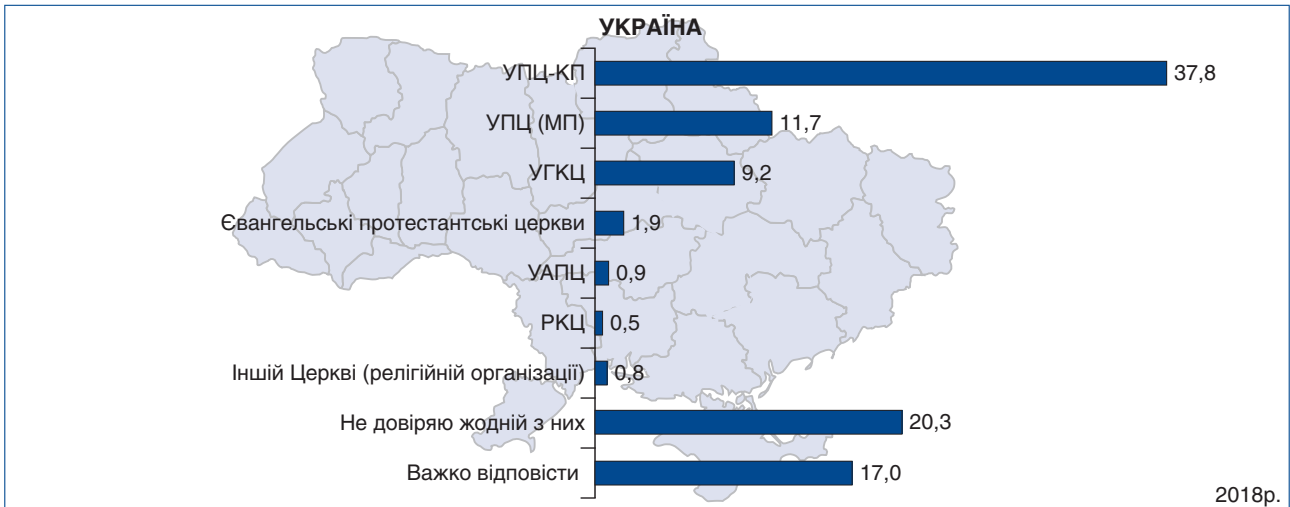
ПАТРИАРХУ КИЇВСЬКОМУ І ВСІЄЇ РУСИ-УКРАЇНИ ФІЛАРЕТУ										
	Регіони (2018р.)				Церковно-конфесійна належність (2018р.)					
	Захід	Центр	Південь	Схід	УПЦ (МП)	УПЦ-КП	Просто православний	УГКЦ	Просто християнин	Не відношу себе до жодного з релігійних віросповідань
Довіряю*	62,1	46,5	38,3	21,0	36,7	66,2	28,9	65,7	36,0	9,9
Не довіряю**	9,3	15,2	16,3	36,2	36,7	8,6	22,3	7,3	21,6	27,1
Не знаю такого	12,1	20,3	30,0	27,6	16,6	10,5	26,8	10,0	22,9	47,7
Важко відповісти	16,5	18,0	15,4	15,0	10,0	14,7	22,0	17,0	19,5	15,3
МИТРОПОЛИТУ КИЇВСЬКОМУ І ВСІЄЇ УКРАЇНИ ОНУФРІЮ										
	Регіони (2018р.)				Церковно-конфесійна належність (2018р.)					
	Захід	Центр	Південь	Схід	УПЦ (МП)	УПЦ-КП	Просто православний	УГКЦ	Просто християнин	Не відношу себе до жодного з релігійних віросповідань
Довіряю*	32,9	36,1	37,8	21,4	46,5	47,8	25,5	15,4	29,5	8,5
Не довіряю**	29,5	20,5	13,3	35,5	25,5	19,4	22,9	42,4	28,8	26,9
Не знаю такого	17,9	24,1	35,3	28,4	18,2	14,9	30,9	19,6	23,1	50,7
Важко відповісти	19,6	19,3	13,7	14,7	9,8	17,9	20,7	22,8	18,6	13,9
ВЕРХОВНОМУ АРХІЄПІСКОПУ КИЄВО-ГАЛИЦЬКОМУ СВЯТОСЛАВУ (ШЕВЧУКУ)										
	Регіони (2018р.)				Церковно-конфесійна належність (2018р.)					
	Захід	Центр	Південь	Схід	УПЦ (МП)	УПЦ-КП	Просто православний	УГКЦ	Просто християнин	Не відношу себе до жодного з релігійних віросповідань
Довіряю*	65,1	26,0	15,8	11,9	25,1	40,4	15,9	86,8	23,9	4,6
Не довіряю**	5,5	14,9	16,2	31,2	27,8	9,5	18,2	0,5	24,5	25,7
Не знаю такого	15,6	39,5	52,1	44,5	37,8	30,2	46,1	6,9	31,6	59,9
Важко відповісти	13,7	19,7	15,8	12,4	9,3	19,9	19,8	5,8	20,0	9,8
МИТРОПОЛИТУ КИЇВСЬКОМУ І ВСІЄЇ УКРАЇНИ МАКАРІЮ										
	Регіони (2018р.)				Церковно-конфесійна належність (2018р.)					
	Захід	Центр	Південь	Схід	УПЦ (МП)	УПЦ-КП	Просто православний	УГКЦ	Просто християнин	Не відношу себе до жодного з релігійних віросповідань
Довіряю*	40,4	20,8	12,0	14,5	22,3	33,6	13,8	48,4	14,9	2,2
Не довіряю**	7,8	14,3	15,3	23,5	22,7	9,2	15,1	4,8	22,6	19,8
Не знаю такого	33,8	47,5	59,1	51,0	43,1	41,3	52,2	29,5	47,1	67,7
Важко відповісти	18,0	17,5	13,6	11,0	11,9	15,9	18,9	17,3	15,4	10,3
ПАТРИАРХУ МОСКОВСЬКОМУ І ВСІЄЇ РУСИ КИРИЛУ										
	Регіони (2018р.)				Церковно-конфесійна належність (2018р.)					
	Захід	Центр	Південь	Схід	УПЦ (МП)	УПЦ-КП	Просто православний	УГКЦ	Просто християнин	Не відношу себе до жодного з релігійних віросповідань
Довіряю*	10,8	14,8	14,1	20,3	47,7	15,2	13,6	1,6	8,4	1,0
Не довіряю**	65,1	43,9	29,9	34,2	23,5	54,9	31,0	83,0	50,0	36,9
Не знаю такого	10,6	21,9	30,7	31,2	14,6	13,6	30,1	5,3	24,4	46,8
Важко відповісти	13,5	19,4	25,3	14,3	14,2	16,3	25,3	10,1	17,2	15,3
ЄПІСКОПУ ВАЛЕРІЮ АНТОНІУКУ										
	Регіони (2018р.)				Церковно-конфесійна належність (2018р.)					
	Захід	Центр	Південь	Схід	УПЦ (МП)	УПЦ-КП	Просто православний	УГКЦ	Просто християнин	Не відношу себе до жодного з релігійних віросповідань
Довіряю*	10,3	10,0	6,6	7,7	9,3	14,2	8,5	5,8	5,8	0,5
Не довіряю**	7,0	13,1	12,1	19,3	16,3	8,7	13,7	4,7	21,4	14,9
Не знаю такого	64,3	60,5	68,9	61,5	64,3	60,6	60,7	69,8	53,2	76,1
Важко відповісти	18,4	16,4	12,4	11,4	10,1	16,5	17,1	19,7	19,6	8,5
СТАРШОМУ ЄПІСКОПУ МИХАЙЛУ ПАНОЧКУ										
	Регіони (2018р.)				Церковно-конфесійна належність (2018р.)					
	Захід	Центр	Південь	Схід	УПЦ (МП)	УПЦ-КП	Просто православний	УГКЦ	Просто християнин	Не відношу себе до жодного з релігійних віросповідань
Довіряю*	10,3	9,4	6,6	6,6	8,5	13,6	7,4	6,4	5,2	0,5
Не довіряю**	6,3	12,5	11,6	18,4	15,0	8,0	13,3	3,7	20,7	14,5
Не знаю такого	65,1	61,5	69,8	61,8	64,9	62,0	62,2	67,9	55,2	76,1
Важко відповісти	18,3	16,6	12,0	13,2	11,6	16,4	17,1	22,0	18,9	8,9

* Сума варіантів відповіді "довіряю" і "скоріше довіряю".

** Сума варіантів відповіді "не довіряю" і "скоріше не довіряю".

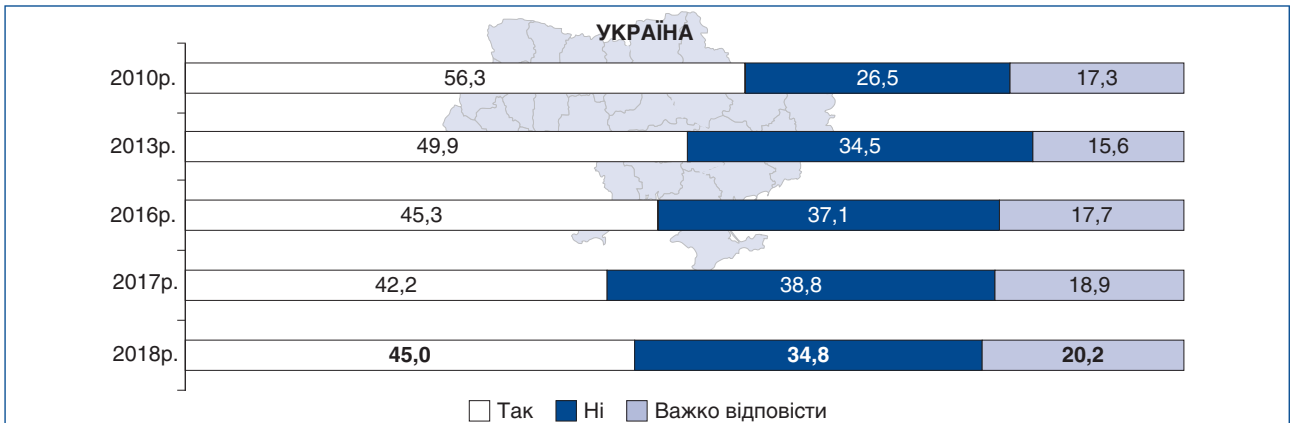

Якій з названих церков Ви довіряєте найбільшою мірою?
% опитаних

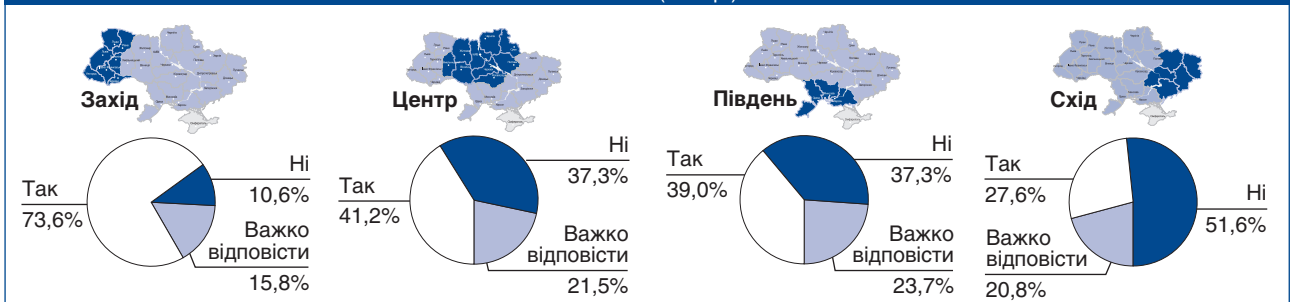

	РЕГІОНИ				КОНФЕСІЙНО-ЦЕРКОВНА НАЛЕЖНІСТЬ					
	Захід	Центр	Південь	Схід	УПЦ (МП)	УПЦ-КП	Просто православний	УГКЦ	Просто християнин	Не відношу себе до жодного з релігійних віросповідань
УПЦ-КП	36,6	47,9	43,3	22,0	15,1	90,0	23,7	4,2	34,0	6,3
УПЦ (МП)	5,1	11,1	8,8	19,9	69,5	0,9	7,0	0,0	4,6	1,8
УГКЦ	37,0	0,5	0,8	0,6	0,0	0,5	0,2	90,0	2,0	1,8
Євангельські протестантські церкви	4,4	0,5	2,5	1,3	0,4	0,0	0,0	0,0	0,7	0,0
УАПЦ	1,5	0,1	3,3	0,4	0,4	0,7	1,1	0,0	2,0	0,0
РКЦ	0,6	0,5	0,0	0,4	0,0	0,0	0,4	0,5	0,0	0,0
Іншій Церкві (релігійній організації)	1,3	0,5	0,8	0,8	0,0	0,0	0,2	0,0	0,7	0,0
Не довіряю жодній з них	3,6	19,2	20,0	36,8	7,7	2,6	31,1	0,5	29,4	70,3
Важко відповісти	9,9	19,6	20,4	17,9	6,9	5,4	36,2	4,7	26,8	19,8

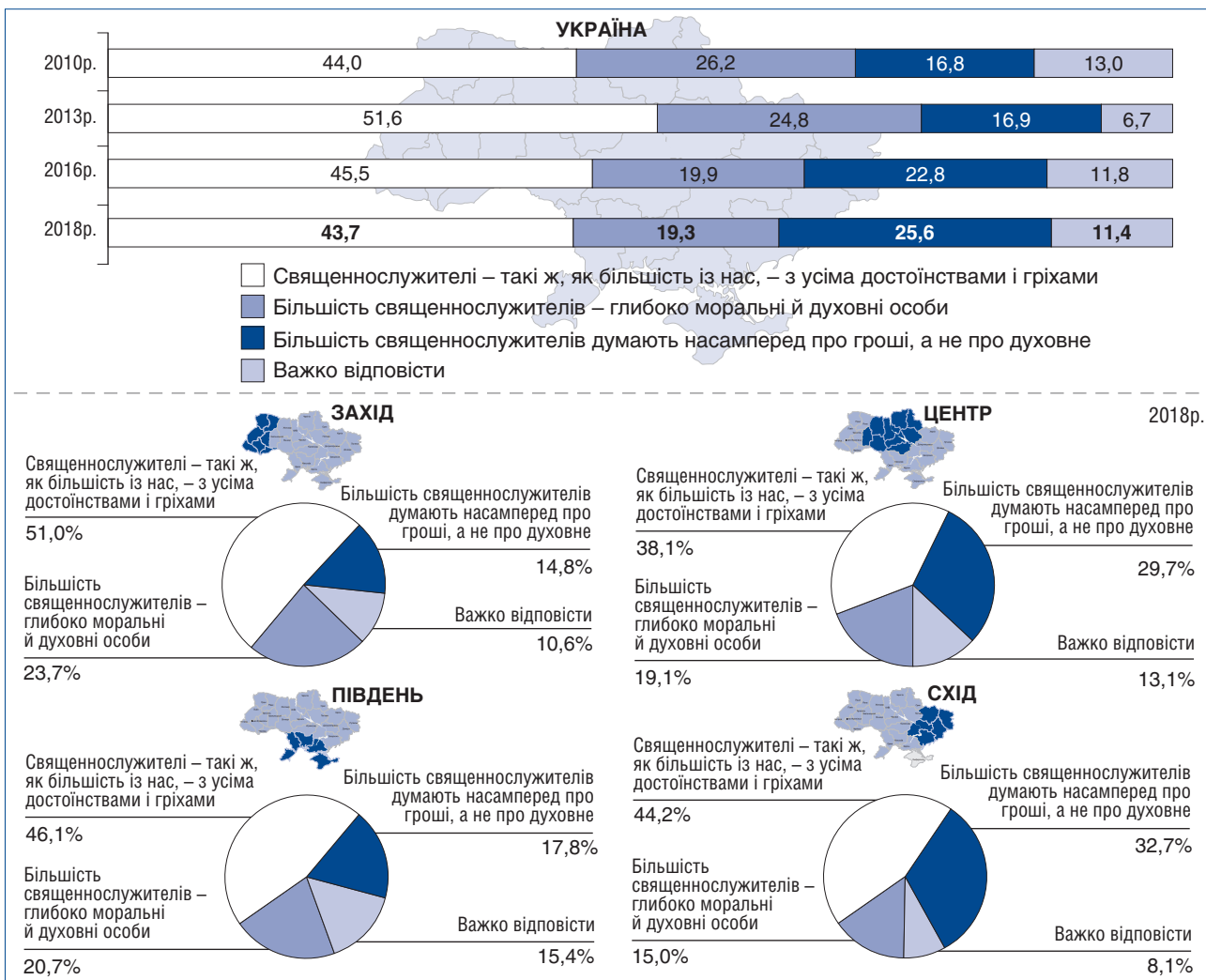
Чи є для Вас сьогодні Церква моральним авторитетом?
% опитаних

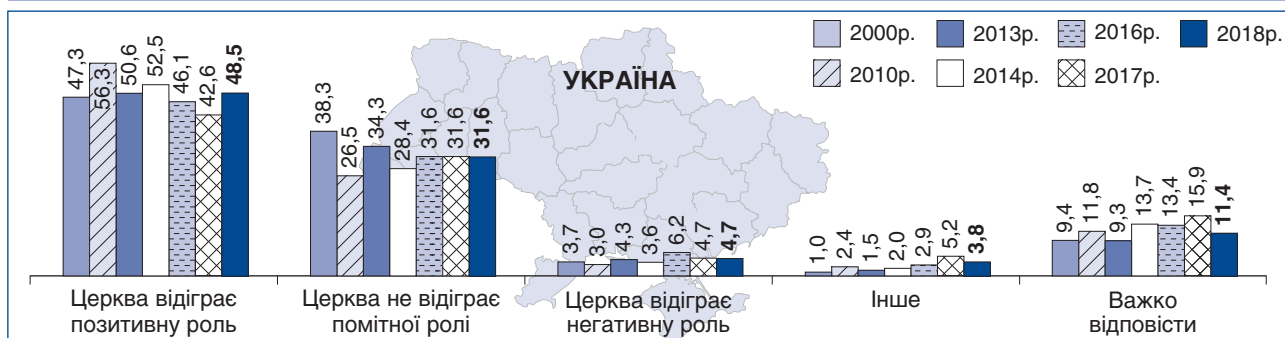
РЕГІОНИ (2018р.)

З яким твердженням стосовно священнослужителів Ви згодні більшою мірою?
% опитаних

Яку роль відіграє Церква в сучасному українському суспільстві?
% опитаних

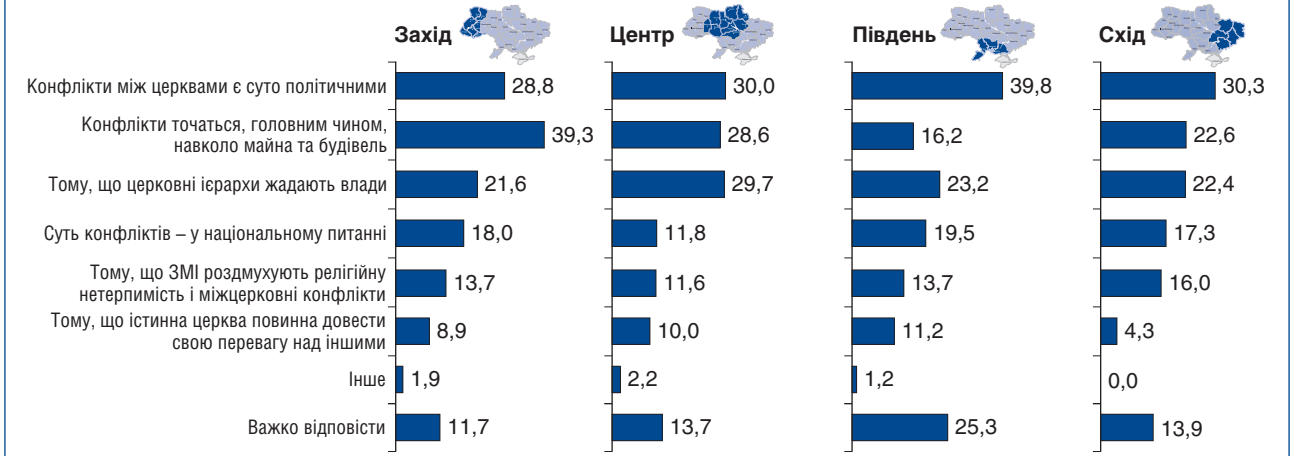
	РЕГІОНИ (2018р.)				КОНФЕСІЙНО-ЦЕРКОВНА НАЛЕЖНІСТЬ (2018р.)					
	Захід	Центр	Південь	Схід	УПЦ (МП)	УПЦ-КП	Просто православний	УГКЦ	Просто християнин	Не відношу себе до жодного з релігійних віросповідань
Церква відіграє позитивну роль	73,7	45,3	42,7	33,3	53,5	63,2	35,4	83,7	40,0	5,0
Церква не відіграє помітної ролі	15,3	34,7	36,5	39,4	30,6	27,5	44,9	7,4	41,3	35,6
Церква відіграє негативну роль	1,5	4,5	4,6	7,7	4,7	1,2	1,7	0,5	6,5	20,7
Інше	2,3	3,4	2,5	6,4	5,4	2,1	4,7	0,5	5,2	7,2
Важко відповісти	7,2	12,1	13,7	13,2	5,8	6,0	13,3	7,9	7,1	31,5

Чому в Україні відбуваються конфлікти між вірними різних церков?*

% опитаних

РЕГІОНИ

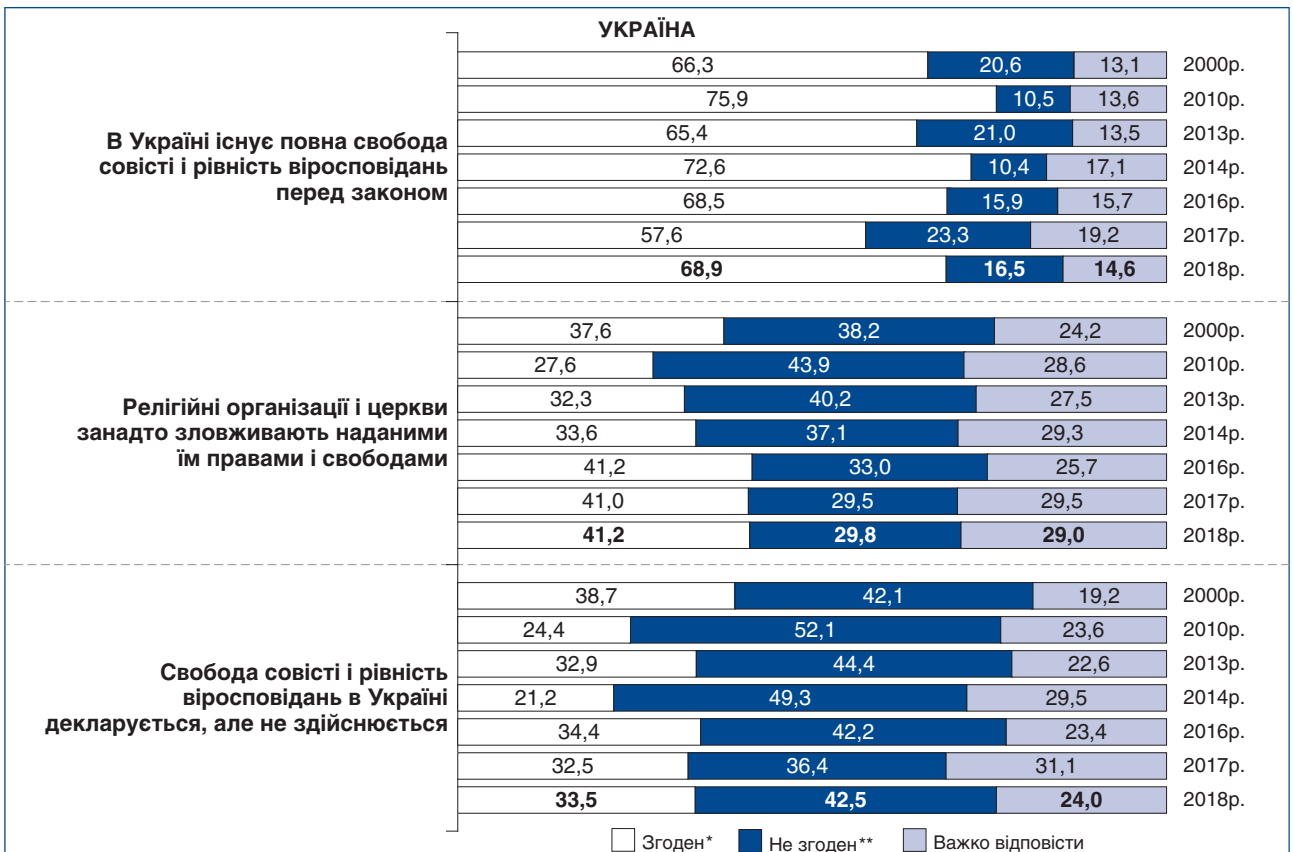

* Респондентам пропонувалося відзначити всі прийнятні варіанти відповіді.
Примітка

ЦЕРКВА І ДЕРЖАВА

З яким із наведених тверджень Ви згодні більшою мірою?

% опитаних

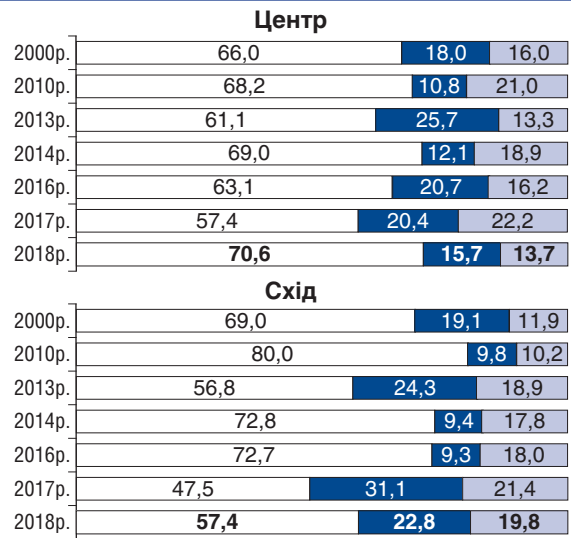
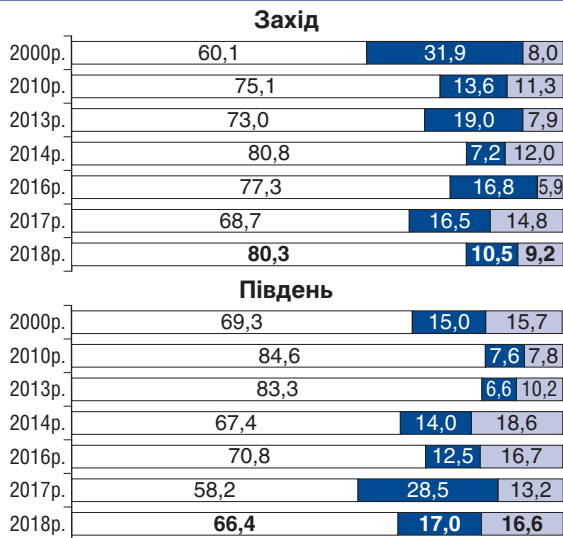

* Сума варіантів відповіді "згоден" і "скоріше згоден".
** Сума варіантів відповіді "не згоден" і "скоріше не згоден".

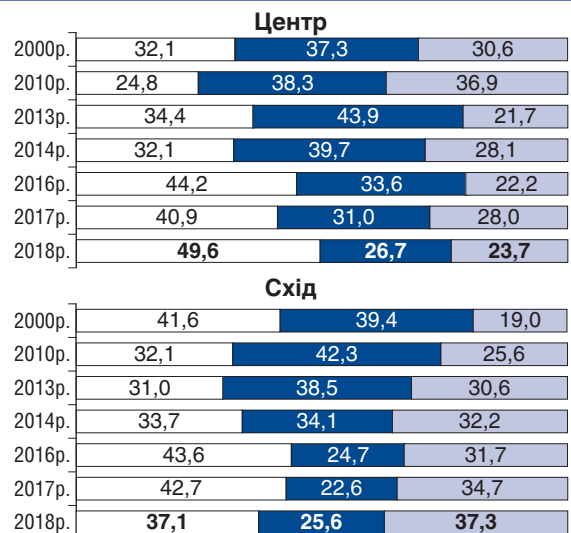
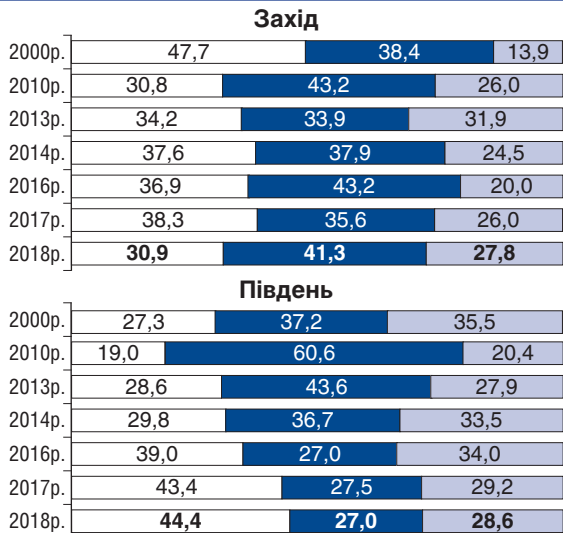
З яким із наведених тверджень Ви згодні більшою мірою?
% опитаних

(продовження)

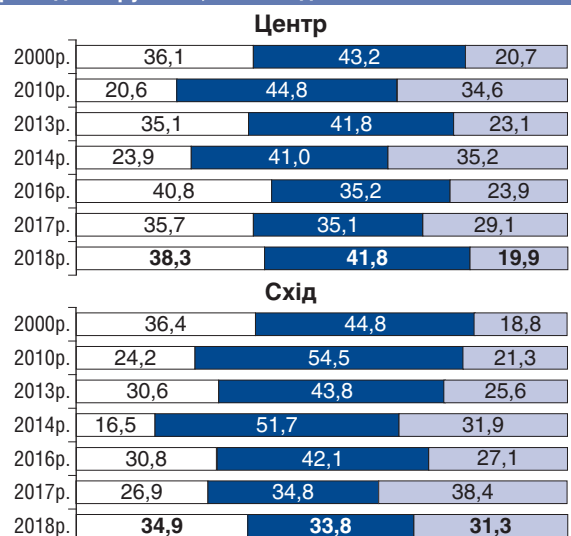
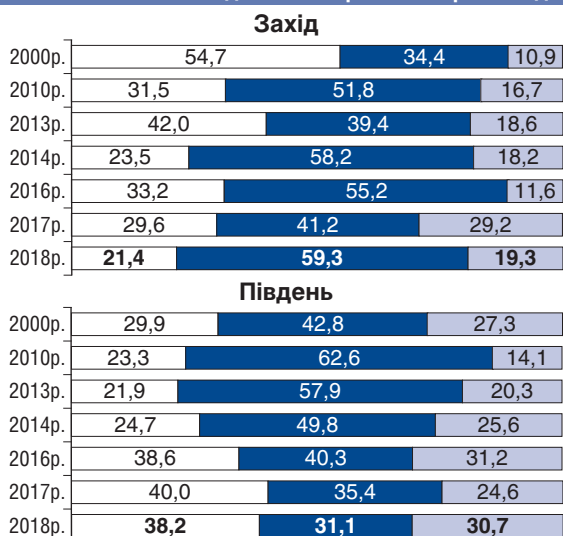
В Україні існує повна свобода совісті і рівність віросповідань перед законом

Релігійні організації і церкви занадто зловживають наданими їм правами і свободами

Свобода совісті і рівність віросповідань в Україні декларується, але не здійснюється

□ Згоден* ■ Не згоден** □ Важко відповісти

* Суми варіантів відповіді "згоден" і "скоріше згоден".

** Суми варіантів відповіді "не згоден" і "скоріше не згоден".

У деяких країнах світу, в т.ч. європейських (Велика Британія, Греція та ін.), існують державні церкви. Вони користуються підтримкою держави, мають певні переваги, порівняно з іншими релігійними організаціями; громадяни цих держав, як правило, сплачують церковний податок, що йде на утримання державної церкви. Чи була б така практика доцільною в Україні?
% опитаних

	РЕГІОНИ (2018р.)				КОНФЕСІЙНО-ЦЕРКОВНА НАЛЕЖНІСТЬ (2018р.)					
	Захід	Центр	Південь	Схід	УПЦ (МП)	УПЦ-КП	Просто православний	УГКЦ	Просто християнин	Не відношу себе до жодного з релігійних віросповідань
Так	20,3	11,0	9,5	8,8	13,1	17,4	6,4	19,9	13,6	4,5
Ні	52,2	51,1	57,7	65,4	62,5	50,1	64,6	47,1	54,5	59,5
Важко відповісти	27,5	37,9	32,8	25,8	24,3	32,5	29,0	33,0	31,8	36,0

Якщо Ви згодні з доцільністю існування в Україні державної церкви, то яка саме церква має отримати такий статус? *
% тих, хто вважає, що в Україні повинна бути державна церква

* Питання ставилося як відкрите.

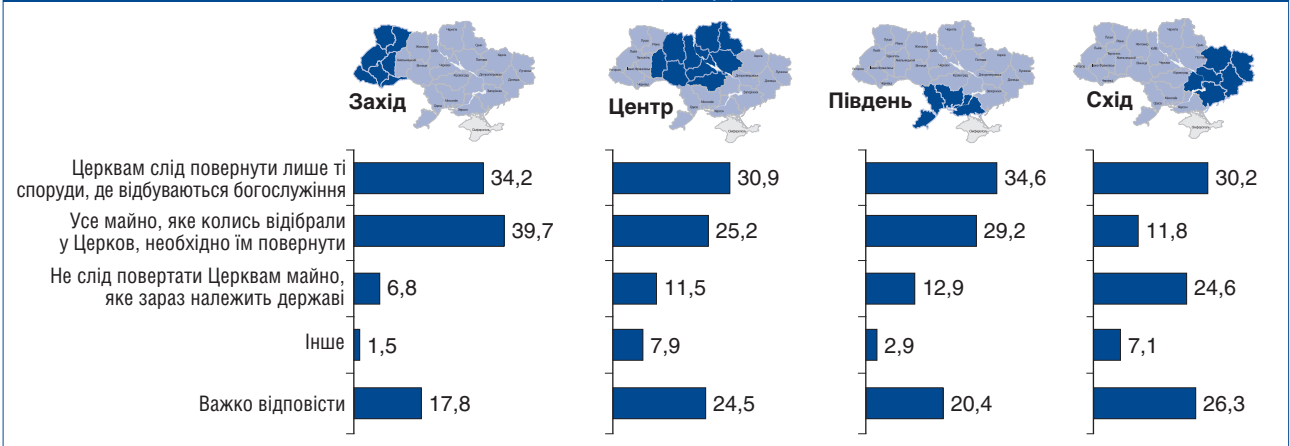
Якщо Ви не згодні із запровадженням інституту державної церкви в Україні, то чому?
% не згодних із запровадженням інституту державної церкви

	УКРАЇНА					РЕГІОНИ (2018р.)			
	2000р.	2010р.	2013р.	2016р.	2018р.	Захід	Центр	Південь	Схід
Це суперечить праву на свободу совісті і призведе до дискримінації віруючих інших церков	49,4	50,3	47,4	47,9	42,6	28,6	46,4	43,9	47,6
Україна історично є багатоконфесійною країною, і надання пріоритету будь-якій церкві викличе лише додаткову напруженість у міжцерковних та церковно-державних відносинах	29,6	31,5	38,3	39,6	38,3	51,6	38,6	36,0	29,5
Інше	12,8	8,3	6,1	5,6	8,7	5,6	7,1	5,8	13,8
Важко відповісти	8,2	9,8	8,3	6,8	10,4	14,1	7,9	14,4	9,2

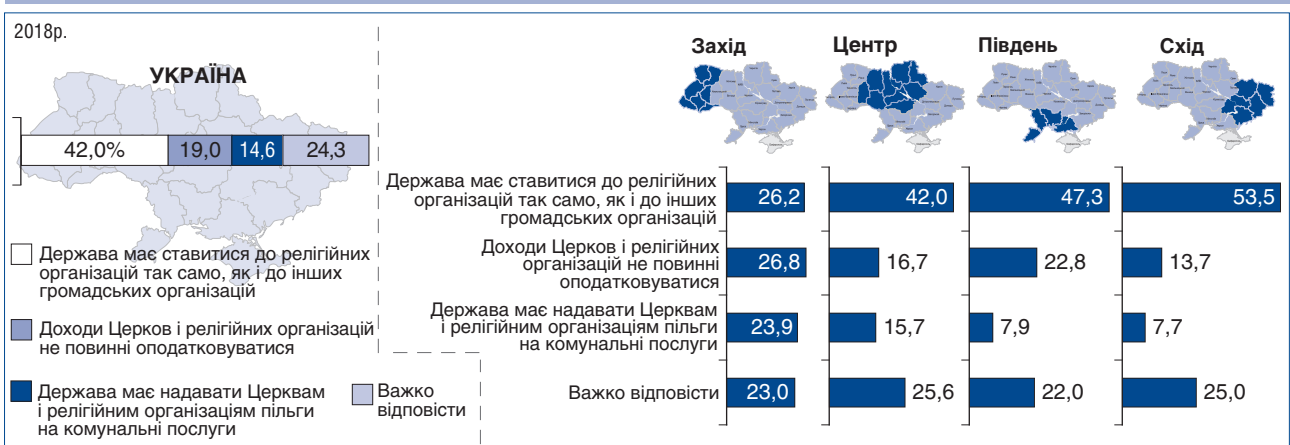
З якою думкою стосовно майна, яке до радянської влади належало Церквам, Ви згодні більшою мірою?
% опитаних

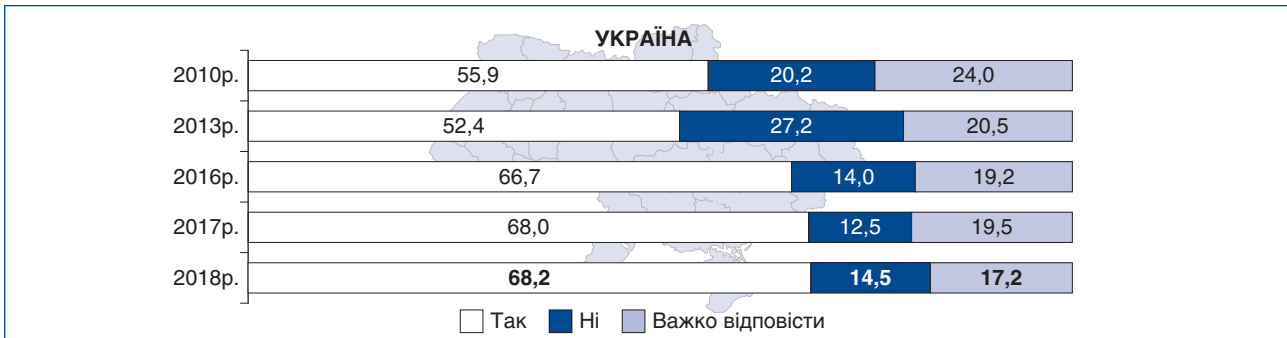
РЕГІОНИ (2018р.)

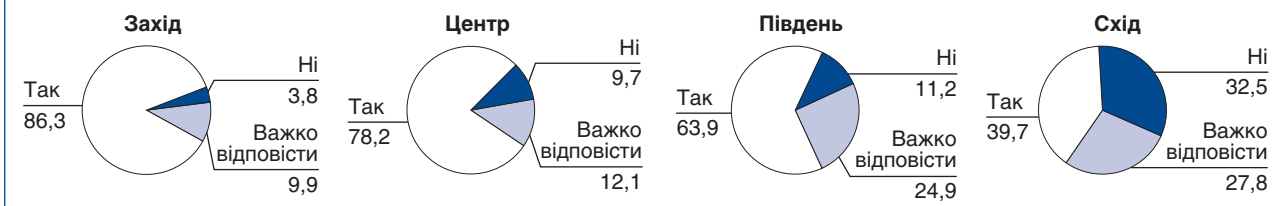
З яким із наведених тверджень Ви згодні найбільшою мірою?
% опитаних

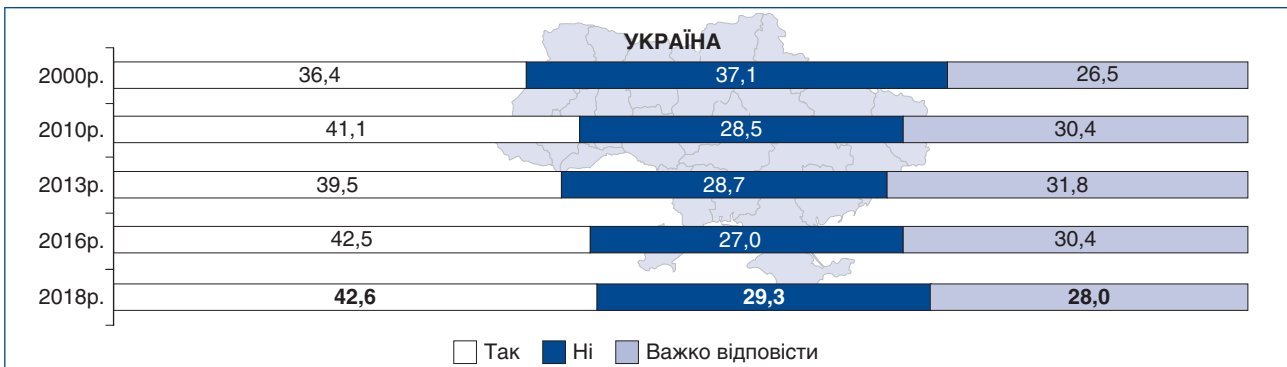
Чи потрібні українським Збройним Силам капелани (військові священики)?
% опитаних

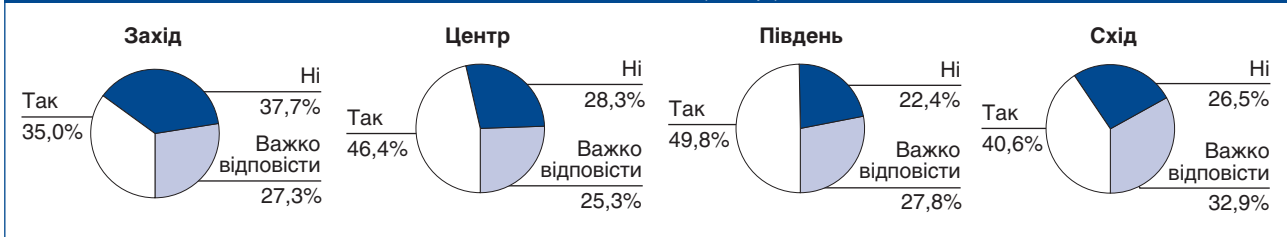
РЕГІОНИ (2018р.)

Чи згодні Ви з тим, що відокремлення Церкви від держави і школи від церкви є необхідною передумовою демократичності держави і забезпечення права особи на свободу совісті?
% опитаних

РЕГІОНИ (2018р.)

З яким із наведених тверджень стосовно вивчення релігії Ви згодні більшою мірою?
% опитаних

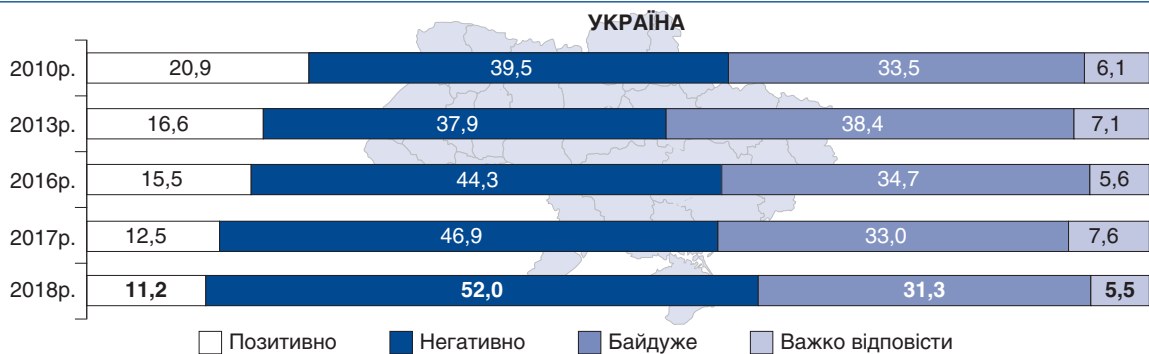
	УКРАЇНА				РЕГІОНИ (2018р.)			
	2010р.	2013р.	2016р.	2018р.	Захід	Центр	Південь	Схід
Релігія не повинна викладатися в загальноосвітніх школах, для цього існують церковні недільні школи	31,0	36,5	40,0	43,0	19,9	40,8	45,5	65,7
Основи релігійних вчень можуть викладатися у школах лише факультативно, за вибором учнів та/або їх батьків	38,4	38,0	33,7	31,5	41,1	33,4	36,8	18,0
Вивчення релігії має стати обов'язковим предметом в українських школах	20,6	17,5	15,4	15,4	30,3	14,0	6,6	8,1
Важко відповісти	10,1	8,1	10,8	10,1	8,7	11,8	11,2	8,3

З якою оцінкою ставлення державної влади до Церков в Україні Ви згодні більшою мірою?
опитаних

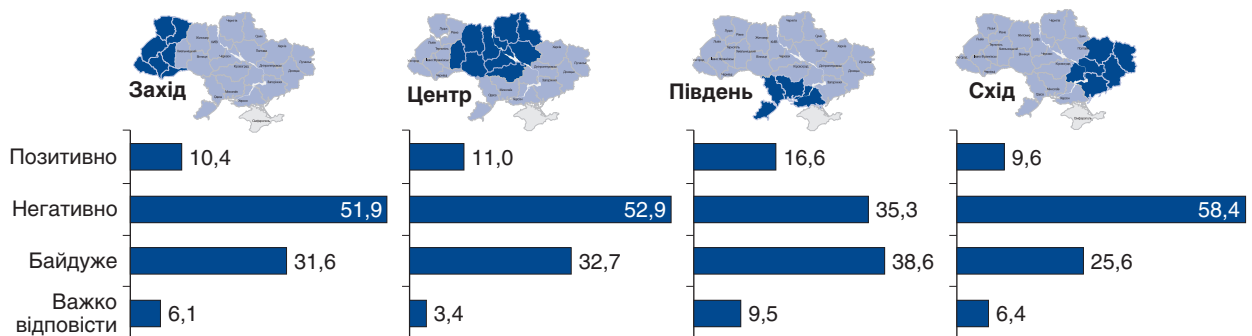

	РЕГІОНИ (2018р.)				КОНФЕСІЙНО-ЦЕРКОВНА НАЛЕЖНІСТЬ (2018р.)					
	Захід	Центр	Південь	Схід	УПЦ (МП)	УПЦ-КП	Просто православний	УГКЦ	Просто християнин	Не відношу себе до жодного з релігійних віросповідань
Влада ставиться однаково до всіх релігійних організацій в Україні	26,4	12,7	21,2	13,0	18,2	23,5	10,4	18,5	15,6	11,7
Є Церкви, до яких влада ставиться краще, ніж до інших	31,7	36,7	20,3	30,1	39,1	29,9	34,5	28,6	35,1	20,7
Влада вивищує одну Церкву на протипагу іншим	9,3	13,5	21,2	31,6	25,2	9,7	24,8	10,1	21,4	23,0
Важко відповісти	32,6	37,1	37,3	25,4	17,5	36,9	30,3	42,8	27,9	44,6

Деякі державні діячі України публічно, в т.ч. у присутності ЗМІ, демонструють свою релігійну поведінку. Як Ви до цього ставитесь?
опитаних

РЕГІОНИ (2018р.)

Оцінюючи роль релігії в житті суспільства, чи згодні Ви з наведеними твердженнями?
% опитаних

	Згоден*						Не згоден**						Не маю уявлення					
	2000	2010	2013	2014	2016	2018	2000	2010	2013	2014	2016	2018	2000	2010	2013	2014	2016	2018
Релігійні діячі повинні ставати на захист найбільш необхідних прощарків громадян у разі прийняття владою рішень, які знижують життєвий рівень населення	87,1	78,3	83,5	78,1	79,7	74,1	5,7	9,8	7,4	8,6	9,3	12,2	7,2	11,9	9,2	13,3	11,1	13,7
Релігія підвищує моральність і духовність людей	78,3	78,5	77,0	78,5	73,4	71,2	10,4	8,8	11,0	9,2	11,3	13,7	16,8	12,7	12,1	12,4	14,4	15,2
Релігія є одним із важливих засобів відродження національної самосвідомості і культури	63,6	70,8	64,4	69,1	64,9	63,7	17,0	12,7	16,3	13,2	16,3	16,5	19,4	16,5	19,3	17,7	18,8	19,7
Релігія є одним з чинників демократичного суспільства	46,0	55,8	54,4	55,4	54,8	52,4	28,6	22,7	21,9	21,2	22,5	27,2	25,4	21,5	23,7	23,3	22,8	20,5
Релігія є елементом політичного життя	47,7	42,4	39,8	34,0	50,2	44,4	30,1	38,6	35,7	42,8	31,9	35,0	22,2	19,0	24,5	23,2	17,9	20,6
Релігійні організації беруть слабку участь у соціальній роботі: допомога нужденним, інвалідам, хворим, літнім тощо	51,7	36,4	40,4	38,8	46,9	41,7	29,7	39,9	34,5	35,7	31,8	33,9	18,6	23,7	25,1	25,5	21,3	24,4
Релігійні діячі стоять осторонь таких соціальних проблем сучасності, як запобігання вагітності, аборт, СНІД, сексуальне виховання тощо	36,0	26,4	31,6	32,2	34,1	32,7	44,1	53,0	47,4	43,4	44,6	42,7	19,9	20,6	21,0	24,4	21,2	24,7
Релігія є мало пристосованою до потреб сучасної людини	31,3	21,1	28,7	21,3	32,8	29,5	47,0	58,4	49,4	57,4	46,7	49,6	21,7	20,5	21,9	21,3	20,5	20,8
Релігія не впливає на життя суспільства	29,6	22,5	28,3	22,1	23,2	24,5	60,0	66,6	62,2	65,4	66,4	63,7	10,4	10,9	9,5	12,5	10,3	11,8
Релігія робить людей неактивними, байдужими до того, що відбувається у суспільстві	13,4	12,5	15,2	13,8	15,0	16,9	69,8	71,8	70,2	70,0	67,0	67,2	16,8	15,7	14,5	16,1	18,0	15,9
Релігія шкідлива, оскільки роз'єднує людей на різні конфесії	14,7	12,5	15,2	12,7	16,6	16,3	67,3	71,5	68,4	72,1	64,7	65,7	18,0	16,0	16,5	15,2	18,7	18,0
Релігія відмирає і в майбутньому зникне зовсім	7,7	8,5	11,7	7,7	13,2	11,3	75,9	73,6	69,8	73,9	67,9	68,1	16,4	17,9	18,5	18,4	18,9	20,7

РЕГІОНИ (2018р.)

Релігійні діячі повинні ставати на захист найбільш необхідних прощарків громадян у разі прийняття владою рішень, які знижують життєвий рівень населення				
	Захід	Центр	Південь	Схід
Згоден*	81,6	77,0	69,3	65,4
Не згоден**	8,2	10,5	15,8	16,5
Не маю уявлення	10,1	12,5	14,9	18,0
Релігія підвищує моральність і духовність людей				
	Захід	Центр	Південь	Схід
Згоден*	89,6	70,3	67,2	57,8
Не згоден**	5,5	13,0	18,3	19,8
Не маю уявлення	4,9	16,8	14,5	22,4
Релігія є одним із важливих засобів відродження національної самосвідомості і культури				
	Захід	Центр	Південь	Схід
Згоден*	82,2	66,1	53,9	48,1
Не згоден**	6,6	16,1	23,2	22,9
Не маю уявлення	11,2	17,8	22,8	28,9
Релігія є одним з чинників демократичного суспільства				
	Захід	Центр	Південь	Схід
Згоден*	70,0	49,4	53,9	40,4
Не згоден**	14,6	31,9	22,4	33,6
Не маю уявлення	15,4	18,7	23,7	25,9
Релігія є елементом політичного життя				
	Захід	Центр	Південь	Схід
Згоден*	48,6	41,0	56,0	40,4
Не згоден**	32,8	40,2	25,7	33,5
Не маю уявлення	18,6	18,8	18,3	26,1
Релігійні організації беруть слабку участь у соціальній роботі: допомога нужденним, інвалідам, хворим, літнім тощо				
	Захід	Центр	Південь	Схід
Згоден*	30,9	48,4	45,9	39,5
Не згоден**	47,0	28,5	27,3	33,3
Не маю уявлення	22,0	23,1	26,9	27,3

* Суми варіантів відповіді "згоден" і "скоріше згоден".

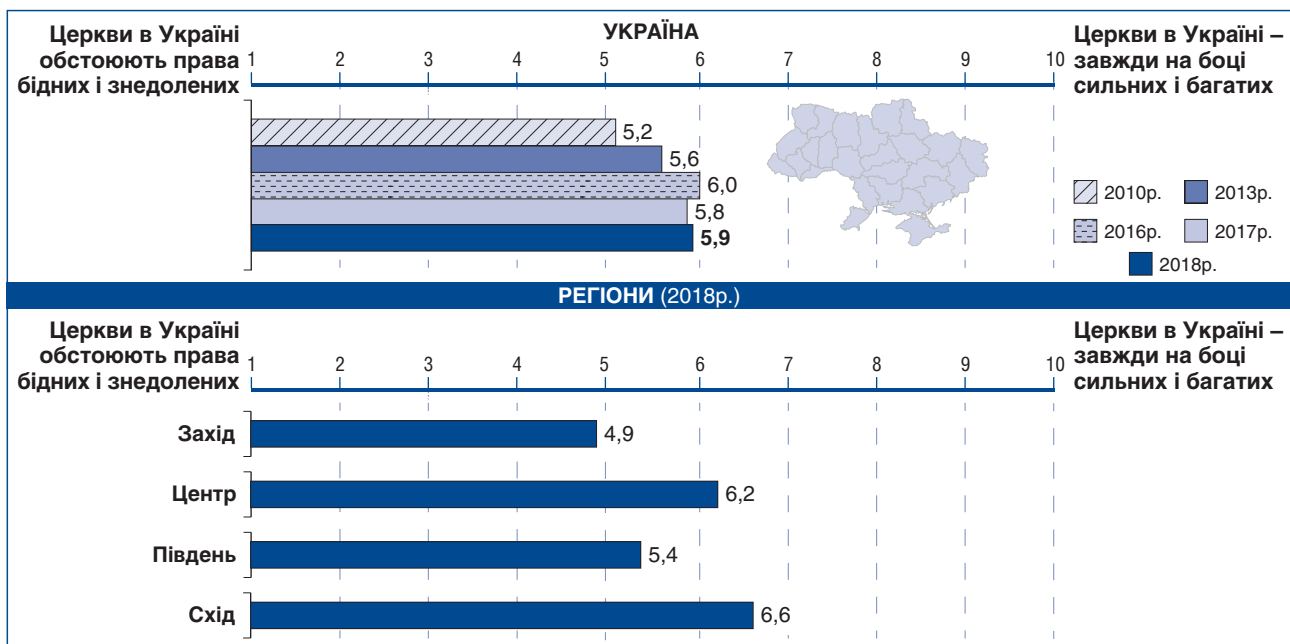
** Суми варіантів відповіді "не згоден" і "скоріше не згоден".

Оцінюючи роль релігії в житті суспільства, чи згодні Ви з наведеними твердженнями? % опитаних (продовження)				
РЕГІОНИ (2018р.)				
Релігійні діячі стоять осторонь таких соціальних проблем сучасності, як запобігання вагітності, аборт, СНІД, сексуальне виховання тощо				
	Захід	Центр	Південь	Схід
Згоден*	19,7	43,2	37,8	26,5
Не згоден**	60,0	33,5	32,0	45,5
Не маю уявлення	20,3	23,2	30,3	28,0
Релігія є мало пристосованою до потреб сучасної людини				
	Захід	Центр	Південь	Схід
Згоден*	16,7	37,2	38,2	25,9
Не згоден**	68,7	42,0	39,4	48,4
Не маю уявлення	14,6	20,8	22,4	25,7
Релігія не впливає на життя суспільства				
	Захід	Центр	Південь	Схід
Згоден*	13,8	29,3	27,0	25,8
Не згоден**	80,3	59,7	53,1	59,8
Не маю уявлення	5,9	11,0	19,9	14,5
Релігія робить людей неактивними, байдужими до того, що відбувається у суспільстві				
	Захід	Центр	Південь	Схід
Згоден*	5,7	17,5	21,1	24,1
Не згоден**	86,9	66,0	57,4	55,8
Не маю уявлення	7,4	16,5	21,5	20,1
Релігія шкідлива, оскільки роз'єднує людей на різні конфесії				
	Захід	Центр	Південь	Схід
Згоден*	6,1	16,8	21,9	22,0
Не згоден**	83,9	63,8	52,9	58,1
Не маю уявлення	10,0	19,5	25,2	19,9
Релігія відмирає і в майбутньому зникне зовсім				
	Захід	Центр	Південь	Схід
Згоден*	6,3	10,5	17,5	13,9
Не згоден**	82,2	70,1	55,8	58,1
Не маю уявлення	11,4	19,4	26,7	28,0

* Суми варіантів відповіді "згоден" і "скоріше згоден".

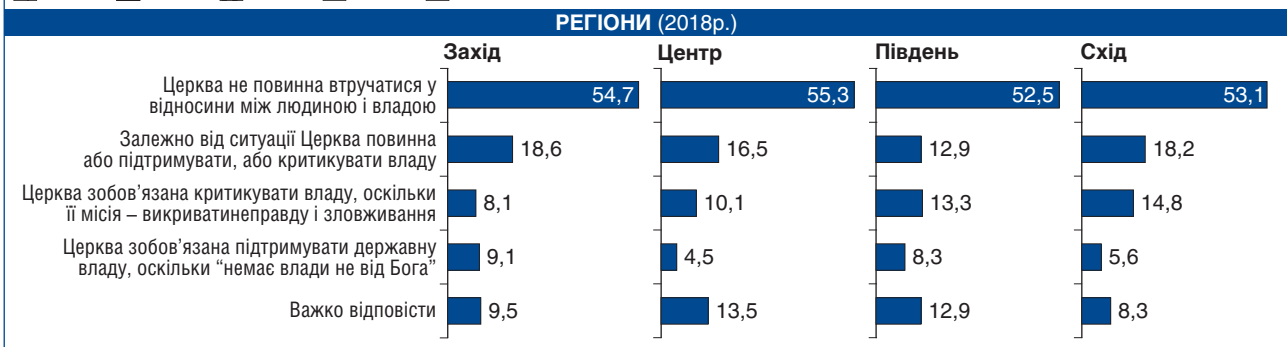
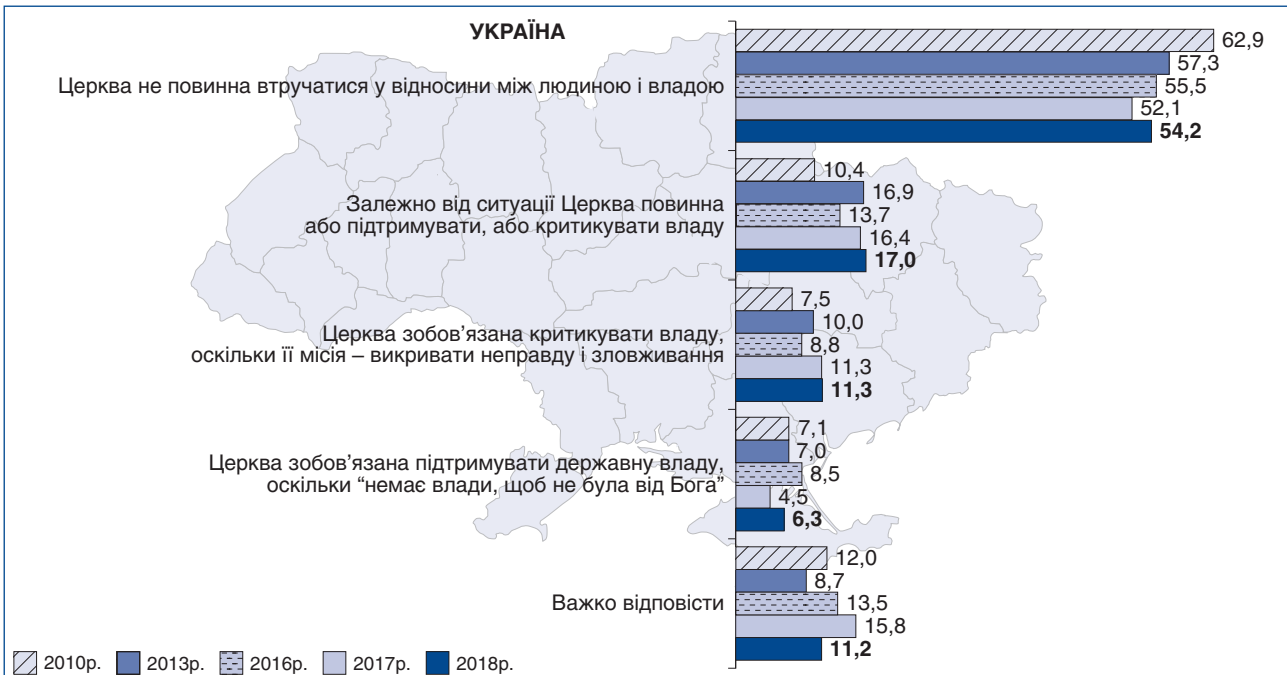
** Суми варіантів відповіді "не згоден" і "скоріше не згоден".

Церкви в Україні обстоюють права бідних і знедолених чи завжди знаходяться на боці сильних і багатих?
Як би Ви визначили Вашу точку зору на цій шкалі?*
середній бал

* За 10-бальною шкалою від 1 до 10, де "1" означає повну згоду з твердженням ліворуч, а "10" – з твердженням праворуч.

З яким твердженням Ви згодні більшою мірою?
опитаних

Чи впливає на Ваші політичні переконання позиція релігійної організації, до якої Ви себе відносите?
% опитаних

	УКРАЇНА						РЕГІОНИ (2018р.)			
	2000р.	2010р.	2013р.	2014р.	2016р.	2018р.	Захід	Центр	Південь	Схід
Я сам формую свої політичні погляди	25,1	30,4	33,3	38,6	32,9	28,3	30,0	31,9	23,3	24,0
На мої політичні переконання найбільше впливають телебачення, преса тощо	7,8	13,1	11,7	12,7	9,8	10,2	7,8	12,5	8,8	9,8
Політичні питання не піднімаються та не обговорюються в моїй релігійній організації	5,3	8,5	7,3	6,0	6,3	10,1	25,4	6,5	3,8	4,7
На мої політичні переконання зовсім не впливає позиція моєї релігійної організації	11,9	11,5	9,3	10,9	8,0	9,7	14,6	9,5	8,3	6,2
Так, я прислухаюся до тих політичних думок та ідей, що пропагуються в моїй релігійній організації	4,5	3,1	4,1	3,4	3,9	3,9	4,2	2,9	4,6	4,5
На мій політичний вибір частково впливає позиція моєї релігійної організації	2,8	3,7	2,4	3,2	2,7	3,3	6,6	1,3	7,1	1,9
Інше	1,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2	0,0	0,1	0,8	0,0
Важко відповісти	4,3	3,2	3,1	9,1	4,3	4,0	5,3	3,1	7,5	2,6
Не відношу себе до жодної релігійної організації	37,1	26,4	28,5	16,2	31,9	30,3	6,1	32,2	35,8	46,3

Вселенський Патріархат розпочинає процедури, необхідні для надання автокефалії Українській Православній Церкві*

Святий і Священний Синод Вселенського Патріархату прийняв до розгляду Звернення від Президента України до Вселенського Патріарха Варфоломія про надання Томосу про автокефалію Православній Церкві в Україні, Постанову ВР на його (Звернення) підтримку, а також відповідні звернення ієрархів українських православних церков. Також Синодом Вселенського Патріархату прийнято рішення про початок процедур, необхідних для надання автокефалії Православній Церкві в Україні. Зокрема, буде відповідно проінформовано інші помісні православні церкви.

За дорученням Президента Петра Порошенка Заступник Глави Адміністрації Президента України Ростислав Павленко 20 квітня відвідав Стамбул та передав Його Всесвятості Вселенському Патріарху Варфоломію Звернення Президента України про надання Томосу про автокефалію Православної Церкви в Україні.

Він також передав Вселенському Патріарху постанову Верховної Ради України про підтримку цього Звернення Президента України.

Вселенському Патріарху Варфоломію були передані також звернення від ієрархів українських православних церков про надання Томосу про автокефалію Православної Церкви в Україні.

22 квітня 2018 року – 19:12

* Джерело: Офіційне інтернет-представництво Президента України – <http://www.president.gov.ua/news/vselenskij-patriarhat-rozpochinaye-proceduri-neobhidni-dlya-47086>.

Communique of the Holy and Sacred Synod (22.04.2018)*

The Holy and Sacred Synod, under the chairmanship of His All-Holiness Ecumenical Patriarch Bartholomew, concluded its regular session, which took place between Thursday, April 19th, and Friday, April 20th. All the items on the agenda were reviewed and discussed and the appropriate decisions were made.

In accordance with the Divine and Sacred Canons, as well as century-old ecclesiastical order and Holy Tradition, the Ecumenical Patriarchate concerns itself with the preservation of Pan-Orthodox unity and the care for the Orthodox Churches throughout the world – especially of the Ukrainian Orthodox Nation that has received the salvific Christian faith and holy baptism from Constantinople. Thus, as its true Mother Church, it examined matters pertaining to the ecclesiastical situation in Ukraine, as done in previous synodal sessions, and having received from ecclesiastical and civil authorities – representing millions of Ukrainian Orthodox Christians – a petition that requests the bestowal of autocephaly, decided to closely communicate and coordinate with its sister Orthodox Churches concerning this matter.

At the Ecumenical Patriarchate, the 22nd of April, 2018.

From the Chief Secretariat.

22 04 2018

* Джерело: web-site of Ecumenical Patriarch – <http://www.ec-patr.org/docdisplay.php?lang=en&id=2475&tla=gr>.

Вселенський Патріархат розпочав процедуру щодо Томосу української автокефалії (Комюніке та Коментар)*

19-20 квітня 2018 р. в Стамбулі у резиденції Вселенського Патріарха в районі Фанар відбулося засідання Святого і Священного Синоду Константинопольського Патріархату.

Як раніше вже повідомляв Президент України П. Порошенко, заступник глави його Адміністрації Ростислав Павленко в ці дні перебував у Стамбулі, де передав офіційні звернення щодо Томосу про автокефалію Православної Церкви в Україні від єпископатів УПЦ Київського Патріархату та УАПЦ, а також від Президента України, яке було підтримане рішенням Верховної Ради.

За підсумками роботи Синоду на сайті Патріархату опубліковане наступне повідомлення:

“Комюніке Святого і Священного Синоду (22.04.2018)

Святий і Священний Синод під головуванням Його Всесвятості Вселенського Патріарха Варфоломія завершив своє чергове засідання, яке відбулося з четверга, 19 квітня, до п'ятниці, 20 квітня. Всі питання порядку денного були розглянуті та обговорені, та прийняті відповідні рішення.

Відповідно до Божественних і Святих Канонів, а також вікового церковного порядку і Священного Передання, Вселенський Патріархат зацікавлений в збереженні всеправославної єдності та турбується про Православні Церкви у всьому світі, особливо Українського Православного Народу, який отримав від Константинополя спасительну християнську віру і святе хрещення. Таким чином, як істинна Матір Церква, він розглянув питання, що стосуються церковної ситуації в Україні, як це було зроблено в попередніх синодальних засіданнях, і отримав (прийняв) від церковної і цивільної влади, які представляють мільйони Українських Православних Християн, – звернення, яке вимагає надання (дарування) автокефалії, вирішив тісно спілкуватися та координувати зі своїми сестринськими Православними Церквами щодо цього питання.

У Вселенському Патріархаті, 22 квітня 2018 року.

Від Головного Секретаріату”

<http://www.ec-patr.org/docdisplay.php?lang=gr&id=2475&tla=gr>

КОМЕНТАР

1. Зазначене повідомлення засвідчує, що усі звернення – церковні (від українських архиєреїв) та світські (від Президента, яке підтримав Парламент) були офіційно прийняті до розгляду, що є формальним початком процедури проголошення Томосу.

2. Так як раніше було сповіщено, що до Вселенського Патріарха звернулися архиєреї УПЦ Київського Патріархату і УАПЦ в повному складі, важливо відзначити, що саме суб'єкти звернення іменуються “церковною ... владою, яка представляє мільйони Українських Православних Християн”. Цим повністю спростовується твердження представників Московського Патріархату, що виключно вони представляють Українське Православ'я. Зазначеним повідомленням Синоду підтверджується, що мільйони православних християн України представляють ієрархи, які просять Вселенського Патріарха видати Томос про автокефалію.

3. Вище зазначеним також спростовується твердження, що лише МП в Україні може звертатися з питань автокефалії – як бачимо, Синод прийняв до розгляду звернення від УПЦ КП і УАПЦ, а також від Президента і Парламенту, в той час як Церква МПвУ такого звернення не надсилала.

4. Синод ще раз підтвердив, що виключно Константинопольський Патріархат є Церквою-Матір'ю для України, і як така Церква, а також як Патріархат, наділений особливим обов'язком всеправославного піклування про порядок і єдність – він бере до розгляду зазначені прохання про автокефалію. Таким чином відкидається твердження Московського Патріархату про те, що “українське церковне питання” є його “внутрішнім питанням” і не стосується компетенції Вселенського Патріарха.

5. Синод засвідчив, що буде інформувати інші Помісні Церкви та координувати з ними свої зусилля – що відповідає підкресленому вище обов'язку турбуватися про всеправославну єдність. Однак це жодним чином не означає, що Вселенський Патріарх зобов'язується вирішувати це питання виключно “на основі консенсусу”, тобто лише за згодою РПЦ, яка такої згоди, очевидно, не дасть.

Підтвердженням того, що саме так у Константинопольському Патріархаті розглядають “інформування і координацію” є проведення Всеправославного Собору на Криті попри заперечення РПЦ і ще трьох Церков.

6. Очевидно, що РПЦ буде вкрай жорстко реагувати на кроки Константинопольського Патріархату щодо автокефалії Церкви в Україні, тому Вселенський Патріарх має об'єктивно інформувати інші Церкви про стан справ і разом з ними протидіяти антиканонічним крокам з Москви.

7. Важливо також зазначити, про що не сказано у повідомленні: у жодний спосіб окремо не згадується РПЦ чи її представники в Україні, а також не згадується про “розкол” чи “розділення” – що означає зміщення акцентів у позиції Фанару від констатації негативних аспектів української проблематики, як це було раніше, до висвітлення позитивних тенденцій, якими є церковні та світські звернення щодо автокефалії.

* * *

Враховуючи, що зазвичай Константинопольський Синод взагалі обмежується лише інформуванням про свої засідання без зазначення подробиць – наведене вище комюніке самим фактом своєї публікації є вагомим позитивним сигналом про істотні зрушення та готовність Вселенського Патріархату довести розпочату справу до логічного позитивного завершення.

Наступне чергове засідання Синоду очікується наприкінці травня цього року.

22 квітня 2018 року, прес-центр Київської Патріархії

* Джерело: офіційний веб-сайт “Церква.info” Української Православної Церкви Київського Патріархату – <https://www.cerkva.info/posts/vselenskyi-patriarkhat-rozpochav-protseduru-shchodo-tomосу-ukrainskoi-avtokefalii>.

Синод Константинопольського Патріархату: Українське питання вирішуватиметься у координації з усіма Православними Церквами*

Святий і Священний Синод під головуванням Вселенського Патріарха Варфоломія завершив своє чергове засідання, яке відбувалося 19 та 20 квітня 2018 року. Всі питання порядку денного були розглянуті та по ним були прийняті відповідні рішення. Про це йдеться в офіційному повідомленні на сайті Константинопольського Патріархату ec-patr.org передає Інформаційно-просвітницький відділ УПЦ.

“Відповідно до Божественних і Святих Канонів, а також багатовікового церковного порядку і Святої Традиції, Вселенський Патріархат зацікавлений у збереженні Всеpravoslavної єдності та піклується про Православні Церкви у всьому світі, особливо про Церкву Української Православної Нації, яка отримала спасительну християнську віру і святе хрещення від Константинополя”, – йдеться в документі Святого і Священного Синоду від 22 квітня 2018 року.

Зокрема зазначається, що свої подальші дії стосовно українського питання Константинопольський Патріархат буде координувати з іншими Помісними Православними Церквами.

“Таким чином, як істинна Матір Церква, вона вивчала питання, що стосуються церковної ситуації в Україні, як це мало місце і в попередніх засіданнях Синоду, та, отримавши від церковних і світських діячів, що представляють мільйони українських православних християн, петицію, яка вимагає дарування автокефалії, вирішила тісно спілкуватися та координувати свої дії з приводу цього питання зі своїми сестрами Православними Церквами”, – підкреслюється в офіційному повідомленні.

22 04 2018

---

* Джерело: сайт УПЦ – <http://news.church.ua/2018/04/22/sinod-konstantinopolskogo-patriarxatu-ukrajinske-pitannya-virishuvatimetsya-u-koordinaciji-z-usima-pravoslavnimi-cerkvami/>.

КОМЕНТАР

РЕЧНИКА КИЇВСЬКОЇ ПАТРІАРХІЇ

ЩОДО “ЗАЯВИ ВЗЦЗ УПЦ” (ТОБТО МОСКОВСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ В УКРАЇНІ) З ПИТАННЯ НАДАННЯ ТОМОСУ ПРО АВТОКЕФАЛІЮ

21 квітня 2018 р. Відділ зовнішніх зв'язків Московського Патріархату в Україні поширив заяву з приводу звернення Президента України до Вселенського Патріарха Варфоломія щодо надання Томосу про автокефалію Православній Церкві в Україні.

Твердження, які містяться у заяві, повністю або частково спотворюють факти, чи подають їх у невірній інтерпретації. У зв'язку з цим вони потребують роз'яснення та спростування для широкої аудиторії

1. Цілковитими є звинувачення на адресу Президента України та Верховної Ради у невиконанні конституційного принципу відокремлення Церкви від держави, який нібито порушується зверненням Президента і постановою парламенту, спрямованими до Вселенського Патріарха Варфоломія у справі видання Томосу про автокефалію Православної Церкви в Україні.

У документах Президента і Ради не йдеться про проголошення ними, тобто органами влади України, церковної автокефалії, а лише про прохання до Вселенського Патріарха позитивно відповісти на церковні звернення щодо визнання автокефалії.

Суб'єктом, який порушує питання перед Вселенським Патріархом, є православні ієрархи Церков України, які представляють, згідно канонічного права та відповідних соборних постанов щодо української церковної автокефалії, думку своєї пастви.

Те, що керівництво Московського Патріархату не визнає статус ієрархів УПЦ КП та УАПЦ – для держави не має жодного значення, адже це внутрішнє питання, в які, як і наполягають в МПвУ, світська влада не втручається. Бо не справа держави встановлювати – хто є православним ієрархом, а хто ним не є – це визначають самі Церкви.

Адресатом звернення є також не світська інституція, а Вселенський Патріарх Варфоломій, авторитет якого, як першого серед Предстоятелів Православних Церков, не заперечується навіть Московським Патріархатом. І не від Президента України чи Верховної Ради, а від Вселенського Патріарха залежить – як відповісти на звернення.

2. Із публічних виступів Президента України з питання, що коментується, відомо, що ініціатива необхідності не лише церковних, але і державних звернень у справі автокефалії вийшла від Вселенського Патріарха. Немає ніяких підстав ставити під сумнів цей факт. Адже якби звернення органів державної влади у питаннях автокефалії були б неприйнятними – Константинопольський Патріархат у 2016 р., наприклад, не взяв би до розгляду звернення Верховної Ради України у цій справі. Однак було офіційно повідомлено, що Синод Вселенського Патріархату прийняв вказане звернення до розгляду.

3. Сама Церква Московського Патріархату в Україні в особі Митрополита, Синоду та інших органів регулярно звертається до органів державної влади із заявами і проханнями, навіть з вимогами, які стосуються питань компетенції виключно держави – наприклад встановлення законів, порядку їх виконання, щодо виборів до органів влади, тощо. Якщо звернення держави до церковного органу – Вселенського Патріарха – у церковних питаннях є “порушенням конституційного принципу відокремлення Церкви від держави”, то і звернення церковних органів МПВУ до Президента, Уряду, Верховної Ради у державних питаннях є також “порушенням”.

Насправді ж вказаний принцип передбачає неможливість Церкви і держави втручатися у компетенцію одне одного – наприклад, держава не може призначати єпископів, а Церква – міністрів. Однак у рамках демократичного процесу як інституції суспільства, і держава, і Церква мають повне право висловлювати позицію з питань, які їх турбують щодо одне одного чи третьої сторони.

4. Цілковито необґрунтованим є твердження, що “питання автокефалії є не політичним, а еклезіологічним, тобто таким, що стосується життя й природи Церкви, як Тіла Христового”. Таке твердження або розраховане на некомпетентних читачів, або написане некомпетентними авторами тексту.

Автокефалія, як спосіб незалежного адміністративного устрою Помісної Православної Церкви, жодним чином не торкається її буття як Тіла Христового. Адже як Тіло Христове Церква є лише одна – Єдина, Свята, Соборна і Апостольська.

В той же час за умовами земного буття, історичних обставин та місцевої специфіки Церква існує як сім'я багатьох Помісних Церков – автокефальних, які складаються з єпархій, а ті – з первинних громад. На кожному з цих рівнів організація церковного життя так само відбувається в силу зовнішніх обставин, що зафіксовано і канонами (34 Апостольське правило, а також 17 правило Четвертого і 38 правило Шостого Вселенських соборів, де сказано: “адміністративним та земельним розподілом нехай відповідає і розподіл церковних справ”).

Змішувати духовну, містичну природу Церкви Христової з адміністративною структурою її управління, підміняти єдність Церкви як Тіла Христового – єдністю церковної адміністрації, зокрема підпорядкуванням Московському патріарху – на жаль стало звичною маніпуляцією з боку представників Московського Патріархату. Однак часте повторення ними таких хибних тез не робить їх ані правильними, ані правдивими.

5. Принцип “у незалежній державі – незалежна (автокефальна) Церква” – норма православної традиції, а не вигадка сучасних політиків, як нас намагаються переконати представники МП. Це підтверджується, окрім іншого, такими документами, як Томос Константинопольського Патріархату про визнання автокефалії Православної Церкви в Польщі, в якому цитується Апофегма патріарха Фотія: “Прийняти, що права, які торкаються церковних справ, а особливо справ парафій, повинні відповідати політичним і адміністративним перемінам” (1924 р.) і виписка з визначення Священного Синоду при Святійшому Патріарху Московському і всієї Русі від 19 листопада 1943 року №12 (Журнал Московської Патріархії № 3 за 1944 р., с. 3) щодо визнання автокефалії Грузинської Церкви, де сказано: “за церковними правилами (Всел. IV, 17 та ін.), церковні кордони повинні слідувати за державними”.

Ще раз: саме Синод Російської Церкви ствердив – “за церковними правилами (Всел. IV, 17 та ін.), церковні кордони повинні слідувати за державними”. А кордони держав - це предмет не церковний чи містичний, а наслідок політичних, демографічних, етно-культурних процесів. Тож перш ніж стверджувати, що “питання автокефалії не є політичним”, авторам “заяви ВЗЦЗ УПЦ” варто було б краще вивчити хоча б документи власної Церкви, які стверджують протилежне.

6. Діяльність Московського Патріархату в українських церковних справах, особливо за останні три десятиліття, свідчить, що ця Церква є не лише не спроможна зробити щось для подолання існуючого в нашій державі розділення між православними, але навпаки - саме дії МП є причиною, яка і спровокувала, і підтримує це розділення.

З огляду на це немає ніяких підстав вважати обґрунтованими твердження, що церковна єдність в Україні може бути досягнута виключно через об'єднання всіх православних навколо Московського Патріархату. Особливої абсурдності таке твердження набуває у світлі того, що Московський Патріархат, як це широко відомо, тісно пов'язаний з владою Російської Федерації - держави-агресора, яка веде проти України гібридну війну та використовує церковні чинники як один з її інструментів.

7. Маніпулятивним є постійно повторюване представниками МП твердження, що “питання можливої української автокефалії не може бути вирішене в односторонньому порядку, оскільки воно не узгоджене зі всіма Православними Церквами”.

Необхідність попереднього узгодження з іншими Церквами рішення Вселенського Патріарха про проголошення нової автокефалії дійсно була обговорена в процесі підготовки до Всеправославного Собору. Але це рішення не було остаточно затверджене (залишилося лише робочим проектом), тому саме питання щодо автокефалій не було навіть внесене в порядок денний Собору на Криті в 2016 р.

Такий проект рішення був частиною пакету компромісів між Константинополем і Москвою для проведення Собору. Але РПЦ, спробувавши зірвати Собор і не взявши в ньому участі, ці компроміси сама відкинула і зробила не актуальними.

8. Практика проголошення Вселенським Патріархом Томосів про автокефалію в XIX-XX століттях підтверджує, що Константинопольський Патріархат самостійно приймає рішення, без потреби попереднього погодження з іншими Церквами (він може вивчати думки, але не є зв'язаний позицією інших Церков).

Принципова позиція Вселенського Патріархату завжди полягала в тому, що він має суверенне право проголошувати нові автокефалії, і офіційно від цієї позиції ніхто не відмовлявся - тим більше не відмовиться після зриву Москвою домовленостей щодо проведення Всеправославного Собору.

9. Для Константинопольського Патріархату і митрополит Онуфрій, і очолювана ним структура, самоіменована як “УПЦ” – є складовою частиною Російської Православної Церкви. І в силу того, що Вселенський Патріарх з 1589 р. визнає автокефальний Московський Патріархат – він визнає і поточного митрополита цього Патріархату Онуфрія, і решту ієрархів РПЦ, які служать в Україні.

Однак добре відомо, що Константинопольський Патріархат не визнає Україну московською канонічною територією, а саме корупційне підпорядкування Київської Митрополії московській

юрисдикції – вважає анексією (див. промову Патріарха Варфоломія на Софіївській площі в Києві 2008 р.) та порушенням канонів (див. Томос автокефалії Православної Церкви в Польщі 1924 р.).

Тож митрополит Онуфрій є, в тому числі для Вселенського Патріарха, главою московської церковної структури в Україні, але аж ніяк не “канонічним главою Українського Православ’я”.

10. Також відомо, що Константинопольський Патріархат визнає канонічні кордони Московського Патріархату так, як вони були встановлені при його заснуванні, тобто без України. Про це сказано в листі Вселенського Патріарха Димитрія до Московського Патріарха Алексія II від 10 січня 1991 року. Константинопольський Патріарх Димитрій писав: “Вселенська Патріархія визнає лише одну канонічну Православну Церкву у встановлених Патріаршим і Священним Синодом 1593 р. кордонах Вашої Святійшої Церкви”.

Ніяких документів, які би свідчили про зміну позиції Вселенського Патріарха - немає. Тож діяльність Московського Патріархату на землях України він сприймає з терпінням, але не вважає цю діяльність беззаперечно канонічною.

11. Існуюча зараз структура, яка іменує себе “УПЦ”, була сформована внаслідок Харківського псевдособору 1992 р. Безперечно, що з точки зору віровчення, богослужбової традиції та історії ця структура, як частина Московського Патріархату, має зв’язок з Київською Церквою та Володимировим Хрещенням Руси-України 988 р. Адже Київська Церква є Матір’ю для Церкви Московської – своєї північної дочки, яка самостійно виокремилися з неї 1448 р. та 141 рік не мала канонічного визнання.

Однак стверджувати, що московська церковна структура, яка діє зараз в Україні, має виключну монополію на спадок Хрещення Руси-України та є сучасним уособленням православної Київської Митрополії, заснованої понад 1000 років тому – є безпідставна маніпуляція та спроба викривити факти історії.

12. Єдине, з чим можна беззаперечно погодитися у “заяві ВЗЦЗ УПЦ” – це її завершальні слова: “доля Церкви цілком і повністю знаходиться в руках Божих”.

Бог благословив українському народові мати свою незалежність та державу. А відтак – благословив і буття Помісної Православної Української Церкви. Яка, як багатостраждальний Іов, від гноїща і хвороб, спричинених заздрістю лукавого, знову підніметься до слави - і слави більшої, ніж вона мала в минулому, коли сяjala, як світильник віри “із Києва - по всій Русі”.

архієпископ Євстратій,

22 квітня 2018 р.

За матеріалами Фейсбук сторінки архієпископа Євстратія

21 04 2018, опублікував диякон Михаїл Омелян

---

* Джерело: сайт УПЦ – <https://www.cerkva.info/publications/komentar-rechnyka-kyivskoi-patriarkhii-shchodo-zaiavy-vztz-upts-tobto-moskovskoho-patriarkhatu-v-ukraini-z-pytannia-nadannia-tomосу-pro-avtokefaliu>

ЗАЯВА

ВЗЦЗ Української Православної Церкви з приводу звернення Президента України до Вселенського Патріарха Варфоломія щодо “надання Томосу про автокефалію Православній Церкві в Україні”

Інформаційно-просвітницький відділ УПЦ публікує Заяву Відділу зовнішніх церковних зв'язків Української Православної Церкви з приводу звернення Президента України до Вселенського Патріарха Варфоломія щодо “надання Томосу про автокефалію Православній Церкві в Україні”.

19 квітня 2018 року Верховна Рада України Постановою № 8284 підтримала звернення Президента України П. О. Порошенка до Вселенського Патріарха Варфоломія щодо “надання Томосу про автокефалію Православній Церкві в Україні”.

У зв'язку з цим, з благословення Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Онуфрія Відділ зовнішніх церковних зв'язків УПЦ звертає увагу на наступне.

Відповідно до статті 35 Конституції України, Церква є відокремленою від держави, а тому питання церковного життя Церква вирішує самостійно. Українська Православна Церква, яка має канонічний зв'язок зі Вселенським Православ'ям, не зверталася до Патріарха Варфоломія з проханням надати автокефалію Православній Церкві в Україні та не уповноважувала на це ні Президента, ані депутатів Верховної Ради України. У зв'язку з цим згадані ініціативи є перевищенням влади, а також втручанням у церковні справи.

Подібні дії Української держави у церковній сфері могли б бути виправданими лише у випадку, якби Церква в Україні мала законодавчо закріплений державний статус, як це було в історії багатьох держав і досі зберігається в окремих державах світу. Однак, оскільки сьогодні Церква в Україні не має державного статусу та відокремлена від держави, то й державна влада не має підстав втручатися у церковні справи.

Питання надання церковної автокефалії належить до компетенції канонічного права, а не до компетенції державних законів. Автокефалія надається Церкві, а не державі, а тому й ініціювати чи просити про цей статус має Церква, а не держава.

Разом з тим, викликає стурбованість те, що надання автокефалії Православній Церкві в Україні розглядається як питання не лише релігії, але й геополітики. Переконані, що сфера релігійного життя не повинна ставати предметом політичних маніпуляцій. Не слід змішувати церковні й політичні, а тим більше геополітичні питання. У зв'язку з цим вважаємо неприйнятним, щоб автокефалія розглядалася під геополітичним кутом зору. Для Церкви питання автокефалії є не політичним, а еклезіологічним, тобто таким, що стосується життя й природи Церкви, як Тіла Христового (пор. Єф. 1:22-23).

Українська Православна Церква завжди виступала і виступає за відновлення церковної єдності і за єдину Церкву. Однак, запропонований і озвучений владою спосіб досягнення цієї єдності не відповідає канонічному праву Церкви та суперечить законодавству України. Адже влада просить надати Томос про автокефалію єдиній церковній структурі, якої ще не існує. Саме тому вважаємо, що слід спочатку подолати розкол, відновити церковну єдність, і лише після того можна ставити питання про зміну канонічного статусу єдиної Православної Церкви в Україні. Оскільки без канонічної Церкви неможливо мати єдину Церкву в Україні, то є підстави думати, що насправді під приводом створення єдиної Церкви сьогодні приховуються чергові намагання узаконити церковний розкол.

Священноначалля Української Православної Церкви має постійні контакти зі священноначаллям Вселенського Патріархату. Виходячи з досвіду такого спілкування, у нас немає підстав припускати, що Вселенський Патріархат може вчинити дії, які б зашкодили єдності Церкви як на локальному, так і на світовому рівні. Навіть з точки зору самого Константинопольського Патріархату, який позиціонується координатором спільних дій всіх Помісних Православних Церков та висловлює узгоджену точку зору щодо різних тем церковного життя, питання можливої української автокефалії не може бути вирішене в односторонньому порядку, оскільки воно не узгоджене зі всіма Православними Церквами.

Патріарх Константинопольський Варфоломій неодноразово і публічно називав Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Онуфрія єдиним канонічним главою Українського Православ'я. Сьогодні ж сторонні для Церкви люди намагаються переконати нас в тому, що той же Патріарх Варфоломій може надати автокефалію, навіть не запитавши про це канонічного главу Українського Православ'я.

Окрім того, сам Константинопольський Патріархат, як і всі інші Помісні Православні Церкви, не вважає “УПЦ КП” і “УАПЦ” повноцінними Церквами, про що свідчить не визнання дійсності священства цих двох структур. Підтвердженням цього є той факт, що ієрархи Константинопольського Патріархату перевисвячують тих кліриків “УПЦ КП” і “УАПЦ”, які переходять до них з розколу. Так, декілька десятків таких випадків перерукопокладень мали місце в країнах Європи, зокрема в Іспанії і Португалії. Все це дає нам впевненість в тому, що Константинопольський патріархат буде й надалі дотримуватися й ревно відстоювати канонічний порядок Церкви та загальноцерковну єдність.

Українська Православна Церква є тією Церквою, яка існує і діє на наших землях з часу хрещення Київської Русі в 988 році. “УПЦ КП” і “УАПЦ” є лише частинами Української Православної Церкви, що порівняно недавно відійшли від єдності з Церквою. Відповідно, відновлення єдності Православної Церкви в Україні ми вважаємо в поверненні тих частин, які відпали, і тоді буде “одне стадо і один пастир” (Ін. 10:16).

З благословення Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Онуфрія закликаємо віруючих Української Православної Церкви зберігати єдність Церкви, бути спокійними, не піддаватися на інформаційні провокації, перебувати в молитвах й не забувати, що доля Церкви цілком і повністю знаходиться в руках Божих.

21 квітня 2018 – 22:17

---

* Джерело: сайт УПЦ – <http://news.church.ua/2018/04/21/zayava-vzcz-ukrajinskoji-pravoslavnoji-cerkvi-z-privodu-zvernennya-prezidenta-ukrajini-do-vselenського-patriarxa-varfolomiya-shhodo-nadannya-tomосу-pro-avtokefaliyu-pravoslavnij-cerkvi-v-ukrajini/#more-201677>

Виступ Президента України у Верховній Раді щодо звернення до Вселенського Патріарха*

Христос воскрес!
Шановний пане Голово,
Шановна президія,
дорогі колеги, народні депутати України!
Шановний Український народе, дорогі співвітчизники!

Неначе грім серед ясного неба. Саме так питання, яке ми сьогодні розглядаємо і обговорюємо, пролунало для багатьох з тих, хто не дуже уважно слідкує за проблематикою Української Єдиної Помісної Православної Церкви.

Я хочу наголосити, що в моїй роботі вона, Церква, була пріоритетною – і в моїй передвиборчій програмі, і з перших же днів президентства. Я про це неодноразово наголошував у своїх виступах, особливо на Дні Хрещення, а слова підкріплював справами на виконання обіцяного. І всі ці роки тривав непомітний для стороннього ока діалог між Україною і Вселенським Престолом. Представники нашої команди їздили на Фанар, як на роботу, бо боротися за українську Церкву – це і є робота, важлива, почесна, але в той же час надзвичайно відповідальна.

Моя Великодня зустріч з Його Всесвятістю Патріархом Варфоломієм була далеко не першою, але виявилася, вперше, дуже обнадійливою і найбільш результативною. У перебігу нашої з Патріархом кількогадинної розмови – Патріархом, членами Синоду — я нарешті відчув, що настав вже час розрізати цю дипломатичну тишу швидкими конкретними кроками.

Днями я написав офіційне звернення до Вселенського Патріарха із проханням про Томос про автокефалію Православної Церкви України – грамоту про незалежність української церкви, якщо говорити світською, мирською мовою.

І цей довгоочікуваний Томос стане не лише торжеством Православ'я, але й актом відновлення глибокої історичної справедливості. Саме із Царгорода пролилося на нашу благословенну землю світло християнської віри... І вже потім ми поділилися ним з тим Заліссям, де давні київські князі дуже необачно заснували Москву.

Довгоочікуваний нами Томос ще більше укріпить релігійну свободу в Україні, укріпить міжконфесійний мир, посилить права і свободи громадян, які будуть нарешті єдині і перестануть ділитися на нібито канонічних і нібито неканонічних.

Такий Томос, дорогі мої, зміцнить нашу незалежність. Він видалить рудименти того політичного проекту, який називається “Русским миром” і який придумали, до речі, саме ієрархи РПЦ. То вже потім цю небезпечну для України політичну ересь взяла на озброєння влада Російської Федерації.

І врешті-решт, наша об’єднана Українська православна церква може стати найбільшою в усьому православному світі. І про цю перспективу я говорив поточного тижня з предстоятелями усіх трьох православних церков України.

Константинопольська Церква для нас була, є й буде Церквою-Матір’ю, до якої ми, її чада, звертаємося по допомогу у подоланні розділення. А Його Всесвятість – єдиний, хто спроможний допомогти православним України врегулювати канонічний статус Української Церкви в структурі світового Православ’я.

Отже, прошу вас, шановні народні депутати, підтримати мій лист до Вселенського Патріарха спеціальною постановою Парламенту. Я дуже добре пам’ятаю, що ви вже голосували за звернення до Владика, і це було ще 2016 року. Скажу по секрету: я теж пишу листи Його Всесвятості не вперше. Але зараз це треба зробити ще раз – виходячи із дипломатичних міркувань, для продовження і успішного завершення переговорного процесу, який має багатолітній час і термін.

Свого листа, постанову, яку ви, я сподіваюся, зараз приймете і підтримаєте, і відповідні звернення українських ієрархів, які вже підписані, я маю якнайшвидше направити до Стамбулу. Його Святість Патріарх Філарет передав мені підписи усіх ієрархів Київського Патріархату із проханням до Вселенського про Томос щодо автокефалії. Так само в повному складі написали до Вселенського Патріарха ієрархи УАПЦ, і владика Макарій їх мені також вручив. Я втішений не лише тим, що ці дві церкви напрочуд швидко відгукнулися на мій заклик. Вони впевнено продемонстрували, нарешті, вперше за 26 років, готовність єднатися і забути певні непорозуміння, які час від часу виникали в їхніх стосунках.

Хочу наголосити, що двері об’єднаної Церкви відкриті для всіх. І я хотів би нагадати всім слова покійного Предстоятеля УПЦ (Московського Патріархату) Митрополита Володимира: “Автокефалія – це спосіб організації церковного життя, ... свідчення кількісного та якісного зростання Церкви, її здатності до самостійного буття”.

У свою чергу, ще раз наголошую: слід виходити з давнього канонічного принципу: “громадянським та земельним розподілам нехай слідує і розподіл церковних справ”. Завжди після здобуття незалежності державою починалася дискусія про автокефалію. Так в різні часи було в Греції, Сербії, Румунії, Болгарії, Грузії, в тій же Росії, тощо...

А ми що, хіба, як в тій приказці, у Бога теля з’їли?

Україна як незалежна держава, згідно з традиціями православного світу, не просто має право, а зобов’язана конституювати таку Церкву та забезпечити її визнання з боку світового Православ’я. Наголошую, що численні опитування свідчать, що дедалі більша кількість православних громадян України хочуть мати – як це заведено в усьому православному світі і більшості православних країн – єдину помісну автокефальну українську церкву. Церкву, яка буде євхаристійно, молитовно поєднану з іншими помісними церквами, але адміністративно незалежну від будь-яких закордонних церковних юрисдикцій. Особливо від тієї, яка прямо пов’язана з країною-агресором.

До Вселенського Патріарха я звернувся від імені та на вимогу мільйонів громадян України православного віросповідання, які воліють мати визнану світом власну Церкву як абсолютно необхідний атрибут незалежної держави – держави Україна

Шановні народні депутати!

Усі помісні церкви нового та новітнього часу були визнані лише шляхом активного залучення держави до цього процесу. Такими є традиція і вимога Вселенського Патріаршого Престолу. По суті, автокефалію надають не стільки конкретній Церкві, скільки країні. Тому для нас, – для мене як Президента, для вас, шановні народні депутати, – залишатися осторонь значило би підтримати статус-кво, який вигідний Москві. А я давно попереджав, – вибачте, цитую сам себе: “Ми не будемо байдуже спозирати за втручанням іншої держави в наші церковні справи, за її спробами використати в своїх інтересах почуття частини українських православних–.

Ми шукали і знайшли таку форму, щоб незалежно від того, більша чи менша структура, всі православні юрисдикції України стали спільними учасниками конституювання визнаної помісної Церкви. Для всіх справжніх патріотів зміцнення єдності України є пріоритетним завданням. Бо єдність – це наша головна зброя у боротьбі з російським агресором.

Я радий, що ця ідея об'єднала всю Верховну Раду і надзвичайно вдячний вам за це. Тому щиро вдячний і Голові, і лідерам фракцій, і всім народним депутатам за згоду невідкладно розглянути це питання. Воно того варте. Воно виходить далеко за межі церковного! Йдеться про наше остаточне незалежнення від Москви. Тут не лише релігія, тут – геополітика. А для мене справа утвердження незалежної помісної Церкви – такої ж ваги, як вже здобуті безвіз та Угода про асоціацію з Євросоюзом. Як наша спільна з вам боротьба за членство в Євросоюзі та членство в НАТО, які ще попереду. Це – питання національної безпеки і нашої оборони у гібридній війні, бо Кремль розглядає РПЦ як один із ключових інструментів впливу на Україну.

Тому я дуже рішуче налаштований в цій справі діяти. І протидіяти – всім, хто ставатиме на заваді національним інтересам України і намагатиметься зірвати кооперацію із Вселенським Патріаршим Престолом.

У той же час хочу запевнити, що Томос, на який ми так сподіваємося і для отримання якого докладаємо зусиль, і поява визнаної єдиної помісної церкви – жодним чином не означатиме порушення конституційного принципу свободи совісті.

Єдина православна помісна церква не стане державною.

Усі віруючі мають і матимуть право вільно обирати собі як конкретний храм, так і церковну юрисдикцію. Хто захоче залишитися в тій церкві, яка збереже єдність з РПЦ, теж зберігають за собою гарантоване право власного вибору.

У такому питанні, як релігійне, будь-які примус чи заборони, – категорично неприпустимі. Хочу окремо наголосити на неприйнятності будь-якого насилля в міжконфесійних стосунках. Його виплески, не приведи Господи зіткнення, точно не наблизатимуть нас до мети, а віддалятимуть. Ба більше: можуть унеможливити її досягнення. Буде автокефалія, час все розставить по своїх місцях. Не за день, не за місяць, не за рік навіть, але точно розставить.

Після того, як ви проголосуєте, я зможу повідомити Його Всесвятості Варфоломію, що ми в основному виконали свою частину того, про що говорили 9 квітня.

Нехай потужний голос мільйонів православних українців, єпископів та мирян; позицію влади, Парламенту та Президента, почують Вселенський Патріарх і Синод.

Я вірю в українську автокефалію, бо вірю, що на неї є воля Божа.

Нам залишається сумлінно молитися за Вселенського Патріарха і за якнайшвидше надання Томосу Православній Церкві України. Я закликаю всіх молитися про це!

Дякую.

Слава Україні!

19 квітня 2018 року - 11:49

---

* Джерело: <http://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-u-verhovnij-radi-shodo-zvernennya-47030>.

ПОСТАНОВА* **ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ**

Про підтримку звернення Президента України до Вселенського Патріарха Варфоломія про надання Томосу про автокефалію Православної Церкви в Україні

З огляду на Звернення Верховної Ради України до Його Всесвятості Варфоломія, Архієпископа Константинополя і Нового Риму, Вселенського Патріарха щодо надання автокефалії Православній Церкві в Україні, затверджене Постановою Верховної Ради України № 1422-VIII від 16 червня 2016 року,

підтримуючи важливість надання Томосу про автокефалію Православної Церкви в Україні, на основі якого вона зможе посісти належне місце в родині помісних православних церков,

Верховна Рада України **постановляє**:

1. Підтримати звернення Президента України до Вселенського Патріарха Варфоломія про надання Томосу про автокефалію Православної Церкви в Україні.
2. Ця Постанова набирає чинності з дня її прийняття.

**Голова Верховної Ради
України**

А.ПАРУБІЙ

**м. Київ
19 квітня 2018 року
№ 2410-VIII**

19 квітня 2018 року

* Джерело: – Офіційний веб-портал Верховної Ради України – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2410-19>.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА*

до проекту Постанови Верховної Ради України Про підтримку звернення Президента України до Вселенського Патріарха Варфоломія про надання Томосу про автокефалію Православної Церкви в Україні

1. Обґрунтування необхідності прийняття акту

Напередодні Всеpravославного Собору 16 червня 2016 року Верховною Радою України було ухвалено Постанову “Про Звернення Верховної Ради України до Його Всесвятості Варфоломія, Архієпископа Константинополя і Нового Риму, Вселенського Патріарха щодо надання автокефалії Православній Церкві в Україні” щодо питання автокефалії Православної Церкви в Україні.

Відповідне Звернення було підготовлено з метою подолання існуючого в нашій країні церковного розподілу та нормалізації канонічного статусу Православної Церкви в Україні.

Одним із основних приводів до його підготовки стала збройна агресія Російської Федерації.

Разом з тим, вказане питання під час проведення зазначеного вище Собору розглянуто не було.

Патріарх Російської православної церкви Кирило попередив Вселенського Патріарха Варфоломія, що відділення Української церкви, якщо таке буде визнано Константинополем, здійснить негативний вплив на відносини Константинопольської та Московської єпархій.

За час, який минув з моменту проведення Всеpravославного Собору у 2016 році, прагнень до утворення єдиної Помісної церкви в Україні стало значно більше.

Попри названу вище збройну агресію Російською Федерацією використовуються проти України методи так званої “гібридної війни”.

Так, роль Московського патріархату все дедалі частіше носить характер пропаганди анексії Криму та підтримки збройного втручання Росії на Сході нашої держави.

В таких умовах, Українське суспільство демонструє ще більшу підтримку об’єднання православної церкви та визнання її автокефалії.

Свідченнями тому є і проведені нещодавно соціологічні опитування, які підтвердили відповідне прагнення.

Більше того, можливість утворення Єдиної Помісної Православної Церкви в Україні обговорено Президентом України під час останньої зустрічі з Вселенським Патріархом Варфоломієм.

2. Цілі і завдання акту

Метою проекту Постанови є пришвидшення зміни статусу української Православної Церкви та утворення її незалежності від держави-агресора.

3. Загальна характеристика і основні положення акту

Проектом Постанови Верховної Ради України пропонується підтримати звернення Президента України до Вселенського Патріарха Варфоломія про надання Томосу про автокефалію Православної Церкви в Україні.

У зверненні Глави держави наголошується, що Томос про автокефалію Православної Церкви в Україні є довгоочікуваним документом, який стане не лише торжеством Православ'я, але й актом глибокої історичної справедливості.

При цьому зазначається, що благословення Вселенського Патріарха Варфоломія, рівно як і грамота, надана українській Церкві, довершать утвердження незалежності і самостійності України у духовному вимірі.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

Прийняття Постанови Верховної Ради України не потребуватиме внесення змін до чинного законодавства України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація Постанови Верховної Ради України не потребує виділення додаткових коштів з Державного бюджету України.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття акта

Ухвалення Постанови Верховної Ради України:

сприятиме довершенню утвердження незалежності і самостійності України у духовному вимірі;

дозволить інтенсифікувати діалог про надання автокефалії Православній Церкві в Україні;

сприятиме укріпленню релігійної свободи в Україні та міжконфесійному миру, посиленню прав та свобод громадян.

Народні депутати України

Парубій А. В.

Геращенко І. В.

Тимошенко Ю. В.

Герасимов А. В.

Бурбак М. Ю.

Тетерук А. А.

Березюк О. Р.

Ляшко О. В.

Луценко І. С.

Сироїд О. І.

19 квітня 2018 року

* Джерело: Офіційний веб-портал Верховної Ради України – http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63879

ЗВЕРНЕННЯ*

Президента України до Вселенського Патріарха Варфоломія про надання Томосу про автокефалію Православної Церкви в Україні

**Ваша Всесвятосте!
Христос воскрес!**

Звертаюся до Вашої Всесвятості, Вселенського Патріарха і лідера православного світу.

Як глава держави Україна, який представляє її громадян, – в тому числі і тих, які належать до української православної спільноти, які, завдяки Хрещенню, отриманому від Константинопольської Матері-Церкви 1030 років тому, сповідують православно християнську віру – прошу Вас надати Томос про автокефалію Православній Церкві в Україні.

Цей довгоочікуваний документ стане не лише торжеством Православ'я, але й актом глибокої історичної справедливості, бо саме із Царгорода пролилося на нашу благословенну землю світло християнської віри.

Цей довгоочікуваний документ ще більше укріпить релігійну свободу в Україні та міжконфесійний мир, посилить права та свободи громадян.

Цей документ піднесе на нові висоти повагу та авторитет Вселенського Патріарха серед українців.

Ви, Ваша Всесвятосте, – єдина особа у світі, яка має канонічне право і законну владу вирішувати такого роду питання.

Вся наша нація дивиться на Вас з благоговінням та надією, бо саме у Ваших силах – дарувати нам єдність, мир і згоду, яких ми так потребуємо і яких ми так довго були позбавлені.

Ваше благословення, рівно як і грамота, надана нашій українській Церкві, довершать утвердження незалежності і самостійності України у духовному вимірі.

І знову, як і раніше, ми завдячуватимемо цим Матері-Церкві і особисто Вам, Ваша Всесвятосте.

Сподіваюся і вірю, що Ви, мудрий і справедливий пастир, не відмовите у благословенні і довгоочікуваному благодіянні Вашим духовним чадам, українцям, вірним нашій Церкві-Матері.

І я особисто залишаюся сповненим глибокої поваги до Вас особисто, вірності Православ'ю і відданості Церкві-Матері.

Петро ПОРОШЕНКО
Президент України

Його Всесвятості,
Вселенському Патріарху Варфоломію,
Архієпископу Константинополя –
Нового Рима
м. Стамбул

19 квітня 2018 року

---

* Джерело: Офіційний веб-портал Верховної Ради України – http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63879

Відбулась зустріч Президента Петра Порошенка з Предстоятелем УАПЦ Блаженнішим митрополитом Київським і всієї України Макарієм*

В Адміністрації Президента України відбулась зустріч Президента Петра Порошенка з Предстоятелем УАПЦ Блаженнішим митрополитом Київським і всієї України Макарієм, архієреями та членами Патріаршої ради УАПЦ.

Від імені єпископату Предстоятель УАПЦ вручив лист Главі Держави з проханням звернутися до Його Всесвятості Варфоломія, Архієпископа Константинополя-Нового Риму, Вселенського Патріарха, про надання Українському Православ'ю автокефалії.

Також єпископат УАПЦ звернувся з листом до Вселенського Патріарха Варфоломія, у якому просить Його Всесвятість надати Томос про автокефалію Православної Церкви в Україні.

Митрополит Макарій у своєму слові зазначив: “Я щасливий, що наша держава Україна отримає Томос про автокефалію стараннями нашого Президента. Ми горді тим, що разом з нашим Президентом увійдемо в історію її творення”.

17 квітня 2018 року

* Джерело: офіційний сайт УАПЦ – <https://church.net.ua/detalno/uapc/vidbulas-zustrich-prezidenta-petra-poroshenka-z-predstojatelem-uapc-blazhennishim-mitropolitom-kijivskim-i-vsijeji-ukrajini-makarijem.html>.

Щодо початку процесу ухвалення Томосу про автокефалію – Заява Прес-центру Київської Патріархії*

У зв'язку з офіційним повідомленням про кроки, здійснені протягом останнього часу Президентом Петром Порошенком на підтримку численних звернень з боку Церкви та громадськості до Вселенського Патріарха та Константинопольської Матері-Церкви у справі визнання української церковної автокефалії та проголошення відповідного Томосу, Прес-центр Київської Патріархії з благословення Святійшого Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета повідомляє наступне.

В Українській Православній Церкві Київського Патріархату однодушно підтримують всі зусилля, спрямовані на визнання автокефалії Православної Церкви в Україні Його Всесвятістю Вселенським Патріархом Варфоломієм і Константинопольською Матір'ю-Церквою, а також на подолання існуючого церковного розділення, утвердження єдиної Помісної Православної Церкви. Зокрема, Київський Патріархат високо цінує підтримку і активне сприяння з боку Президента України Петра Порошенка, плодом яких є підсумки переговорів у Вселенській Патріархії, що відбулися 9 квітня цього року, і подальші кроки.

Днями весь єпископат Київського Патріархату підписав звернення до Вселенського Патріарха Варфоломія з проханням надати Томос про автокефалію Православної Церкви в Україні. Аналогічне прохання також підписав єпископат Української Автокефальної Православної Церкви. Ми висловлюємо сподівання, що і серед єпископату УПЦ Московського Патріархату є відповідальні ієрархи, які справді турбуються про майбутнє Православ'я в Україні та підтримають зусилля щодо канонічного визнання Вселенським Патріархом української церковної незалежності.

Також ми розраховуємо на підтримку Верховної Ради України, всього українського суспільства, на розуміння з боку інших релігійних організацій України.

Наскільки нам відомо, зараз, як ніколи раніше, є всі підстави очікувати позитивне рішення Вселенського Патріарха. Однак очевидно, що супротивники не будуть чекати, склавши руки, та вживатимуть всіх засобів для того, щоби не допустити проголошення Томосу про автокефалію. Тому на даний момент ми не можемо повідомити більше деталей процесу, що розпочався.

Разом з тим Київський Патріархат звертається до всіх українських православних віруючих на Батьківщині та у Діаспорі із закликом підносити свої посилені молитви за Його Всесвятість Вселенського Патріарха Варфоломія, за Президента України Петра Порошенка, за успіх доброї справи та за Божу допомогу в ній, щоби Господь охоронив усіх працюючих від ворогів видимих і невидимих.

17 квітня 2018 року, прес-центр Київської Патріархії

* Держено: <https://church.net.ua/detalno/uapc/vidbulas-zustrich-prezidenta-petra-poroshenka-z-predstojatelem-uapc-blazhennishim-mitropolitom-kijvskim-i-vsiyeji-ukrajini-makarijem.html>

ЗВЕРНЕННЯ*

ВРЦіРО про недопустимість обмеження свободи вираження поглядів

Президенту України
ПОРОШЕНКУ П. О.

*Про недопустимість обмеження права
громадян на свободу вираження поглядів
29.03.2018 р. № 35*

Вельмишановний пане Президенте!

Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій глибоко занепокоєна, чи не першим в історії України, фактом обмеження громадян, які відстоюють основоположні для будь-якого суспільства моральні та сімейні цінності, їхнього права на вільне вираження своїх поглядів та свободи поширювати їх без втручання держави, як це захищається Конституцією України та міжнародними договорами.

У ніч на 28 березня ц.р. з Офіційного інтернет-представництва Президента України була видалена Петиція № 22/042484-еп від 26.01.2018 року, яка містила прохання вжити заходів для припинення пропаганди гомосексуалізму та для захисту традиційних сімейних цінностей. Ця ініціатива отримала підтримку багатьох українських громадян, в тому числі Церков і релігійних організацій, які послідовно захищають в Україні сім'ю та шлюб як союз одного чоловіка і однієї жінки, що гарантується в тому числі Конституцією України та іншими законодавчими актами. Станом на вечір 27 березня зазначена Петиція зібрала 22837 підписів громадян України з 25 тисяч необхідних для її офіційного розгляду.

Як виходить з листа в.о. керівника Приймальні Адміністрації Президента України К. Кокарева (вих. № 22-02/410 від 27.03.2018 р.), рішення про видалення даної Петиції було ухвалене на підставі звернення Представника Уповноваженого Верховної Ради України А. А. Філіпішиної, яка висловила твердження про нібито наявність у Петиції “підбурювання до дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності (приналежності до ЛГБТ-спільноти)”.

На наше переконання, таке оціночне твердження посадової особи не є достатньою підставою для того, щоб позбавляти ініціаторів та підписантів Петиції права на свободу вираження своїх поглядів. І хоча окремі пропозиції цієї Петиції є дискусійними, однак це не повинно позбавляти громадян України, які опікуються майбутнім своїх дітей та питаннями сімейної політики держави, їхнього права вільно висловлювати свою думку, публічно поширювати свої погляди та ініціювати суспільні дискусії з проблематики гомосексуалізму та одностатевих відносин.

Тим більше неприпустимо, коли таке рішення про обмеження права на свободу вираження поглядів майже 23 тисяч громадян України приймається органом державної влади без судового розгляду, що суперечить як законодавству України, так і міжнародним стандартам у сфері захисту прав людини. Зокрема, стаття 10 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод встановлює: “Кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів”.

Більш того, Конституція України гарантує кожному право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань (стаття 34). Таким чином, поширення в суспільстві думок і

пропозицій на захист сім'ї і шлюбу як союзу чоловіка і жінки не повинно обмежуватися державою на користь гендерної ідеології, яка це заперечує та натомість агресивно нав'язує одностатеві стосунки, як норму.

Обмежуючи конституційне право громадян України вільно виражати свої погляди, згадані вище посадові особи самі стають суб'єктами дискримінації, але вже за іншою ознакою. Оскільки громадяни, які виступають проти легалізації одностатевих партнерств, позбавляються права критикувати ці явища. Натомість прихильники гендерної ідеології не зазнають обмежень з боку держави, що свідчить про вибіркове, дискримінаційне ставлення цих посадових осіб до різних учасників суспільної дискусії стосовно державної сімейної політики.

ВРЦіРО, яка представляє більшість громадян нашої держави, з сумом зауважує, що з того часу, коли сімейна політика перестала бути пріоритетом для державної влади, всілякі інші спроби принаймні зупинити демографічну кризу не дають бажаного результату. Тому вважаємо, що свідома популяризація одностатевих відносин є безвідповідальною позицією відносно України та її майбутнього. Ми не лише нагадуємо про перевірені поколіннями сімейні цінності – ми стурбовані майбутнім нашої Батьківщини, а тому вбачаємо вихід із зазначеної соціальної кризи у державній підтримці сім'ї, шлюбу, материнства і батьківства.

Громадськість України, яка вболіває за моральне і психологічне здоров'я нашого суспільства, прагне виховувати дітей в атмосфері здорової родини, а відтак не дозволить провадити в нашій державі згубні соціальні експерименти на кшталт гендерної ідеології. Ми і надалі рішуче протистоятимемо зазіханню на українську сім'ю та шлюб як союз чоловіка і жінки, використовуючи різні публічні та непублічні форми громадського волевиявлення – як голосування на виборчих дільницях, так і петиції, вуличні маніфестації та протести.

Незважаючи на інформацію про нібито відновлення Петиції № 22/042484-еп, вона досі відсутня на Офіційному інтернет-представництві Президента України. Натомість, чимало петицій-клонів із значно меншим числом підписів залишаються активними, що також свідчить про упереджений, вибірковий підхід співробітників Адміністрації Президента України до функціонування сервісу "Електронні петиції".

Враховуючи зазначене, закликаємо Вас, вельмишановний пане Президенте, вжити наступних заходів:

Поновити на Офіційному інтернет-представництві Президента України раніше опубліковану Петицію № 22/042484-еп від 26.01.2018 року (автор – Танцюра В. З.) з зібраними під нею щонайменше 22 837 підписами;

Доручити працівникам Адміністрації Президента України надалі не допускати порушень права людини на свободу вираження поглядів під час забезпечення функціонування сервісу "Електронні петиції".

Про результати вжитих заходів за наслідками розгляду цього звернення просимо поінформувати письмово.

За дорученням Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій

З належною повагою,

Єпископ Олександр Зан-Фабіан

Головуючий у Всеукраїнській Раді Церков і релігійних організацій,

Глава Консисторії Закарпатської Реформатської Церкви

Оприлюднено 11 Квітня 2018р.

---

* Джерело: офіційне інтернет-представництво Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій – <http://vrciro.org.ua/ua/statements/532-uccro-statement-in-favor-of-freedom-of-speech-and-thought>.

ПОСЛАННЯ*

Синоду Єпископів КГВА УГКЦ з нагоди сторіччя відновлення української державності

Як бачимо, поняття свободи містить у собі дві складові: свободу від – гніту, поневолення, пригноблення, визиску та позбавлення прав, а також свободу до – вільного самовизначення, свободного вибору власної дороги розвитку, безперешкодного втілення в життя дарів і талантів окремих осіб і всього суспільства...

**Всесвітліші та всечасніші отці!
Преподобні брати і сестри в монашестві!
Дорогі браття і сестри в Христі!**

Сто років тому, 22 січня 1918 року Божого, у Києві згідно з IV Універсалом Центральної Ради УНР відбувся акт відновлення української державності. Того ж року, 19 жовтня, “Проклямацією Української Центральної Ради” було проголошено незалежність тих українських земель, які до закінчення Першої світової війни входили до складу Австро-Угорської імперії, а відтоді увійшли до нашої історії як Західноукраїнська Народна Республіка. Уже за рік ми святкуватимемо подію, коли ці дві українські республіки проголосили своє об’єднання в одну державу. Разом із Карпатською Україною, проголошеною в 1938 році, УНР і ЗУНР стали тим фундаментом, на якому наша держава, знову як незалежна, відродилася в 1991 році.

З цієї нагоди ми, єпископи Києво-Галицького Верховного Архиєпископства Української Греко-Католицької Церкви, закликаємо приєднатися до наших подячних молитов Господеві, за ласкою якого була відновлена і збережена державність нашого народу, хоча світові потуги не раз перекреслювали та ставили її під сумнів, бажаючи приректи нашу незалежну державу на забуття і небуття. Ми молитовно вшановуємо всіх тих чоловіків і жінок, – їх сьогодні годі злічити, – які своєю наполегливою працею чи боротьбою долучилися до того, що сьогодні ми втішаємося національною свободою. Особливі молитви підносимо за душі тих, які в цих визвольних змаганнях віддали життя з любові до Батьківщини і своїх ближніх, виборюючи право будувати життя у вільній “Рідній хаті”. Нехай пам’ять про них не проминає в нашому народі!

Церква Христова проявила себе в бутті українського народу як націєтворчий первень. Християнство дало основний імпульс розвитку нашої культури, сформувало нашу тотожність, знаки якої ми повсякчасно віднаходимо у своїй історії. А в часи, коли наш народ не мав жодних інших соціальних структур, саме Українська Церква була основним середовищем і центром життя громади на Батьківщині та на поселеннях. Пройшовши разом з українським народом різноманітні й чисельні випробування, наша Церква здобула непересічний досвід бути голосом бездержавної нації перед сильними світу цього. Глава нашої Церкви праведний митрополит Андрей Шептицький не дарма мав неформальний титул етнарха, а патріарха Йосифа Сліпого керівники держав приймали як повноправного і офіційного представника українського народу, котрому відібрали право “бути собою”. Саме ці два великі мужі нашої Церкви у важких історичних обставинах минулого століття робили все, щоб виховати в українському народі християнське ставлення до національного будівництва. Сьогодні ми посеред нових викликів зовнішньої агресії та внутрішніх реформ прагнемо поділитися з вами кількома думками про цю важливу духовну складову державотворення. Наші міркування є душпастирськими та виходять з Євангелія, вчення Церкви і досвіду наших великих попередників.

“Покликані до свободи” (Гал. 5, 13)

Тривалі національно-визвольні змагання нашого народу незмінно супроводжувалися великим прагненням звільнитися від різного роду чужинецьких поневолень і здобути право свobodно вирішувати долю власної країни, власного народу та власної родини і таким чином реалізовувати у своєму житті дар свободи, який людина і народи отримують від свого Творця. Як бачимо, поняття свободи містить у собі дві складові: свободу від – гніту, поневолення, пригноблення, визиску та позбавлення прав, а також свободу до – вільного самовизначення, свobodного вибору власної дороги розвитку, безперешкодного втілення в життя дарів і талантів окремих осіб і всього суспільства.

Утім, свободу не слід у жодному разі плутати зі сваволею чи беззаконням. Справжня свобода передбачає відповідальність, передусім – перед Богом, а відтак – перед власним сумлінням і народом, якого ми є вихідцями і до якого маємо привілей належати. Ми, віруючі люди, розуміємо і віримо, що справжня свобода виростає з Божої волі і будується на дотриманні Божого закону. Слушно зауважував свого часу Блаженніший Любомир: “Господь створив нас вільними. Ніхто так не шанує нашої свободи, як Бог. Але ми не маємо відваги бути вільними. Бо бути вільним – це означає бути відповідальним”. Тому свободи слід учитися, щодня її утверджувати в собі, щоб не потрапити в кормигу гріха і пристрастей, які засліплюють, обмежують, поневолюють людину і народи. Справжня свобода гарантує перемогу і нездоланність людини та народу перед лицем тираній і поневолень. Про це також влучно висловився Блаженніший Любомир: “Влада боїться свободи в серцях набагато більше, ніж голодного бунту. Бо голодного можна купити, а вільного – тільки вбити”.

Двадцять століття з його двома світовими війнами, які смертельним смерчем пройшли по нашій землі, і з двома тираніями – нацистською і комуністичною, що забрали мільйони життів наших співвітчизників, стало водночас століттям небувалого героїзму і свідчення віри та любові до рідної землі з боку найкращих синів і дочок нашого народу, котрі склали в жертві навіть власне життя – не як загарбники, а як захисники, не як окупанти, а як оборонці рідної землі, прав і свобод власного народу.

Так само і сьогодні наш народ з великою самопожертвою обстоює власну свободу і гідність. Однак ми повинні пам’ятати, що першим тереном, на якому слід виборювати та утверджувати справжню свободу, є простір людського духу, відкритого до божественної правди і готового з довірою коритися спасенній Божій волі. Для віруючої людини дорогою до справжньої свободи є дорога Заповідей

Божих. Тому така людина вигукує із псалмоспівцем: “Чинити твою волю, Боже мій, я радий, і Твій закон у мене в серці” (Пс. 40, 9). У щоденній готовності чинити Божу волю і зберігати Його закон в особистому, родинному і професійному житті – запорука перемоги в теперішніх змаганнях і надія на тривалий розквіт нашої держави.

“Звершені в єдності” (Ів. 17, 23)

Упродовж історії становлення своєї державності наш народ відчував на собі не лише наслідки згубного позбавлення свободи та втрати незалежності, а й драму внутрішніх роз’єднань. Ці нещастя часто були спричинені зовнішніми, не залежними від нас обставинами, коли світові потуги вирішували нашу долю без нас, за нашими плечима, насильно ділячи наш край поміж собою.

Упродовж останніх 150 років ми пережили кілька масивних хвиль еміграції наших людей, які розсіювалися по світі, гнані скрутною чи загрозливою політичною та економічною ситуацією на рідних землях. У такий спосіб постали українські поселення в різних куточках світу: Канаді, Сполучених Штатах Америки, Австралії, країнах Західної і Східної Європи та Латинської Америки. Сьогодні багато наших краян живуть також в Азії та Африці. Мабуть, саме від досвіду цього розсіяння українців зродилося відоме прислів’я: нашого цвіту – по всьому світу. Хоч часто ці міграційні процеси несли зі собою надзвичайно великі виклики, труднощі та часом і трагедії для українського народу, усе ж не можна випустити з уваги і позитивних моментів: народ, перебуваючи на чужині, з особливою гостротою відчував тугу за рідним краєм, яка виливалася в турботу про збереження духовних, національних і культурних традицій; у розвиток рідної Церкви та плекання своєї мови; у побудову храмів і створення українських організацій; у проголошення перед усім вільним світом правди про утиски і переслідування на Батьківщині та витривалі зусилля задля відновлення української державності. Цілком не випадково одними з перших українську незалежність у новітні часи визнавали і підтримували саме ті країни, де вплив української громади та Церкви був і донині є вагомим.

Утім, наш народ зазнав трагічних наслідків і таких поділів, які спричинювали ми самі – внутрішніми чварами, протистояннями на різних рівнях, несправедливими діями, підбурюванням одних супроти інших, висуванням на перший план власних (часто вузькопартійних) інтересів, а не загальнонаціональних потреб. Уже праведний митрополит Шептицький із болем у серці стверджував: “На жаль, навіть з поверхової обсервації нашого національного життя конечно доходить до висновків, що є в душі українця глибока й сильна воля мати свою державу, та попри ту волю знайдеться, може, рівносильна і глибока воля, щоб та держава була конечно такою, якою хоче її мати чи партія, чи кліка, чи група, чи навіть одинця. Бо як же пояснити те фатальне ділення поміж собою, спори, роздори, сварні, ту партійність, яка нищить кожну національну справу?! Як пояснити психіку таких численних гарячих патріотів, яких праця має визначний руїний характер?!” [1]. На превеликий жаль, ці слова митрополита Андрія, сказані в далекому 1941 році, не втратили нічого зі своєї актуальності, бо, дивлячись на сьогоднішній день, неозброєним оком бачимо “руйнівний характер” діяльності багатьох політиків і політичних сил.

Уроки минулих століть мають навчити нас цінувати і берегти єдність народу, не спекулювати на природних проявах регіонального, культурного, конфесійного чи етнічного розмаїття, яке насправді нас збагачує, а не загрожує державотворенню. Вороги української державності намагаються розколоти народ, протиставляючи одні групи іншим, натомість відповідальні політики та справжні патріоти повинні докладати всіх зусиль, щоб запевнити згуртування, взаємодопомогу і дієву

солідарність між усіма складовими українського суспільства. Таке змагання до єдності впливає не лише з національних інтересів нашого народу. Воно вписане в саму природу людської спільноти, в якій закладено прагнення до цілісності, до згуртованості. Наш відвічний національний ідеал “соборності” віддзеркалюється в простих гаслах, які повторюють навіть діти: “Україна – єдина!”, “Схід і Захід разом!”.

Спогадуючи цінний, здебільшого гіркий столітній досвід минулого, ми сьогодні скеруємо заклик не тільки до наших політиків і громадських діячів, а й звертаємося до кожного українця і кожної українки, хоч би де вони зараз перебували: цінуймо соборність Української Держави, плекаймо єдність і солідарність між собою, не йдучи на повідку тих псевдопатріотів, що сіють недовіру, незгоду, чвари та поділи в нашому народі. Така їхня “праця” неминуче вестиме до ослаблення національних сил, урешті – до втрати здобутої, а сьогодні обстоюваної такою великою ціною української державності. Ми, пастирі цього народу, заносимо до Господа нашу прадавню молитву-благання: “В єдності сила народу. Боже, нам єдність подай!”

“Закорінені й утверджені в любові” (Еф. 3, 17)

“Нехай усе у вас діється в любові”, - закликає нас св. Павло (1 Кор. 16, 14). Справді, любов пронизує все діяння справжнього християнина. З любові як першоджерела беруть початок благородні наміри людини і народу, з любові ми черпаємо силу долати перешкоди і суперечності, любов є внутрішнім рушієм що робить нас здатними до витривалої і жертвовної щоденної праці.

Любов є рівно ж душею того шляхетного почуття, яке ми називаємо патріотизмом. Справжній християнин покликаний бути патріотом – любити Батьківщину, рідний народ, його мову і культуру тою самою жертвовною любов’ю, якою виконує Заповідь Божу любити своїх батька та матір. У світлі Нового Завіту можемо ствердити рівно ж і те, що любов до Батьківщини вписана в людську природу і походить із заповіді любові до ближнього, тому “... природний закон спонукає нас віддано любити і захищати державу, в якій ми народилися, зростали...”[2].

Справжнім багатством і славою кожного народу є його сини і дочки, які виявляють пошану і любов до землі своїх предків, які не тільки захищають її кордони від зазіхань непрошених і ненаситних “визволителів”, а й зберігають ті цінності, що впродовж віків становлять і виражають неповторний духовний код народу: його віру і мову, його свободолюбний дух і почуття власної гідності, його прагнення до справедливості і правди у міжособистісних та суспільних відносинах. Такі особи виявляють свою любов не пустопорожніми словами, а власними добрими ділами, тому є носіями і взірцями автентичного патріотизму. Бо ж любов до Батьківщини, за словами праведного митрополита Андрея, “...на ділах, а не на словах полягає. Хто на своїм становищі, сповняючи совісно свій обов’язок, працює для добра народу, є ліпший патріот, як той, котрий багато говорить, а мало творить”[3].

Ми пишаємося і дякуємо Богові за ті численні знаки, якими виявляють наші співвітчизники свою любов до рідної землі, за їхню небайдужість, за співчуття і солідарність, за мудрість в обставинах підступної гібридної війни. Ідеться про тих, хто на Майдані обороняв гідність і свободу; хто пішов на фронт і ціною власного здоров’я та життя захищав або й донині захищає не просто територіальну цілісність країни, а й простір свободи й духу; хто рятує біженців і підтримує переселених осіб; хто ділиться своїми скромними статками і заощадженнями з потребуючими; урешті-решт про кожного, хто чесно і відповідально виконує свої професійні та громадянські обов’язки – усі вони

є живим втіленням найбільшої заповіді, яку Христос Господь залишив нам як дороговказ і заповіт: “Це моя заповідь, щоб ви любили один одного, як я вас полюбив! Ніхто неспроможен любити більше, ніж тоді, коли він за своїх друзів своє життя віддає” (Ів. 15, 12-13).

Любов людини має властивість поширюватися. Почавшись від домівки і сім’ї, охоплює малу батьківщину, далі весь рідний край, а потім усіх людей і всі народи. Саме за таким універсальним та інклюзивним характером пізнається автентична християнська любов. Якщо в людському серці панує справжня любов, то в такому серці не тісно нікому: ані близьким, ані далеким, ані зичливим, ані агресивно налаштованим – усіх така людина прагне огорнути своєю доброзичливістю, усім бажає повноти життя, усім готова виявити співчуття і милосердя.

Ми, українці, відчуваємо, особливо в останні роки, прихильність і солідарність з боку багатьох країн, мільйонів людей доброї волі всього світу, різних національностей та релігійних переконань. Вони співчують нам у наших випробуваннях, підтримують нас у наших потребах, захищають перед ненавистю агресора і виявляють готовність бути з нами й надалі. Така солідарність є великим даром, але водночас і обов’язком. Він спонукає нас відкрити і поширити власне серце до потреб тих народів, які сьогодні зазнають несправедливості, агресії, випробувань і різноманітних страждань.

“Чувайте і моліться!” (Мт. 26, 41)

Роздумуючи над чеснотою автентичної любові до рідної землі, не можемо пройти повз деякі хибні трактування патріотизму, які компрометують це благородне почуття та можуть стати причиною неслави для народу чи навіть справжньою загрозою для нашої ще молоді державності.

Ми переконані, що не є щирим патріотом той, хто не керується правдою у стосунках із власним народом, а годує його пафосними гаслами та оманними обіцянками. Особливо прагнемо застерегти перед дешевим політичним популізмом, що має на меті не так добро народу, як власну вигоду і перемогу на чергових виборах. Як не згадати слів Франка, який застерігав перед таким фальшивим патріотизмом, що проявляється лише у “святковій одежині”, але для якого чужим і осоружним є “труд важкий, гарячка невдержима”.

Нічого спільного зі справжнім патріотизмом не має також ідеологія, яка ставить націю “понад усе”, включно з Господом Богом. Таке сприйняття народу і держави, за словами митрополита Андрея Шептицького, не базується на любові, а є, радше, егоїзмом чи навіть ідолопоклонством[4]. Ми, як учні Христові, не можемо схвалювати чи сприймати тих форм крайнього чи інтегрального націоналізму, расизму та шовінізму, які все, зокрема Церкву і саму державу, підпорядковують ідеї нації; заперечують свободу і права окремої людини, а найважливіше – її особисту гідність, що походить від Бога; погорджують представниками інших національностей, рас чи релігій; пропагують ненависть і ворожнечу, заохочують до сліпого та грубого насилля для здобуття своєї політичної мети.

Святий папа Іван Павло II, звертаючись до своїх співвітчизників 1978 року, наголошував: “Любов до Батьківщини об’єднує нас і повинна єднати нас, незважаючи на всі відмінності. Вона не має нічого спільного з вузьким націоналізмом чи шовінізмом. Це є право людського серця. Це мірило людської шляхетності...”[5]. У подібному дусі висловлювався і наш каторжник патріарх Йосиф, який усе своє життя поклав на вівтар служіння рідному народові: “Нехай наш патріотизм буде любов’ю свого народу, готовою на всяку жертву, однаке нехай не буде він ложно понятим націоналізмом, що

основує любов Батьківщини на ненависті”[6]. Написаний у складний час початку другої радянської окупації, лист ісповідника віри не втратив своєї пастирської інтуїції і знову повертає нас до пріоритету любові.

У всенародній молитві за Україну ми співаємо: “В чистій любові до краю, Ти нас, Боже, зрости”. Любов має стати лакмусовим папірцем усіх наших особистих поривань і національних планів та проектів. Уміння відрізнити любов від її підробок вимагає зрілого ума, чистого серця і чуйного сумління.

Господь Бог кличе нас сьогодні до чування над власним сумлінням, майбутнім нашого народу і його держави. Спитаймо себе: чи чиста любов до нашого народу є критерієм для наших настроїв, поглядів, суджень і дій? Чи нею керуємося ми самі, відповідальні будівничі своєї країни? І чи керуються нею наші політичні та суспільні лідери? Щира відповідь на ці запитання допоможе нам віднайти шлях до успішного розвитку нашого народу і дальшого державотворення.

Насамкінець запрошуємо всіх до ревної молитви: подячної – за дар свободи і державності; покаєнної – за ті гріхи, якими кожен із нас і весь народ упродовж своєї історії коли-небудь зневажив Бога і Його святий закон; благальної – про Боже благословення для нашого народу, про мудрість для його провідників, про мужність і здоров’я для його вірних будівничих, а зокрема – для його жертвних захисників на фронті. Молитва є, з точки зору віри, найбільшим виявом любові до ближнього і до свого народу, бо нею висловлюємо переконання, що “коли Господь та не буде дому, – дарма працюють його будівничі. Коли Господь не зберігає міста, – дарма пильнує сторож” (Пс. 127, 1).

Тож огортаючи думками і молитвою минуле століття, вирушаємо з вірою у серці назустріч прийдешньому дню, віддаючи в руки Господа – Владики неба і землі – наші надії та сподівання. Не боїмося темряви, яка може постати перед нашими очима, бо світло віри розвіює сутінки тривоги і страху та дає нам певність, що “Господь народові своєму дасть силу, Господь благословить народ свій миром” (Пс. 29, 11).

Нехай відвічна милість і могутня благодать Всевишнього поширяться на весь наш народ, нехай зцілять духовні й тілесні рани його синів і дочок, нехай Божа мудрість веде всіх нас дорогами правди, а Божа любов надихає кожного до щирої щоденної праці задля подальшого утвердження соборної Української Держави – на славу Божу та дочасне і вічне добро рідного народу.

Благословення Господнє на вас!

Від імені Синоду Єпископів
Києво-Галицького Верховного Архиєпископства
† СВЯТОСЛАВ

Дано в Києві, при Патріаршому соборі Воскресіння Христового,
у день Святого преподобного Мартиніяна,
26 лютого 2018 року Божого

---

* Джерело: офіційний веб-сайт УГКЦ – http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2018/poslannya_sinodu_yepiskopiv_kvva_ugks_z_nagodi_storichchya_vidnovlennya_ukrainskoi_derzhavnosti_82038.html.

Розроблено та прийнято Комісією з питань соціального служіння
Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій

СТРАТЕГІЯ

участі Церков і релігійних організацій у миробудуванні

“Україна – наш спільний дім”¹

Українське суспільство потребує миру в різних аспектах його прояву: на персональному рівні та в міжособистісних стосунках, у професійних і місцевих спільнотах, загалом у країні та на міжнародному рівні. Мир є цінністю для будь-якого суспільства, незалежно від його економічного розвитку, суспільного добробуту, політичного устрою, національної, мовної та релігійної палітри.

Мир є Божим даром, однак прийняття цього дару вимагає постійних зусиль багатьох осіб і суспільних інституцій, серед яких важливу роль відіграють Церкви і релігійні організації, благодійні фонди і громадські об'єднання, інші гуманітарні інституції та медіа. Релігійні спільноти мають у собі великий миротворчий потенціал, який часто недооцінюється, – це профілактика, резистентність, посередництво, примирення, адже всі релігії проголошують прихильність до миру та любові до ближнього.

Безсумнівно, релігія також може бути використана як небезпечна та руйнівна зброя в конфлікті, однак спільне завдання всіх конфесій – продемонструвати свою доктринальну та практичну прихильність до миру та якнайкраще реалізувати свій миротворчий потенціал. Не викликає сумніву той факт, що багато конфліктів і воєн були б набагато кривавішими без впливу релігійних діячів-миротворців, оскільки в багатьох випадках вони користуються більшою довірою з боку конфліктуючих сторін, адже релігійна мотивація досягнення миру пробуджує довіру багатьох людей. Водночас світських і релігійних діячів-миротворців, звичайно, не слід вважати суперниками, їх треба сприймати як партнерів у співпраці, адже кожен із них має досвід, який може доповнювати один одного.

Релігійно вмотивовані діячі можуть зробити вирішальний внесок в уникнення або деескаляцію соціальних конфліктів, який ніхто інший не зміг би або не бажав би зробити. Відтак їхній голос у суспільстві має звучати помітно, щоб їхні компетенції в галузі утвердження миру знаходили своє втілення та якнайкращу реалізацію.

Нині в Україні існує чимало суспільних викликів і розломів, які потребують зцілення та спільних дій задля їх подолання. Серед них можна відзначити давні проблеми:

- брак суспільної довіри, що заважає економічному, політичному та соціальному розвитку держави;

- значний розрив між багатими і бідними, що зумовлює вельми слабе представлення середнього класу як ключового показника економічного здоров'я країни та суспільного добробуту;
- масштабна корупція: як на побутовому рівні, так і у верхівці державної влади;
- недоліки в роботі системи правосуддя, яка мала б гарантувати справедливість і верховенство права, рівність усіх перед законом і невідворотність покарання за злочин, незалежно від посади і соціального статусу;
- зазіхання на інститут сім'ї та спроби викривити розуміння подружжя як союзу чоловіка і жінки;
- маніпуляції та непорозуміння навколо мовного питання;
- різні погляди на історичні події та особистості;
- поодинокі локальні міжцерковні конфлікти, пов'язані з розв'язанням релігійними громадами майнових питань. До них додалися нові суспільні виклики:
- велика кількість наших співгромадян, у той чи інший спосіб постраждалих від війни на сході України та від незаконної анексії АР Крим, що в тому числі спричинило багато душевних ран, невпевненість у завтрашньому дні,
- агресивність до оточення;
- поява сотень тисяч внутрішньо переміщених осіб і потреба їх інтеграції в місцеві громади на новому місці проживання;
- реінтеграція населення тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей, АР Крим;
- проблема звільнення заручників (полонених), які утримуються так званими “ДНР/ЛНР” на непідконтрольній уряду території на сході України;
- поширення нелегальної зброї та зниження психологічного порогу щодо застосування насильства для залагодження життєво важливих справ;
- масове поширення дезінформації та свідомо сконструйованих неправдивих новин (фейків), які ускладнюють установлення правди, а відтак провокують прийняття неправильних рішень і паралізують діалог.

¹ Документ обговорювався на засіданні Секретаріату ВРЦіРО та на конференції “Український мир: спільнота релігійних та громадських організацій”, яка відбулася 5-6 лютого 2018р. в Києві за ініціативи ВРЦіРО, “Карітас України” і “Карітас Німеччини”. Джерело: Сайт Карітас України, <https://caritas-ua.org/wp-content/uploads/2018/02/Peacebuilding-Strategy-Ukraine.pdf>.

Таким чином, ця Стратегія має на меті визначити цілі та завдання щодо миробудування в Україні – як здорову реакцію на згадані суспільні виклики, насамперед задля врегулювання глибинних причин конфлікту і недопущення його повторення. Миробудування – це довготривалий, але життєво необхідний процес, який матиме успіх завдяки синергії зусиль представників різних конфесій та спільнот. Адже сьогодні ми всі як ніколи потребуємо миру. Миру в наших душах, у сім'ях та в нашому спільному домі – Україні.

Кожен із нас у нашому українському домі має змогу та покликаний виявляти повагу і милосердя до ближнього, шанувати гідність і рівність прав кожної людини, не бути нетерпимим до природних відмінностей кожної особистості та її інакшості (колір шкіри, мова, національність, віросповідання, культурні відмінності тощо). У кожній родині трапляються суперечки та незгоди, які з доброї волі кожного з родичів долаються шляхом доброзичливого діалогу, прощення та вияву любові заради збереження та зміцнення сім'ї. Так само і в суспільстві загалом кожен має взяти на себе свою частину обов'язку берегти та розширювати простори миру заради спільного блага – утвердження єдності, взаємної довіри та загального добробуту.

Як руйнівні пожежі розпочинаються від недбалості та легковажності, так і ескалація взаємної агресії та ворожнеча можуть розпалитися з одного необережного слова чи вчинку. Проте, усвідомлюючи спільну відповідальність за спокій, безпеку та добробут у нашій країні, ми зможемо – усі разом як спільнота та кожен окремо як громадянин і віруючий:

- умиротворювати наявні суспільні напруження;
- не роздмухувати нових конфліктів;
- уникати передчасного суспільного осуду та надмірного критиканства;
- відмовитися від стереотипних оцінок інших людей і спільнот;
- творити довкола себе простір довіри та взаємопідтримки; тим самим уберігаючи наш дім від роздмухування заздрощів, злоби, нетерпимості та ненависті.

Мир чи розбрат – це наш власний вибір! І цей вибір ми робимо щодня: коли зустрічаємося з людьми, які мають інше походження, виглядають, думають чи говорять інакше; коли вирішуємо, яку заяву зробити, якими новинами поділитися та якого змісту коментар залишити в соціальних мережах; коли обираємо між пасивністю та небайдужістю перед обличчям сусідських чи суспільних негараздів.

Ми самі створюємо атмосферу стосунків, що формуються з людьми, які нас оточують. Очевидним підтвердженням цього є ті країни, в яких посмішка та доброзичливість до незнайомих стала виразним елементом їхньої національної культури. Навіть говорячи про ситуацію, коли в країні триває війна, не слід забувати, що військові захищають мирне життя своєї країни, їхня мета – мир.

Благословенні миротворці! Ця справа є богоугодною, і кожен із нас може долучитися до її виконання: у своїй сім'ї, на своєму робочому місці, в своїй громаді, через свою активну громадянську позицію. Знаходячи в Священних Писаннях високий стандарт людських взаємовідносин, який ґрунтується на любові до ближнього, релігійні спільноти загалом та їхні члени зокрема можуть стати миротворцями й активними учасниками миробудівничих ініціатив, які повинні спиратися на такі засадничі принципи:

- віра в Бога;
- любов до ближнього;
- емпатія (співпереживання, співчуття), небайдужість;
- шанування гідності та повноти прав інших людей;
- будівництво довіри;
- згуртування і солідарність;
- взаємодія.

Поставивши перед собою спільну єдину мету – досягнення миру, **дбаймо, щоб наш спільний дім був комфортним і безпечним місцем для кожного – в багатоманітні національностей і мов, релігій і переконань, професій і покликань.** Ми можемо досягти цього, дотримуючись трьох головних правил у відношеннях з тими, хто нас оточує:

- 1) Почути!
- 2) Зрозуміти!
- 3) Діяти разом!

Водночас цей підхід дозволяє виокремити стратегічні цілі та більш конкретні завдання в царині миробудування в Україні.

1. ПОЧУТИ

1.1. Визнання правди

Перш за все, примирення повинно починатися з визначення правди – з'ясування фактів. Без правди примирення неможливе, інакше обидві сторони ризикують покладати в основу діалогу стереотипи, міфи, інтерпретації, які найчастіше і спричиняють розділення та конфлікти, а тому не можуть слугувати основою для порозуміння.

З цією метою рекомендується вживати таких миротворчих заходів:

- підвищення обізнаності, особливо серед школярів і молоді, шляхом проведення просвітницьких і навчальних заходів на тему мовного, національного, релігійного багатоманіття України;
- підвищення медіаграмотності, зокрема спроби декодувати брехливу інформацію;
- проведення курсів грамотного та безпечного користування соціальними мережами;
- завчасне виявлення носіїв брехливої інформації та підвищення довіри до позиції моральних авторитетів і визнаних експертів.

1.2. Усунення стереотипів

Наше сприйняття співбесідника, певної соціальної групи, релігійної конфесії чи спільноти безпосередньо залежить від нашого уявлення про неї. Поверхова поінформованість, відсутність фахових знань і використання другорядних джерел інформації часто стають причинами довіри міфам та інтерпретаціям, а не фактам. Це своєю чергою спричиняє крайнощі в сприйнятті та вкорінюється у вигляді упередженості та помилкових оцінок.

Небезпека в плеканні міфів і стереотипів полягає в їхній замкненій суті: з одного боку, вони живляться пропагандою та інформаційними маніпуляціями, з іншого – самі стають джерелом такої пропаганди. Тому важливо розвінчувати міфи й усувати стереотипи задля того, щоб вони не ставали на заваді нашого сприйняття іншої сторони діалогу.

З цією метою рекомендується вживати таких миротворчих заходів:

- популяризувати культуру взаємоповаги, мирного співжиття в багатоманітності мов, національностей, релігій, шанування гідності і прав іншої людини, незалежно від поглядів і будь-яких відмінностей, тощо;
- виховувати високі моральні цінності, засновані на релігійному вченні, – любов до ближнього, терпимість, взаємоповага, небайдужість, довіра тощо, у тому числі в конфесійних закладах освіти, у недільних/суботніх школах при церквах і релігійних громадах;
- дійти згоди щодо дотримання культури спілкування та критики, яка передбачає неприпустимість цькування, використання образливих слів і вияву зневаги на адресу представників інших мовних уподобань, національностей, релігій, політичних поглядів, соціального статусу чи місця проживання;
- підвищувати рівень кваліфікації служителів та представників церков і релігійних організацій, щоб їх душпастирська і миробудівнича діяльність була вільною від стереотипів;
- уникати послішного осуду та стереотипних оцінок інших людей і спільнот, натомість формувати свою уяву про них шляхом поглиблення обізнаності та за допомогою прямого діалогу;
- розробляти та втілювати асиметричні інформаційні стратегії у відповідь на пропаганду та інформаційні маніпуляції, наприклад, уживати заходів, спрямованих на розвиток комунікації за принципом “від людини до людини”.

2. ЗРОЗУМІТИ

2.1. Діалог

Примирення – це процес, який ґрунтується на готовності до діалогу. Для подальшої успішної взаємодії один з одним необхідно зрозуміти особливості та мотивацію іншої сторони. І діалог, як форма безпосереднього пізнання, є найкращим інструментом для порозуміння, розвінчання міфів і пропагандистських образів, усунення стереотипів.

У прямому спілкуванні під час діалогів ми маємо змогу зустрічатися з реальними людьми, а не образами, сформованими телебаченням, лідерами думок у соціальних мережах чи цілеспрямованою пропагандою. Пізнання справжньої позиції людей – на чому будуються їхні переконання, що насправді вони думають і як діятимуть у тих чи інших ситуаціях – дозволяє нам самим краще зрозуміти, як нам діяти в ситуації, що склалася.

Діалог – це не те саме, що переговори. Його учасники не повинні прагнути за будь-яку ціну переконати іншого у своїй правоті чи намагатися досягнути спільного рішення задля його подальшого втілення. Натомість діалог має на меті зрозуміти бачення іншої сторони та з’ясувати, які очікування, побоювання чи стереотипи впливають на формування її позиції.

Результатом діалогу може бути з’ясування суті відмінностей у позиціях один одного та краще розуміння того, які саме кроки кожна зі сторін може зробити в умовах різного бачення ситуації, щоб не допустити подальшої ескалації конфлікту та сприяти його умиротворенню. Діалог націлений на те, щоб знайти можливість врахувати інтереси різних спільнот та віднайти належний баланс інтересів, в умовах якого конфлікт втрачає будь-який сенс і стає не вигідним для кожної із сторін.

З цією метою рекомендується вживати таких миротворчих заходів:

- популяризувати міжконфесійний та інші форми суспільного діалогу на національному і місцевому рівнях як спосіб порозуміння, залагодження конфліктів і розвитку взаємодії;
- долучатися до “народної дипломатії” з метою започаткування та підтримки постійного діалогу безпосередньо між різними групами громадян, що проживають по різні боки лінії зіткнення на сході України та в окупованій АР Крим;
- брати участь у розробці державних стратегій щодо реінтеграції населення тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей, АР Крим, що має включати заходи із відновлення зв’язків, народної дипломатії та налагодження прямого діалогу (позитивний приклад: акції “Схід і Захід разом” з організації відпочинку для дітей сходу України у західних регіонах країни);
- сприяти структурованим діалогам та організувати діалогові майданчики з питань заохочення терпимості та взаємоповаги в конфліктних регіонах, спільнотах, під час суспільних дискусій з ідеологічних питань.

2.2. Прощення

Одним із результатів діалогу має стати те, що ми повинні визнати образи, яких нам завдали, і визнати ті образи, яких, можливо, ми комусь завдали. “Прощаємо і просимо прощення” – це може бути універсальною формулою миробудування.

Прощення є важливою складовою миротворення на шляху до деескалації та залагодження конфлікту. Якщо людина прощає, то вона здатна не тільки подолати конфлікт – вона перемагає конфлікт, адже тим самим не дозволяє, щоб ворожнеча полонила її серце. Учасникам миротворчих ініціатив слід наголошувати, що прощення, як і миробудування загалом, можливе до завершення конфлікту, а не лише після його остаточного залагодження.

Прощення важливе для відновлення довіри. Без посилення суспільної довіри не може розвиватися економіка, політика та суспільство загалом. Довіра – це основа людських стосунків, і коли вони псуються лише прощення може їх відновити.

З цією метою рекомендується вживати таких миротворчих заходів:

- проводити активну душпастирську роботу з розкриття релігійного змісту прощення, яке є свідомим і добровільним актом людини на шляху до примирення;
- опонувати викривленому розумінню прощення як невинуватого “подарунку” кривдникові та як прояву підкорення його тискові.

3. ДІЯТИ РАЗОМ

3.1. Утвердження справедливості

Ще один важливий крок на шляху миробудування – встановлення справедливості. Це може бути захист скривджених, які потерпають через недосконалість української системи правосуддя, яка б гарантувала справедливість і верховенство права та рівність усіх перед законом. Окремим напрямом спільної діяльності є царина соціального захисту осіб, які опинилися в складних життєвих обставинах. У тому числі це може бути пов'язано з відшкодуванням заподіяного збитку в результаті конфлікту на підставі встановлених фактів, адже несправедливість треба виправити. Релігійні громади, громадські, правозахисні та інші гуманітарні інституції можуть у різний спосіб взаємодіяти задля досягнення цих цілей, що робитиме значний внесок у справу миробудування.

З цією метою рекомендується вживати таких миротворчих заходів:

- надавати юридичний захист скривдженим особам і спільнотам від несправедливих звинувачень, беззаконня, чиновницького свавілля, кривди з боку корумпованих працівників правоохоронної та судової системи;
- протидіяти замовчуванню вчинених зловживань, беззаконня, кривди; сприяти гласності та оприлюдненню фактів несправедливості в інтересах оздоровлення суспільства через невідворотність покарання за злочини та правопорушення;
- підтримувати соціально незахищені верстви населення (безхатченків, сиріт, осіб похилого віку й осіб з інвалідністю, тяжкохворих тощо) та вживати заходів, спрямованих на подолання бідності та забезпечення доступу до роботи,

зокрема через розвиток програм соціального підприємництва;

- надавати духовну, психологічну, матеріальну, фінансову, медичну допомогу особам, які постраждали внаслідок війни на сході України – допомагати їм повернути матеріальні втрати, залікувати як психічні, так і фізичні рани;
- сприяти звільненню заручників (полонених), що утримуються в ОРДЛО так званими “ДНР/ЛНР”, а також наших співгромадян, несправедливо утримуваних та засуджених в АР Крим і в Росії за політичними звинуваченнями.

3.2. Спільні дії

Кінцевою метою миробудівничих ініціатив є повернути серця людей один до одного та налагодити співпрацю між ними. Важливим є формування добросусідської атмосфери, яка стає можливою завдяки порозумінню та діалогу, що своєю чергою відкриває можливості для взаємодії.

Релігійні та інші спільноти покликані являти широкому загалу приклад миротворення, спільно діючи на користь утвердження в суспільстві миру, взаємоповаги, єдності. При цьому важливо розуміти, що взаємодія Церков і релігійних громад різних конфесій у справі миробудування та з інших суспільно-важливих питань не несе в собі загрози стирання ідентичностей. Навпаки, такого роду співпраця окремих віруючих і релігійних спільнот з різними ідентичностями є потужною маніфестацією миротворчої суті релігії – коли представники різних релігійних конфесій можуть співпрацювати, зберігаючи власні доктринальні та віросповідні особливості, заради суспільного блага, утвердження суспільної моралі та миру.

Найвищий рівень суспільної довіри, яким користується інститут Церкви в Україні, та загальна прихильність до миру у віровченнях усіх конфесій свідчать, що цей винятковий потенціал Церков і релігійних організацій може якнайкраще послужити у справі миробудування.

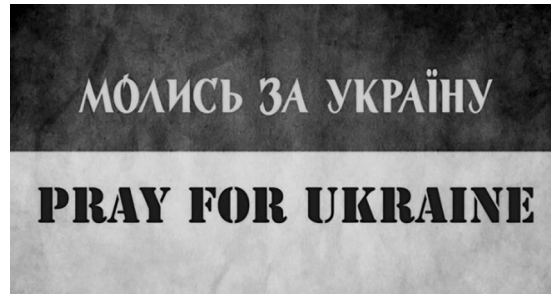
З цією метою рекомендується вживати таких миротворчих заходів:

- молитися за мир в Україні, за зцілення та подолання суспільних розломів, відновлення справедливості, правосуддя та верховенства права;
- відмовитися від уживання мови ворожнечі на адресу один одного, в тому числі на адресу представників інших конфесій, спільнот, соціальних груп, політичних партій, органів влади;
- розвивати міжконфесійну співпрацю в різних царинах, спрямованих на утвердження справедливості та розбудову миру (позитивний приклад: діяльність міжконфесійної місії “Духовна та благодійна опіка в місцях позбавлення волі”);
- творити в суспільстві культуру екуменічної та міжрелігійної співпраці на благо всіх співгромадян, заохочувати до позитивних ініціатив та відзначати позитивний досвід співпраці.

ЗАКЛИК*

**католицьких єпископів України до усильної молитви за мир
7-8 грудня 2017 року Божого**

Наближаючись до Різдва Господа нашого Ісуса Христа – “Князя миру” (Іс. 9, 5), ми, католицькі єпископи України, поновлюємо заклик до ревних молитов за мир, згідно з дотеперішньою практикою кожної церковної спільноти, як-от молитва про Боже милосердя о 15:00 чи щоденна молитва за мир о 21:00...

*З глибин взиваємо до Тебе, Господи,
Господи, почуй наш голос! (пор. Пс. 130, 1-2).*

Дорогі в Христі!

Четвертий рік поспіль проти нашої Батьківщини ведеться війна. Щоденно віруючі люди України несуть до престолу Всевишнього сльози і біль рідного народу, благаючи в Господа визволення від напасників, захисту і допомоги для тих, хто страждає, вічного спокою для загиблих. Із сердець мільйонів наших співвітчизників до неба лине крик-благання про Боже змилювання і про довгоочікуваний мир.

Наближаючись до Різдва Господа нашого Ісуса Христа – “Князя миру” (Іс. 9, 5), ми, католицькі єпископи України, поновлюємо заклик до ревних молитов за мир, згідно з дотеперішньою практикою кожної церковної спільноти, як-от молитва про Боже милосердя о 15:00 чи щоденна молитва за мир о 21:00, поєднана з постом і відповідними молитовними наміреннями. Просимо також настоятелів відпустових центрів та санктуаріїв проводити регулярні молитовні чужання за мир в Україні. Наша витривалість і вірність у молитві нехай стане відповіддю на самопосвяту і жертвовність наших захисників, як рівно ж – джерелом надії для всіх, хто в Україні страждає від наслідків воєнного лихоліття.

Водночас, як знак особливо інтенсивного благання до небес, поручаємо нашим душпастирям, настоятелям спільнот богопосвяченого життя, провідникам молитовних груп разом з усіма вірними провести **Добу усильних молитов за мир** від 21:00 7 грудня до 21:00 8 грудня 2017 року Божого.

У духовній єдності з Богородицею – Київською Орантою – у Рік 100-ліття Фатімських об’явлень Матері Божої “єдиним серцем і устами” піднесімо наші руки до небес із твердою вірою в те, що “для Бога немає нічого неможливого” (Єр. 32, 17; Лк. 1, 37), і з глибокою надією на те, що “Господь народові своєму дасть силу; Господь благословить народ свій миром!” (Пс. 29, 11).

Благословення Господнє на вас!

+ Святослав (Шевчук),
Верховний Архієпископ Києво-Галицький,
Отець і Глава Української Греко-Католицької Церкви
+ Мечислав (Мокшицький),
Митрополит Львівський
Римсько-Католицької Церкви в Україні
+ Мілан (Шашік),
Єпископ Мукачівський

Дано у Львові, 1 грудня 2017 р.Б.

* Джерело: офіційний веб-сайт УГКЦ – http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2017/zaklik_katolitskih_episkopiv_ukraini_do_usilnoi_molitvi_za_mir_78_grudnya_2017_roku_bozhogo_81184.html.

ЗВЕРНЕННЯ*

Римсько-Католицьких єпископів з нагоди Дня Конституції України

28 червня 1996 року Верховна Рада України
прийняла Основний Закон держави – Конституцію

Завдяки Конституції наша країна уже 21 рік будує свою державність. За всі добрі плоди цього процесу Римсько-Католицька Церква в Україні возносить найщедрішу молитву подяки до Триєдиного Бога. Просимо про Божу опіку для всіх, хто протягом цих років вкладав зусилля в розбудову суспільства. Особливо в цей час пам'ятаємо про тих, хто, ризикуючи життям, захищав і захищає суверенітет і територіальну цілісність України.

Сьогодні – як, можливо, ніколи раніше після прийняття Конституції – цінності, які відстоює Основний Закон, перебувають під загрозою. Римсько-Католицька Церква свідомо зовнішньої агресії, мета якої – зруйнувати українську державність. З іншого боку, на жаль, виникають проекти реформи Конституції, які також посягають на права людей: зокрема на шлюб як союз, який “ґрунтується на вільній згоді жінки і чоловіка” (ст. 51), і на свободу морального й релігійного виховання дітей. Закликаємо Гаранта Конституції та представників народу у Верховній Раді керуватися принципами, висловленими у преамбулі Конституції: адже її приймали, “усвідомлюючи відповідальність перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішнім та майбутніми поколіннями”, аби забезпечити права і свободи людини та гідні умови її життя й подбати “про зміцнення громадянської злагоди на землі України”. Ми ж, зі свого боку, обіцяємо духовно вас підтримувати й висловлюємо готовність до конструктивної співпраці в пошуках матеріального та духовного добробуту наших земляків.

Звертаємося до всіх громадян України з найширшими вітаннями з нагоди річниці Основного Закону, який приніс нам свободу, перспективи матеріального й духовного розвитку і став фундаментом розбудови нашої державності. Уділяємо вам усім пастирське благословення.

Львів, 24 червня 2017 року

№ 25/2017

Римсько-Католицькі єпископи в Україні

* Джерело: Львівська Архідієцезія Римсько-Католицької Церкви в Україні – http://www.rkc.lviv.ua/news_view-Zvernennya_rumsko_katoluckux_yepuskopiv_z_nagodu_Dnya_Konstutucii_Ukrainu-ua.

ПОСЛАННЯ*

Блаженнішого Святослава у сімдесяту річницю акції “Вісла”

Сімдесят років тому над нашою Церквою в повоєнній Польщі нависла смертельна загроза. Ідеологічний і політичний контекст, а також ідеї, ворожі самому існуванню УГКЦ, призвели до організації примусової депортації населення під назвою “Акція “Вісла””, яка завдала великих страждань сотням тисяч невинних людей...

**Високопреосвященним і преосвященим владикам,
всесвітлішим, всечеснішим і преподобним отцям,
преподобним ченцям і черницям, дорогим у Христі мирянам
Української Греко-Католицької Церкви**

Слава Ісусу Христу!

*Смерть поглинута перемогою.
Де твоя, смерте, перемога?
Де твоє, смерте, жало?
(1 Кор. 15, 54-55).*

Дорогі в Христі!

Сімдесят років тому над нашою Церквою в повоєнній Польщі нависла смертельна загроза. Ідеологічний і політичний контекст, а також ідеї, ворожі самому існуванню УГКЦ, призвели до організації примусової депортації населення під назвою “Акція “Вісла””, яка завдала великих страждань сотням тисяч невинних людей. Метою проведення операції “Вісла” було примусове переселення українців із чітко визначених територій на південно-східному прикордонні Польської Народної Республіки із заборонаю самовільного повернення на рідні землі. Рішення про проведення акції було ухвалено на спеціальному засіданні Політбюро Польської робітничої партії 29 березня 1947 року, а сама операція розпочалася 28 квітня 1947 року і охопила території Лемківщини, Надсяння, Підляшшя і Холмщини.

Згадуючи цей жахливий період, святий Іван Павло II 2 червня 1991 року у своїй промові до греко-католиків Польщі, присутніх у соборі Святого Івана Хрестителя в Перемишлі, сказав: “Справді великого приниження зазнала Українська Греко-Католицька Церква на своїх рідних землях протягом сорока п’яти років переслідування. Усі без винятку її єпископи потрапили до в’язниці. Сотні священників і тисячі найбільш ревних вірних були заарештовані, вислані на примусові роботи і довічне поневолення. У цієї Церкви відібрали всі храми, духовні семінарії та видавництва, знищили всі її церковні структури. Її позбавили навіть права на власне ім’я. Назва цієї Церкви звучала тільки тоді, коли на неї зводили наклепи”.

Священики, які мужньо протистояли тоталітарній системі..., все-таки надалі служили своїм вірним: організовували душпастирство, хрестили дітей, сповідали та вінчали нові подружжя. Так посеред смертельної небезпеки в житті нашої Церкви і нашого народу діяв Дух воскреслого Христа

Подібні випробування випали і на долю Греко-Католицької Церкви в Польщі. Єпископи і священики в переважній більшості були змушені покинути Перемишльську єпархію, а храми були відібрані та зачинені. Єпископів Йосафата Коциловського і Григорія Лакоту та значну кількість священиків і вірних арештували й вивезли до табору в Явожні. Ті, що залишилися на волі, були змушені діяти підпільно.

У такій драматичній ситуації Апостольська Столиця надала спеціальні права примасам Польщі, щоб узяли під душпастирську опіку розпорошених по всій території вірних і духовенство зруйнованої комуністичною владою Перемишльської єпархії та Апостольської адміністрації Лемківщини. Священики, які мужньо протистояли тоталітарній системі, наражаючись на величезну небезпеку, все-таки надалі служили своїм вірним: організовували душпастирство, хрестили дітей, сповідали та вінчали нові подружжя. Так посеред смертельної небезпеки в житті нашої Церкви і нашого народу діяв Дух воскреслого Христа, який провадив нас “через терни до зірок”, через утиски – до слави нового відродженого в Господі нашого церковного і національного буття.

*Нехай же буде дяка Богові,
який дає нам перемогу
через Господа нашого Ісуса Христа (1 Кор. 15, 57).*

По сорока роках переслідувань Греко-Католицької Церкви в Польщі, у 1989 році їй було повернуто право на існування та свободу. Зараз вона переживає своє духовне відродження і може успішно розвивати парафіяльне життя, проводити катехизацію та плекати свою візантійсько-українську ідентичність. Усе це стало можливим великою мірою завдяки жертковому служінню і невтомній праці її незламних духовних провідників та мирян, які любили свою Церкву, присвячували їй усе своє життя, свої сили та здібності. Заради неї вони терпіли переслідування, страждання і нелюдські припинення. Усі вони залишаються в нашій пам'яті і в серцях як непохитні та віддані до кінця Богові, рідній Церкві-мучениці та прабатьківській вірі. За це героїчне свідчення складаємо їм від імені всієї Української Греко-Католицької Церкви подяку, яка впливає з глибини нашого серця, сповненого невимовною вдячністю.

Схиляємо наші голови перед бабусями, дідусями та батьками, які не боялися і присвячували свій час релігійному вихованню своїх дітей та онуків, допомагаючи їм залишитися вірними своїй Церкві

Відаємо данину вдячності архипастирям – єпископам, які доклали величезних зусиль, піднімаючи нашу Церкву з руїни. Дякуємо священикам і богопосвяченим особам, які з гідною захоплення посвятою працювали в щоразу чисельніших новостворених громадах. Із пошаною звертаємо погляд на кожну родину, у котрій зберігали греко-католицьку тотожність через щоденну молитву, читання Катехизму та Святого Письма. Схиляємо наші голови перед бабусями, дідусями та батьками, які не боялися і присвячували свій час релігійному вихованню своїх дітей та онуків, допомагаючи їм залишитися вірними своїй Церкві, традиції та духовності.

Цю нашу подяку остаточно скеровуємо до Господа Бога, який став “скелею пристановища для нас, твердиною міцною, щоб нас врятувати” (пор. Пс. 71, 3). Це Господь дав силу своєму народові (пор. Пс. 29, 11) і необхідну благодать, щоб посеред жорстоких переслідувань і утисків не захитатися у вірі, не відступити від Христа, але протягом майже півстоліття давати свідчення перед світом про Божу силу, яка виявляється у людській немочі, а навіть – у людському безсиллі (пор. 2 Кор. 12, 9-10). Тепер ми, спогадуючи трагічний досвід, який пережили сини і дочки нашої Церкви та нашого народу в минулому столітті, спільно можемо свідчити перед Богом і перед іншими народами: “Все, що народжується від Бога, перемагає світ. І оце перемога, яка перемогла світ: віра наша” (1 Ів. 4, 5).

*Отож, мої любі брати, будьте тверді, непохитні,
визначайтесь у ділі Господнім повсякчасно
та знайте, що труд ваш у Господі не марний (1 Кор. 15, 58).*

Сьогодні постає перед всіма нами завдання не тільки згадати невинні жертви та засудити скоєне супроти нашої Церкви зло, а й зробити так, щоб це зло вже більше нами не володіло, але щоб було повністю подолане Христовим Духом прощення, примирення і любові. Тому чергова річниця проведення злочинної депортації повинна слугувати нам нагодою для зцілення пам’яті, щоб, пізнавши правду, ми силою і діянням Божого Духа стали вільнішими та сильнішими.

Ми хочемо пізнати всю правду не для того, щоб зосереджуватися над завданими кривдами чи нарікати або дорікати іншим. Ми хочемо перемогти біль прощенням, насильство – лагідністю, зло – добром

Ми хочемо пізнати всю правду не для того, щоб зосереджуватися над завданими кривдами чи нарікати або дорікати іншим. Ми хочемо перемогти біль прощенням, насильство – лагідністю, зло – добром. Ми хочемо оздоровлювати нашу пам’ять, щоб не бути її заручниками. Ми хочемо пам’ятати, щоб запобігати і в такий спосіб шукати справжнього примирення та порозуміння.

Тож пам’ять про акцію “Вісла” та її трагічні наслідки має привести нас до міжнаціонального польсько-українського порозуміння та діалогу. Із вдячністю стверджуємо, що в польському церковному і суспільному середовищі не бракує людей, відкритих до цієї спільної мандрівки зцілення, взаємного прощення і повного примирення. Ми переконані, що лише благодаттю Святого Духа – Духа любові, святості та прощення – можемо лікувати рани нашої національної пам’яті, любити Бога і ближнього та в мирі будувати наш спільний європейський дім, запевняючи гідне майбутнє для прийдешніх поколінь українців і поляків, що споконвіку жили і надалі повинні жити поруч, як добрі сусіди і брати у вірі.

Той же Дух Святий – “Дух істини і життя Податель” – нехай дасть усій нашій Церкві в Польщі натхнення до нової надії і до оживлення духовного життя в наших парафіях, спільнотах і рідинах. Теперішні часи спонукають особливо молоде покоління вірних Української Греко-Католицької Церкви йти вперед: бути вимогливими до самих себе, ставити собі високі цілі й намагатися досягнути їх, крокуючи дорогою Божих заповідей, Христової євангельської науки.

Важливим завданням для нашої Церкви в Польщі, як, зрештою, у багатьох країнах західного світу, є належна відкритість та інтегрування новоприбулих з України до наших парафіяльних структур і громадських організацій. Тут необхідно проявити велику творчість і дати себе провадити Святому Духові

Серед викликів, які стоять перед Церквою в Польщі, є необхідність оживити наше парафіяльне життя у світлі програми “Жива парафія – місце зустрічі з живим Христом”. Нашим великим побажанням до всіх душпастирів і вірних є так організувати парафіяльне життя, щоб наші церковні громади дійсно були місцем плекання і передавання живої віри, – віри, яка кормиться Святими Таїнствами та Божим Словом і яка проявляється в діяльному служінні ближньому, незалежно від конфесійної чи національної приналежності. Особливу опіку слід запевнити молоді та нашим родинам, які мають ставати не лише адресатами проповіді Церкви, а й активними співпрацівниками пастирів у ділі проголошення Євангелія в сучасному світі. Ще одним важливим завданням для нашої Церкви в Польщі, як, зрештою, у багатьох країнах західного світу, є належна відкритість та інтегрування новоприбулих з України до наших парафіяльних структур і громадських організацій. Тут необхідно проявити велику творчість і дати себе провадити Святому Духові, який спонукає Церкву шукати розпорошених і загублених овечок (пор. Мт. 18, 12-13) та “єднає усю церковну спільноту” (Стихира з Вечірні П’ятдесятниці). Урешті, маємо бути готовими і відкритими ділитися скарбом нашої віри з усіма, із ким ми живемо на тій самій землі, даючи свідчення великим ділам Божим, які проявилися в житті нашої Церкви і нашого народу. Словами самого Христа Господа закликаємо всіх пастирів і вірних нашої Церкви в Польщі: “Так нехай світить перед людьми ваше світло, щоб вони, бачивши ваші добрі вчинки, прославляли вашого Отця, що на небі” (Мт. 5, 16).

Із цими думками і побажаннями огортаємо всіх вас нашою молитвою та любов’ю у Христі-Господі, поручаючи вас небесному покрову і заступництву Пресвятої Богородиці та усіх святих і блаженних новомучеників української землі!

Благословення Господнє на вас!

+ Святослав (Шевчук),

Дано в Києві,

при Патріаршому соборі Воскресіння Христового,

у день Преподобного Ісаакія Далматського,

12 червня 2017 року Божого

---

* Джерело: офіційний веб-сайт “Церква.info” Української Православної Церкви Київського Патріархату – [//http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2017/poslannya_u_simdesyatu_richnitsyu_aktsij_visla_79720.html](http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2017/poslannya_u_simdesyatu_richnitsyu_aktsij_visla_79720.html).

ВІДКРИТЕ ЗВЕРНЕННЯ НА ЗАХИСТ СІМ'Ї ТА ДІТЕЙ*

(з нагоди Міжнародного дня захисту дітей – 1 червня)

1 червня Україна відзначає Міжнародний День захисту дітей. Це означає, що наші діти потребують захисту, і цей захист може забезпечити, насамперед, сильна та морально здорова сім'я.

У останні часи поняття інституту сім'ї як ніколи піддається негативному впливу. За допомогою пропаганди та медіа засобів українському суспільству нав'язуються у якості норми життя неприродні одностатеві стосунки чи аморальний стиль життя. Батьки занепокоєні тим, що сучасне покоління втрачає правильні життєві орієнтири, морально-етичні цінності, їх турбує доля власних дітей, їх психічне та емоційне здоров'я. Тому одне з головних завдань Церков і релігійних організацій – доносити високі моральні принципи у всі сфери суспільного та особистого життя людей.

Величезною проблемою в Україні на сьогоднішній день є аборти. Діти – це спадщина Господня, вони мають право на життя з моменту зачаття, а тому дітовбивство є гріхом перед Богом. Заповідь “Не вбивай!” має відношення як до народжених, так і до ненароджених дітей. Людське життя – священне і недоторкане, оскільки походить від Бога і Йому єдиному належить. На превеликий жаль, на сьогоднішній день величезна кількість дітей ніколи не змогла побачити сонце, небо, квіти, тому що хтось зупинив їхнє серце, не дозволивши дітям народитися і жити. Діти – це наше надбання, наш великий дар з небес, тому ми повинні цінувати і захищати кожну дитину.

Одною з основних загроз розвитку здорової родини в Україні є намагання нав'язати гомосексуалізм та одностатеві шлюби як норму. Дехто намагається переконати суспільство, що одностатева сексуальність є вродженим варіантом норми, нав'язуючи людині на законодавчому рівні нові шкідливі ідеології та абсурдні типи тотожності, тобто ідеологію “гендеру”. Проте це є наслідком особистого вільного, але помилкового, вибору людини та проявом глибоко вкоріненого у ній гріха. Бог створив людину як чоловіка й жінку, благословивши їх єднатися у сім'ю та продовжувати свій рід. Морально здорова та повноцінна сім'я, тобто союз чоловіка і жінки є основою суспільства, має на меті збереження дару любові, народження та повноцінне виховання дітей, сприяє збереженню суспільної моралі.

Ще однією соціальною та духовною проблемою в нашій країні є проблема сирітства. На жаль, десятки тисяч дітей в Україні втратили батьків чи були покинуті ними, ще сотні тисяч потерпають від насилля та жорстокого поводження і потребують невідкладної допомоги. Ми маємо спільними зусиллями розвивати в нашому суспільстві культуру усиновлення і підтримки сімейних форм виховання, шукати наставників, котрі готові підтримувати дітей на складній життєвій дорозі.

Задля привернення уваги суспільства та громадськості до вищезазначених проблем та з нагоди Міжнародного дня захисту дітей 3 червня 2017 року у м. Києві відбудеться Всеукраїнська хода на захист дітей і сім'ї. Заохочуємо всі релігійні громади та всіх небайдужих громадян України – мешканців Києва та гостей міста взяти активну участь у цьому важливому заході. Нехай Ваша численна присутність на цьому заході буде виразом цінування життя та притаманних нашому суспільству природних моральних норм.

Ми часто чуємо вислів “діти – це наше майбутнє”. Для того, щоб наше майбутнє було щасливим, ми повинні зараз зробити все, щоб наші діти були щасливі.

Закликаємо на всіх Боже благословення!

Оприлюднено у Києві 31 травня 2017 року

* Джерело: офіційне інтернет-представництво Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій – <http://vrciro.org.ua/ua/statements/492-appeal-in-favor-of-kids-and-family>.

ПОСТАНОВА* **ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ**

Про Звернення Верховної Ради України до Його Всесвятості Варфоломія, Архієпископа Константинополя і Нового Риму, Вселенського Патріарха щодо надання автокефалії Православній Церкві в Україні

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 27, ст.528)

Верховна Рада України **постановляє**:

1. Затвердити Звернення Верховної Ради України до Його Всесвятості Варфоломія, Архієпископа Константинополя і Нового Риму, Вселенського Патріарха щодо надання автокефалії Православній Церкві в Україні (додається).
2. Доручити Голові Верховної Ради України та Міністерству закордонних справ України невідкладно направити текст Звернення до Всесвятості Варфоломія, Архієпископа Константинополя і Нового Риму, Вселенського Патріарха.
3. Ця Постанова набирає чинності з дня її прийняття.

**Голова Верховної Ради
України**

**м. Київ
16 червня 2016 року
№ 1422-VIII**

А.ПАРУБІЙ

* Джерело: – Офіційний веб-портал Верховної Ради України – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1422-19/print1509607590616616>

ЗВЕРНЕННЯ

**Верховної Ради України до Його Всесвятості Варфоломія,
Архієпископа Константинополя і Нового Риму, Вселенського Патріарха
щодо надання автокефалії Православній Церкві в Україні**

**Його Всесвятості Варфоломію,
Архієпископу Константинополя і Нового Риму,
Вселенському Патріарху
Ваша Всесвятосте!**

Звернутися до Вас, Глави Святої Константинопольської Православної Церкви та Вселенського Патріарха, нас спонукають особливі обставини, що склалися на сьогодні в житті України. Ось вже два роки, як Україна потерпає від збройної агресії з боку Російської Федерації, яка визнана державою-агресором рішенням Верховної Ради України від 27 січня 2015 року та Резолюцією Парламентської асамблеї Ради Європи 2067 “Зниклі особи під час конфлікту в Україні” від 25 червня 2015 року. Всупереч усім міжнародним нормам права анексовано Автономну Республіку Крим. Триває розв’язана і штучно підтримувана Російською Федерацією війна на Донбасі.

26 липня 2008 року, перебуваючи з візитом у нашій країні з нагоди святкування 1020-ї річниці хрещення Київської Русі, Ви, Ваша Всесвятосте, у своєму Зверненні до української нації на Софійській площі чітко окреслили питання, що мають виключне значення для розв’язання української церковної проблеми: виняткову відповідальність та обов’язкову місію дбати про дотримання канонічного порядку, виплекані історією материнські права Константинопольської Православної Церкви стосовно Православної Церкви в Україні, а також ставлення до акта 1686 року, або, як Ви висловилися, “анексії [Української Церкви] до Російської держави”.

У цій історичній промові містилося ще одне дуже важливе для Українського народу послання. Згадуючи про реакцію Вселенського патріархату на бажання автокефалії з боку урядів новоутворених держав Балканського півострова, Ви, Ваша Всесвятосте, зауважили, що, керуючись інтересами національної цілісності цих народів і йдучи навіть всупереч інтересам власної юрисдикції, Константинополь благословив утворення чотирьох автокефальних церков: Грецької (1850), Сербської (1831), Болгарської (1945) та Албанської (1937). Залишилися в серці нашого народу й інші, сповнені пастирської відповідальності, Ваші слова, виголошені на Софійській площі з сумної нагоди церковного розділення в Україні: “Церква-мати має не тільки право, а й обов’язок підтримувати в межах усталеної православної традиції будь-яку конструктивну і перспективну пропозицію, яка якнайшвидше ліквідує небезпечні поділи в церковному тілі, “щоб зло не стало більшим” для Святої церкви в Україні і Православної церкви загалом”.

Згадуючи ці слова та шануючи Константинополь як Перший Престол у Православній Церкві, звертаємося до Вашої Всесвятості з проханням невідкладно використати наявні у Вас канонічні повноваження для подолання існуючого в нашій країні церковного розподілу та нормалізації канонічного статусу Православної Церкви в Україні у дусі Вашого історичного Звернення до української нації 26 липня 2008 року, а також канонічних дій Вселенського патріархату з нормалізації церковного життя у православних церквах Естонії (1996), Болгарії (1998) та Чехії і Словаччини (2014).

Упродовж усього ХХ століття в Україні тривала боротьба за помісний автокефальний статус давньої Київської митрополії, яка протягом семи століть перебувала у складі Вселенського Патріархату, а 1686 року з грібим порушенням канонів була приєднана до патріархату Московського. Історична

тяглість цієї боротьби, що ведеться упродовж такого значного часу, а також динамічне зростання в нашій країні структур Української Православної Церкви Київського Патріархату яскраво свідчать, що Москва даремно сподівається на подальше втримання України в орбіті впливу Російської православної церкви. Сучасний Московський патріархат надто тісно пов'язаний з пануючим у Росії політичним режимом, щоб сприйматися українським суспільством саме як Церква, а не “міністерство ідеології” Російської Федерації. Довіра до цієї церковної структури в нашій країні на сьогодні мінімальна. А всі її зусилля самотужки, ігноруючи Вселенський Патріархат та світове православ'я, подолати наявну в Україні канонічну кризу - абсолютно безперспективні. Це було очевидно ще 16 років тому, коли Ваша Всесвятість писали про це у своєму Зверненні на ім'я тодішнього Митрополита Київського і всієї України Володимира (від 2 серпня 2000 року). І це стало цілком зрозумілим сьогодні, коли в сучасній Україні Московський патріархат, на жаль, сприймається багатьма громадянами нашої держави як моральний співучасник російської агресії та гібридної війни проти України.

Після подій 2014 року Україна вже ніколи не буде ані політичною, ані церковною колонією Росії. Як свідчить стан Православної Церкви в Україні, вона вже давно за всіма належними критеріями готова до статусу Помісної автокефальної церкви:

сучасна Україна – це самостійна держава, суверенітет якої визнаний усім світом;

Український народ має власну самобутню культуру, яка плекає його ідентичність;

кількісні показники життя Православної Церкви в Україні свідчать, що ця Церква не лише досягла рівня, необхідного для автокефального буття, а й стане найчисленнішою Православною Церквою світу, якщо зможе подолати поділ.

Як засвідчує досвід проголошення автокефалій у XX столітті з боку Московської патріархії (США, 1970; Чехословаччина, 1951), а також досвід врегулювання канонічного положення низки новозаснованих помісних православних церков, канонічна (тобто чинна і законна) автокефалія Православної Церкви в Україні може бути надана лише Вселенським Патріархатом, який єдиний має для цього відповідні канонічні повноваження.

З огляду на це, а також чітко розуміючи, що лише автокефальний статус може стати основою для подолання існуючого нині в нашій країні церковного поділу, просимо Вас як Вселенського Патріарха, Предстоятеля Святої Константинопольської православної церкви, яка була і лишається Церквою-матір'ю для Київської митрополії, а також Голову Всеправославного Собору, який невдовзі відбудеться, в інтересах утвердження православ'я в Україні застосувати всі наявні канонічні повноваження та:

визнати нечинним акт 1686 року як такий, що був ухвалений з порушенням священних канонів Православної Церкви;

взяти активну участь у подоланні наслідків церковного поділу шляхом скликання під егідою Вселенського Патріархату Всеукраїнського об'єднавчого собору з метою вирішення всіх суперечливих питань та об'єднання Українського православ'я;

заради блага Православної Церкви в Україні та цілісності українського народу видати Томос про автокефалію Православної Церкви в Україні, на основі якого вона зможе посісти належне місце в родині помісних православних церков.

Вболіваючи за долю Першого Престолу в православному світі та нашої давньої Київської церкви, щиро сподіваємося, що завдяки участі Вашої Всесвятості у врегулюванні церковної кризи та становленню єдиної Помісної Церкви в Україні у майбутньому між Києвом та Константинополем складуться унікальні стосунки, що дозволять подолати чимало негативних тенденцій у житті сучасного православ'я.